

KÜRD DİPLOMAT

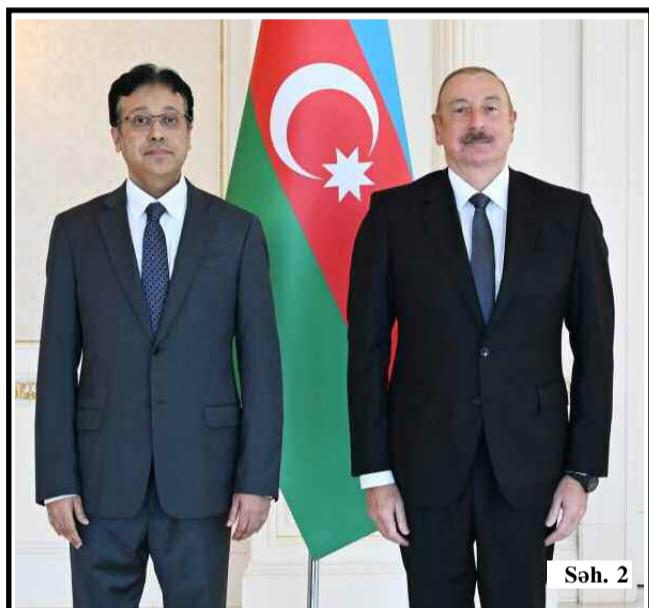
xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır
Heydər Əliyev

Nö 29 (589) 01 - 07 avqust, Tebax sal. il 2024
Ji meha sâbatê sala 2003-a tê wesandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û sîyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Həjaye:

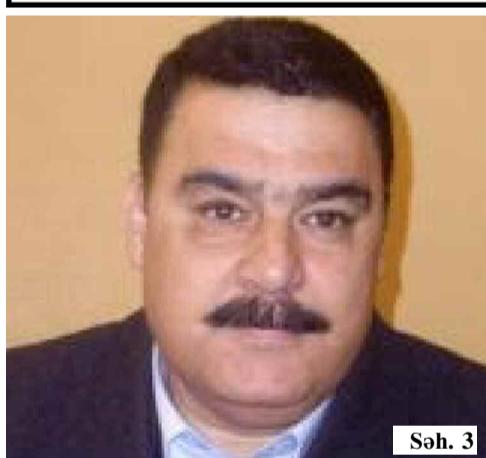
DEH SAL SER KOMKÜJJYA KURDËN EZDİYEN ŞİNGALË DERBAS BU LÊ MIQABIN XELQ NIKARIN VEGERIN ŞİNGALË!

Prezident İlham Əliyev Pakistanın Azərbaycanda yeni təyin olunmuş səfirinin etimadnaməsini qəbul edib

Nêçîrvan Barzanî bi Balyozê Austiryayê re civiya

Serok Barzanî: Ezidî ji ber Kurdbûna xwe ketin ber pêla komkujiyê

"AZƏRBAYCAN BİZİM ÖZ VƏTƏNİMİZDİR"

Sefîn Dizeyî: Rê li vegera Şingaliyan re ji bo deverên wan tê girtin

Erbil Valisi çevreyi korumak için önemli kararlar aldık

Mesrûr Barzani, Cejna Çilê Havînê ya Kurdên Ezidî pîroz kir 1 demjimêr berê

Prezident İlham Əliyev "Cavanşir" körpüsünün yerində inşa olunmuş yeni avtomobil yolunun açılışında iştirak edib

QUBADLI, 06 AVQUST 1992-Cİ İL ...

TARİXDƏ KÜRDLƏR VƏ ONLARIN KRALLIQLARI

Gavek berbi Zimanê Kurdî KURD dilinə doğru bir addım

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN «ŞƏRƏFNAMƏ» ƏSƏRI KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Seid Cirdo: Hikümetə Herêma Kurdistanê zêde xizmeta Ezidiyan dike

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü: Balyozê Yekitiya Europayê: Me bang li Hikümete Iraqe kir ku çareseriyeke bingehîn ji rewşa Şingalê re bibine

Seid Cirdo: Hikümetə Herêma Kurdistanê zêde xizmeta Ezidiyan dike Viyan Dexil: Şengal halkın yüzde 70'i kamplarda yaşıyor

Prezident İlham Əliyev Pakistanın Azərbaycanda yeni təyin olunmuş səfirinin etimadnaməsini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev avqustun 5-də Pakistan İslam Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Qasim Mohiuddinin etimadnaməsini qəbul edib.

Səfir etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi. Sonra dövlətimizin başçısı səfirlə səhəbet etdi.

Pakistana dövlət səfərini məmənunluqla xatırlayan Azərbaycan Prezidenti ona və nümayəndə heyətinə göstərilən qonaqpərvərliyin çox xoş təsir bağılılığını dedi, bunun ölkələrimiz və xalqlarımız arasında dostluq, qardaşlığı və tərəfdarılığı nümayiş etdiriyini bir daha vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı bu səfərin önemini toxunaraq, əməkdaşlığımıza dair geniş sahələri əhatə edən məsələlərin müzakirə olunduğunu və sənədlərin imzalandığını məmənunluqla xatırladı. Prezident İlham Əliyev bu dövlət səfəri nəticəsində Azərbaycan-Pakistan əlaqələrinin keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoymuş, səfər çərçivəsində müxtəlif sahələrdə, o cümlədən investisiya qoyuluşu və enerji sahələrində yeni əməkdaşlıq istiqamətlərinin müəyyən edildiyini vurğuladı. Dövlətimizin başçısı Pakistana dövlət səfəri zamanı qəbul olunmuş qərarların, əldə edilmiş razılaşmaların və imzalanmış sənədlərin həyata keçirilməsi istiqamətində hər iki tərəfin iş apardığını bildirdi. Azərbaycan Prezidenti preferensial ticaret sazişinin önemini qeyd edərək, bu sənədə yeni maddələrin əlavə edildiyi istiqamətində aidiyəti qurumlar tərəfindən işlərin həyata keçirildiyini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev "Cavanşir" körpüsünün yerində inşa olunmuş yeni avtomobil yolunun açılışında iştirak edib

Avqustun 5-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev paytaxtın Xətai rayonu ərazisində "Cavanşir" körpüsünün yerində inşa olunmuş şəhər əhəmiyyətli yeni avtomobil yolunun açılışında iştirak edib.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin "Azəryolemitədqıqatlılığı" İstítutunun direktoru Azər Nemetli dövlətimizin başçısına görülen işlər barədə məlumat verdi.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin tapşırıqına uyğun olaraq, Bakı şəhərində nəqliyyatın hərəkətinin tənzimlənməsi və tixac problemiinin nisbətən azaldılması məqsədilə Xətai rayonu ərazisində Üzeyir Hacıbəyli küçəsində yerləşən və uzun illər istismar edildiyindən yüksəktürmə qabiliyyətini itmiş, uzunluğu 202 metr, eni 17,3 metr təşkil edən 12 aşırımlı "Cavanşir" körpüsü söküllerək, yerində şəhər əhəmiyyətli yeni avtomobil yolunun tikintisi işləri həyata keçirilib. Dörd hərəkət zolaqlı yeni yolun uzunluğu 400 metrdir.

Məlumat verildi ki, həm nəqliyyat vasitələrinin, həm də piyadaların ərazidə rahat və təhlükəsiz hərəkətinə təmin etmək üçün yeni piyada səkiləri salınıb. Layihəyə uyğun olaraq, ayrıncı zolaqlarda və yol kənarlarında əlavə abadlıq işləri görülüb, münbit torpaq qatı verilərək yeni yaşlılıq əraziləri salınıb, ən müasir işıqlandırma sistemi yaradılıb.

Xatırladaq ki, Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Afiyəddin Cəlilov və Üzeyir Hacıbəyli küçələri istiqamətində yerləşən, uzunluğu 202 metr, eni 17,3 metr olan "Cavanşir" yolötürçüsü dəmir yolu vasitəsilə yüklerin qısa zamanda deniz limanına çatdırılması üçün 1962-ci ildə istismara verilmişdi. Həmin ərazidə dəmir yolu şəbəkəsinin ləğv edilməsi ilə körpünün əvvəlki əhəmiyyətini itirməsi, həmçinin yolötürçüsünün yüksəktürmə qabiliyyətinin müasir normativ təqribinə cavab vermediyi nəzərə alınaraq təhlükəsizlik baxımından bu qurğunun sökülməsi məqsədəyən hesab edilmişdi.

Serok Barzanî: Ézidî ji ber Kurdbûna xwe ketin ber pêla komkujiyê

Serok Barzanî got, "Xwişk û birayên me yên Ézidî, ji ber ku Kurd bûn û ji ber dînê xwe ketin ber pêla komkujiya DAIŞê."

DAIŞê 3yê Tebaxa 2014an êrişî Şingalê kir û bi hezaran Kurdên Ézidî kuştin.

"Ézidî ji ber Kurdbûna xwe ketin ber pêla komkujiyê"

Serok Mesûd Barzanî ji ber salvegera 10an a Komkujiya Şingalê peyamek belav kir û got:

"Komkujiya Şingalê û ew tawanən ku teroristən DAIŞê 10 sal berê li hemberî xwişk û birayên me yên Ézidî encam dan, berdewamiya wan komkuji û tawanən in ku bi dirêjahiya dîrokê li dijî gelê Kurdistanê hatine kirin. Xwişk û birayên me yên Ézidî, ji ber ku Kurd

bûn û ji ber dînê xwe ketin ber pêla her û dirindehiya tawanbarên DAIŞê û rastî komkujiyê hatin."

Serok Barzanî di berdewamiya peyama xwe da amaje bi girîngiye bicihanîna Peymana Şingalê da û got:

"Em dê bi hemû hêza xwe, piştevanen maf û daxwaziyen xwişk û birayên xwe yên Ézidî û xelkê devera Şingalê bin."

Pêwîst e dawî li wan reftaran were ku hinek alîf êş û azarân Şingalê bo armancêñ xwe yên siyasi û aloztirkirina rewşa Şingalê bi kar tînîn.

Divê rê bi xwişk û birayên me yên Ézidî were dayîn ku bi serbilindî vegeerin ser mal û warê xwe û di nav aşî û aramiyê de bijîn."

Nêçîrvan Barzanî bi Balyozê Austiryayê re civiya

Serokatiya Herêma Kurdistanê ragihand Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û 3ê Tebaxê pêşwazî li Balyozê Austiryayê li Iraqê Andrea Nasî kir. Li gorî daxuyaniyê, her du aliyan tekezî li ser pêşxistina peywendiyen Austiryayê li gel Iraq û Herêma Kurdistanê û derfetên berfirehkirina hevkariyan di hemû waran de gotübêj kirin.

Her di vê derbarê de, behsa serdana dawî ya Nêçîrvan Barzanî bo Viennayê û hevdîtinê wî yên ligel Serok û Wezîrê Derve yê Austiryayê kirin. Di mijareke din, her du serokan behsa rewşa giştî ya Iraq û Herêma Kurdistanê, peywendiyen Hewlêr û Bexdayê, pêşhatên dawî yên li navçeyê û çend pirsên din ên cihê girîngiye hevbeş kirin.

Mesrûr Barzanî, Cejna Çilê Havînê ya Kurdên Ézidî pîroz kir 1 demjimêr berê

Mesrûr Barzanî, Cejna Çilê Havînê ya Kurdên Ézidî pîroz kir.

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, diyar kir ku Hikûmeta Herêma Kurdistanê piştgiriyê dide Kurdên Ézidî û got:

"Ez bi helkefta Cejna Çilê Havînê pîrozbaşıyeke germ arasteyî tevahiya xwişk û birayên Ézidî yên li Kurdistanê û cihanê û bi taybetî jî li Birêz Mîrê Ézidiyan û Baba Şêx û civata rûhanî dikin."

Ez hêvîdar im cejnê di xweşî û tenahiyê de derbas bikin.

Em bi vê helkeftê piştevaniya Hikûmeta Herêma Kurdistanê ya ji bo maf û daxwazên xwişk û birayên Ézidî dupat dikin.

Cejna Çilê Havînê pîroz be û her tim di xweşiyê de bin."

Cejna Çilê Havînê

Cejna Çilê Havînê cejneke sereke ya Kurdên Ézidî ye.

Kurdên Ézidî her sal 2yê Tebaxê vê cejnê bi çalakiyêñ cuda pîroz dikin.

Gelek Ézidiyên ku li derveyî welêt dijîn jî ji bo pîrozkirina vê cejnê berê xwe didin Başûrê Kurdistanê.

"AZƏRBAYCAN BİZİM ÖZ VƏTƏNİMİZDİR"

Cövdət Nəccar: "Babalarımız Azərbaycan həsrəti ilə Allahın rəhmətinə qovuşdular"

Iraq Türkman Mədəniyyət Mərkəzinin nümayəndələri bir neçə gündür Bakıda səfərdədir. Nümayəndə heyətində Şimalı İraq Kürt Muxtarlıyətinin idman naziri Cövdət Nəccar da var. Fürsətdən istifadə edib türkman qardaşlarımıza görəşmək qərarına gəldik. Cövdət bəy görəşmək istəyimizi məmən nümayiyyətlə qəbul etdi və qəzətimizi ziyanət edəcəyini söylədi.

C.Nəccar vedələşdiyimiz vaxt "Diplomat" qəzetiňin baş redaktoru Tahir Süleymanın müşayiəti ilə redaksiyamıza gəldi. Cövdət bəylə birgə Azərbaycana Türkman Mədəniyyət Mərkəzinin nümayəndələri Erfan Nəccar, Əbdülhəkim Baqqal, Əbdülhəmid Köpürlü də səfər edib. Qonaqların redaksiyamızla və əməkdaşlarımızla tanışlığından sonra Cövdət bəydən Azərbaycana səfərlərinin məqsədi barədə məlumat verməsini xahiş etdik.

- Sizləri gördüm, çox sevindim. Azərbaycana ilk səfərimdir. Biz Ərbildə olduğumuz zaman özümüzü türk və azərbaycanlı sayırıq. Büyüklərimiz Azərbaycanı görmək, sizlərlə qovuşmaq istəmişlər. Mən onların nümayəndəsi kimi görüşünüzə gəlmisəm. Burada gördüklerimi bir əmanət kimi Ərbildə, Mosulda, Kerkükde olan böyükərimə, abilərimə, ağabəyərimə çatdırıacam.

- Cövdət bəy, bizləri ən çox narahat edən məsələ Səddam dönenmindən sonra İraqda türkmanların vəziyyətidir.

- Səddam zamanında türkmanların yaşamları demək olar ki, yox idi. O dövrde İraqda yaşaya bilərdin, amma

"PKK-dan ən çox ziyan çəkən Bərzanidir"

türkman öz milli mənsubiyətini dəmaliydi. Milli haqlarını tələb edə bilməzdi. Səddamın vaxtında İraqda birinci millet əreblər sayılırdı. Sonra kürdlər. Digər millətlər isə tanınmirdi. Biz uşaqlarımıza əreb adı qoymalıydıq. Millətimizi əreb yazdırımlıydıq. 1991-ci ildən sonra türkmanların yaşamı ciddi şəkildə dəyişdi. Kerkükde olmasa da Ərbilde, Süleymaniyyədə kurd qardaşlarımıza hökumət olduğu yerlərdə türkmanların yaşamı yaxşılaşdı. İndi türkmanların səsi eşidilir. Siyasi partiyalarımız fəaliyyət göstərir. 1991-ci ildən sonra İrandan və İraqın başqa yerlərindən türkman ailələri Kerkükə, Mosula dönməyə başladı. 2003-cü ildən başlayaraq türkmanların vəziyyəti daha da yaxşılaşmağa doğru gedir. Bu tarixdən sonra türkmanlar İraqda bir millət olaraq rəsmən tanındı. Məktəblerimiz var. Bərzanı hökumətində iki nazir və Məclisde millət vəkillərimiz temsil olunur. Türkmanlar sanaye sahələrinə, ticarətə nəzarət edir. İraqın qızıl ticarəti demək olar ki, türkmanların əlindədir. Təxminlərə görə, İraqda türkmanların sayını 3 milyona qədər göstərilər. Amma biz hesab edirik ki, İraqda 1,5-2 milyon arası türkman yaşayır.

- Bir sıra mənbələr Mosul və Kerkükde türkmanların sıxışdırıldığını və kurd ailələrinin ora köçürüldüyünü bildirir.

- Kerkükün və Mosulun mərkəzində türkmanlar yaşayırdı. Ətraf qəsəbə və kəndlərdə əsasən kürdlər olurdu. Səddam dönenində türkmanlar və kürdlər oradan çıxarıldı. İndi həmin ailələr geri qayıdır. Bilirsiz, türkman kişiləri bir arvad alır və adətən iki uşaqla kifayətlenir. Kurd qardaşlarımıza isə 3-4 arvad alır və hər arvaddan 5-6 övladları olur. İndi o zaman köçən ailələr çoxalaraq geri qayıdır. Türkmanların oradan çıxarılması, yaxud başqa ölkələrdən kürdlərin Mosulə və Kerkükə yerleşməsi həqiqətəuyğun deyil.

- İraq Türkman Cəbhəsi ilə münasibələriniz necədir?

- İraqda Türkman Cəbhəsini kimse inkar edə bilməz. Vaxtılı mən də Türkman Cəbhəsinin rəhbərlərindən olmuşam. Amma indi fikir ayrılığımız var. Onlar 1991-ci ildən bəri fikirlərini

dəyişmedi. Bir dəfə Londonda türkman müxalifeti bir araya gəldi. O zaman dedim ki, birləşib millətimizin çıxarları uğrunda birgə fəaliyyət göstərək. Əgər bu gün bize kurd qardaşlarımız, amerikalılar, türk qardaşlarımız yardım edirsə, niyə imtina etməliyik? Siyaset millətin manafeyinə xidmət etməlidir. İndi Mosul və Kerkükde bir çoxları bizi kürdlərin quyuğu adlandırır. Amma nə biz kiminə quyuğu, nə də onlar. Siyasi cəhətdən fikir ayrılığı olsa da mən Türkman Cəbhəsinin rəhbərlərini özümən ağabəylərim sayıram.

- Türkiye ilə münasibələriniz nə səviyyədədir?

- Türkiye əvvəllər bizimlə ünsiyyət qurmazdı. Son dönləmlə vəziyyət dəyişib. Türkler türkmanların hamısı ilə əlaqə qurur. Biz də Türkiyənin güclənməsini və bizimlə dost olmasını arzulayırıq. Şəxsən mən Türkiyənin Avropa Birliyinə üzv olmasını istəyirəm. Çünkü qonşuluğumda Avropa dövləti olacaq. Bu da mənim dövlətim və millətim üçün xeyir götərəcək.

- Siz həm də Şimalı İraq Kürt Hökumətinin rəhbəri Mesud Bərzanının yardımçısı və nazirsiniz. PKK isə əsasən Şimalı İraqda yerləşir.

- Mən burası kurd dövlətinin nümayəndəsi kimi gəlmədim. Amma onu deyim ki, PKK-dan ən çox ziyan çəkən ele sayın Bərzanidir. İran ərazilərimizi bombalayıb, Türkiyə uçaqları bomba atır. Günsəz insanlar ölürlər. Amma sayın Bərzanı bu problemləri sakitliklə həll etməyə çalışır. Nə Ərbilde, ne başqa bölgələrdə bir nəfər da olsun PKK-çıya rast gəlmədim. Xəstəxanalarda onları müalicə etmirlər. Sizləri vətənimə dəvət edirəm. Gəlib hər şeyi öz gözlərinizlə görün. PKK Qəndildə yerləşir. Ora Səddam dönenində peşmərgələrin yeri olub. Səddam da oranı tuta bilmədi.

- Azərbaycan hökumətindən bir gözləntiniz varmı?

- Azərbaycan hökumətinin nümayəndələri ilə görüşmək istərdik. Ərbilde ABŞ, Yaponiya, İran, Türkiyə və başqa ölkələrin konsulluqları var. İstərdik ki, Azərbaycanın da orada kon-sulluğu olsun. Çünkü Azərbaycan bizim öz vətənimizdir.

Əfşan MUXSTARLI
"Diplomat" qəzetiňin arxivindən

Talebanî û Balyozê Brītanya: Divê penaber bê tirs vegerin warê xwe

Cigirê Serokwezir Qubad Talebanî pêşwaziya Balyozê Brītanya li İraqê Stephen Hitchen kir û di wê hevdîtinê de pirsa Şengalê, rewşa emnî ya Iraq û Herêma Kurdistanê û çendîn mijarêñ din ên balkəş gotübəj kirin.

Civîna iro roja duşemê

(05.08.2024) li bajarê Hewlêrê hat lidarxistin û Cigirê Berpîrsê Fermangeha Pêwendiyê Derve ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê Daban Şadala jî amade bû, behsa rewşa Şengalê hat kirin û her du aly tekez li ser wê yekê kirin ku pêwîste biley avadankirin û

aramkirina deverə were kirin daku koçber bê tirs û xof vegeerin warê xwe. Di və derbarê de cîgirê serokwezir balkışand li ser wê yekê ku pêwîste xelkê deverə di asayıkirin û avadankirina navçeyen xwe de beşdar bin û pêwîst bi giheştina râkeftineke berfireb bo parastina aramîyê û dabînkirina vegeera penaberan pêwîst dît. Eşkere kir ku ewê hemû hewlêr xwe bidin ji bo çareserkirina pirsa Şengalê bi awayekî ku di berjewendiya gelê herêmê de be. Li beşekî dinê vê hevdîtinê de, her du aly behsa pêşhatên dawî yêni siyasi û ewlekarî yêni li deverê de kirin û her du aly li ser wê yekê hemfikir bûn ku her du alyen hikûmeta Federal û Hikûmeta Herêma Kurdistanê û hemû alyîn Iraqî hestiyartır tevbigerin û ji bo parastina asayış û aramîyê bi hev re kar bikin.

Serok Barzanî: Pêwîst rewşa neyasayı û neasayı ya Şingalê bidawî were û xelkê wê bi serbilindî vegeerin ser warê xwe

Serok Barzanî di 10 saliya jenosida Kurdên Ézidî de peyamek belav kir û bi pêwîst zanî ku dawî li

rewşa neyasayı û neasayı were ku ev 10 sal in bi neheqî li ser xelkê Şingalê hatiye sepadin.

Peyama Serok Barzanî wiha ye:
"Bi Navê Xwedayê Mezin û Dilovan

Jenosida Şingalê û ew tawanən teroristên DAIŞÊ deh sal berî niha li dijî xwişk û birayê me yên Ézdiyan encam da, birîneke li ser laşê gelé Kurdistanê. Ew tawan wekî berdewamiya wan jenosida û komküjî û tawana ne ku bi dirêjahiya dîrokê beranber gelê Kurdistanê hatine encamdan. Xwişk û birayê me yên Ézdi ji ber Kurdbûn û bîr û baweriya ola xwe ketine ber lehiya rik û hovîtiya tawanbarê DAIŞÊ û hatine jenosidakirin.

Di dehemîn salvegera wan karesatan de silav ji bo giyanê şehîdan û cangoriyên wan tawanən re dişin û silav ji bo giyanê wan Pêşmergəyên qehremanan re dişin ku ji bo şikandına dorpêça ciyâyê Şingalê û azadkirina bajarê Şingalê xwîna xwe bexşîn û serê DAIŞÊ hov xistin bin lingê xwişk û birayê me yên Ézdiyan û tola wê neheqî û zulmê ji teroristin rakirin.

Di vê bîranîna diltezîn de em tekeziyê li ser wê yekê dikin ku bi hemû şiyaneke və em piştevanê maf û daxwazên xwişk û birayê me yên Ézdi û nîşteci-hen devera Şingalê ne. Pêwîst e râkeftina di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Iraq'a Federal ya li ser asayîkirina rewşa Şingalê bê bi cîh kirin û ew rewşa neyasayı û neasayı ya deh sal e bi neheqî li ser xelkê wê neverê hatiye sepadin bi dawî bibe. Pêwîst e dawî bi wê yekê bê alyîn siyasi jan û êşen Şingalê ji bo merama siyasi û xwesepandinê û aloztkirina rewşa Şingalê bikar bînîn û divê râ bidin xwişk û birayê me yên Ézdi yên Şingalê bi serbilindî vegeerin ser mal û warê xwe û di aştî û aramîyê de bîjin.

**Mesûd Barzanî
03.08.2024**

Li Cizîrê jî nivîsên bi Kurdî hatin jêbirin

Piştî parêzgehê Amed, Wan, Elîh û Mêrdînê, li navçeya Cizîrê ya Şîrnexê jî nivîsên trafikê yên bi

Kurdî hatin jêbirin. Li bajarê Kurdish ên ku şaredariyên wan di destê DEM Partiyê de ne, nivîsên trafikê yên bi Kurdî yên wekî "Hêdi" û "Pêşî Peşa" têr nivîsîn. Piştî ferma Wezareta Karê Navxwe ya Tirkiyeyê, ev nivîsên Kurdî yên ku DEM Partî dînivîse yek bi yek têr jêbirin. Piştî Amed, Wan, Elîh û Mêrdînê iro ji Cadeya Orhan Doganê ya Cizîrê nivîsên trafikê yên bi Kurdî "Pêşî Peşa" hatin jêbirin.

Rakirina nivîsên Kurdî yên li bajarê Kurdish rastî nerazîbûneke zêde hat û raya giştî ya Kurdish bertekeke zêde nîşan da. Li hêla din, Hevserokê Şaredariya Cizîrê Abdurrahîm Durmuş wêneyê nivîsên ku hatine jêbirin parve kirin û got: "Sond û qesem e, hûn ci qasî me înakar bikin em dê ji bo hebûna xwe israr bikin."

Hûn ci qasî me înakar bikin em dê ji bo hebûna xwe israr bikin."

TARİXDƏ İLK KÜRDLƏR VƏ ONLARIN KRALLIQLARI

Kurd dövlətləri və krallıqları haqqında araşdirmalar : Tarixdə ilk kürdlər və ilk kurd krallıqları...

Fli Cahit Kiraç

Bir zamanlar biz Kürdlər, Büyük Med İmperatorluğuna sahib olarkən əməyimizin, zənginliyimizin və ölkəmizin sahibiyidik. O zamanlar özümüz üçün mübarizə aparır, savaşırırdıq. Amma bu gün bəzi kürdlər, ölkəmiz Kürdüsdən tələyanların emrinə boyun əylərlər. Neden...? Görəsən onlar, heçmi atalarımızın qüdrətli tarixindən utanırlar.? Bütün dünya tarixçilərinin yazdığını görə, tarixdən əvvəlki dönmələrdən yeni Miladdan önce, başlayıb bugünkü şəxsiyyətləri bildirən "Kurdi" və "Guti" qəbilələrinin (əşirətlərinin) inkişafı və böyüməsiyle kurd milləti yaranmışdır. Kürdlər Miladdan 2 min il önce Kiçik Asyanın şərqində dövlət quraraq nüfuzlarının şərqdə Hindistan sərhəddinə, cənubda Bəsre Körfəzinə və Ummən Dənizinə qədər gedərək, uzanmış olduğunu tarixdən öyrənirik. Şərqi və qərb alımlarının tarixi mənbələrinə görə; Miladdan 10 min il önce olan əsaslı bir köç əsnasında İskandinavyadan cənuba və cənubdan şərqə dağılmışlar. Kürdlər Hind-Avropalı (ari) irqinin bir parçasıdır. Kürdlər savaş ve bənzəri səbəblərdən dolayı köçərək Qafqazı keçib Ararat Dağına, Rusyanın Elburus (el bu rus-el rus oldu) dağlarına gelib, geniş bir bölgeye yerləşmişlər. "Kurti" və "Guti" adları iki böyük qəbilə (əşirət) durumunda olan bu Kürdlərdən Gutilər, Şərqdən Xəzər Dənizi inə doğru gedərək Hindistanın qərb sərhəddinə, Cənubdan Bəsre Körfəzinə və Ummən Dənizinə qədər yayılmışlar. Unutmamaq lazımdır ki, Qara Dənizin şərqindəki iki böyük şəhərlərdən sonra, üçüncü şəhərin bir qismini əhatə edən Kürd qəbilələrinin (əşirətlərinin) idarəciliyi varidi. Miladdan önce 302-ci ildə Rum hökümdarı Mithridates Pontos Kirallığını qurdu. Qısa bir vaxtda güclənən Pontos Kirallığı Şərqi Qaradənizdəki Kürd hökumdarlığına qarşı böyük savaşlar verərək torpaqlarını işgal etdilər. Ancaq Mongol və Səlcuqlardan sonra yaranan Barbar Osmanlınlın Vampiri, Fatih Sultan Mehmet Xan 1461-də Rum Pontos Kirallığını sona çatdıraraq, diğər işgal etdiyi əraziləri öz torpaklarına qatdı. Kürdlərin ölkəsinin xəritəsi 4 dənizə yetişdini tüm açıqlığıyla tarix bize bildirir. Miladdan 4 min il önce Kürdlər, bu böyük əraziyə yerləşmişdilər. Böyük Əsgəndərin Asya fetihə sıralarında bu geniş ölkənin sahibiyidilər. O tarixlərdə bu geniş ölkənin, danışılan əsas dili Kürdçə, sahib olan dini də Zərdüşt (indiki Yezidilərin itaet etdiyi inanc) diniydi. Tarixin yazılı məlumatı-

na əsasən, ilk Kürd padışahının adı Tosa, digər adıyla Diyakos olmuş. Diyakos, Miladdan 1808 il önce Bəhl şəhərində və ətrafinə qurmuş olduğu hökumətə padışahlıq etmişdi. Miladdan önce IX yüz ilində Keykubad,

hökumət Hititlərlə və Misir Firavunları ilə yüzillercə kərə qəhrəmancasına savaşdırılar. Bir çok savaşdan sonra da Firavunlarla barışdırılar. Bu barışdan sonra Miladdan 1405 il önce Misir Firavonu, Totmsmi-

sonra Ermənilər buralara gəlmişlər. Elmi araşdırılara görə Mərduh Tarixinin verdiyi bir çok bilgilərdən anlaşılır ki, Kürdlər Kiçik Asyada dövlət quran ilk və ən qədim millətlərdəndir. Tarixdə MED adıyla bilinən millətin eyni və eyni Kürd milləti olduğunu ispatlayan tarixi elmi sənədlərdən bir neçəni burda açıqlayaq. Asur kitabələrinde (yazlarında) adı görülən, Guti və Kürdlərin Asurilərlə savaşan Med-Kürd qəbilələri olduğunu, dəqiq bir tarix olaraq bize bildirməkdədir. Erməni tarixçiləri Kürtik, Kürdiyan, Mar, Med və Kürd terimlərini eyni anlamda istifadə etmişlər. VIII əsr tarixçilərdən Vartan, yazılarında Med ismi yerinə Kürd adını işlətmışdır. Tarixçilərdən Hartom, 1316-cı il miladi tarixində yazdığı tarix kitabında açık bir şəkildə "Med'in öz qohumlarına Kürd deyiblər" demiş. Məşhur tarixçi Strabon öz əsərlərində Kürdlərə "Guti" deməkdədir. Və "bütün tarix boyunca Medləri Kürdlərdən ayrı göstərəcək bir mənbəyə rast gəlmeyəcəksiniz" deyirdi. İranlı Dr. İqbal yazdığı "Eski İran Tarixi" adlı əsərində "Medlər Kürd əşirətləri idilər, vətənləri Suriyənin Şimalından Xəzər Dənizinə qədər uzanır" deyir. İran tarixçisi Muşirüddövlə yazdığı "İran Bostan"-ı tarixi kitabında o, göstərir ki, bir çox tədqiqatçı və şərqşünasların araşdırımlarında, "Med millətinin dili, bugünkü Kürdlərin danişdiqları dildir." deyilmişdir. Türkiye dövləti 1965-ci ildə Fransız dilində çap etdiriyi "Türkiyədə Turizm" adında kitabda bunları deyir: "Diyarbəkirin nə zaman və kimlər tərəfindən qurulduğu bilinməkdədir. Bu qədim şəhər, mədəniyyət və kültürün ən eski mərkəzlərindəndir. Qədimdən Diyarbəkirin adı Aməd idi. Bu əraziyə mədəniyyət sahibi olaraq ilk yerləşən xalq Hurlılderdir. Hurliler Miladdan önce 4000-ci ilindən 2000-ci ilinə qədər bir çox tarixi abidələr quraraq hökmüdarlığını sürdürmişlər." Hurliler, Subarilərlə eyni irqdəndir. 2000 il önce Hurlilərin iktidarı zəifləməyə başladığında iki hissəyə ayrıldılar. Bu parçalardan biri Mitanilərdir. Mitanilər inkişaf edərək genişlənib Miladdan önce 1750-ci ilindən 1350-ci ilinə qədər davam edən böyük bir İmperatorluq qurmuşlar. - Həzərəti Mərduhun Tehranda yayımladığı "Tarih-i Mərduh"un 22, 26, 66-cı səhifələrində bu haqqda belə məlumat verilməkdədir: "Kəşf edilən əsərlər bizə göstərir ki, Lolo, Guti, Kasi və Huri adındakı milletlər Zagros Dağı Kürdlərindəndirlər. Bu Kürdlər, Şumer, Elam və Akad hökumətləriyle eyni

dönləmlərde yaşamışlar. Və bu hökumətlərlə bir çox mühərbiələr etmişlər.

Bu tarixdə yeni Miladdan 4000 il önce bu yerlərdə ne Kildani və nə də Asuri hökumətlərindən bir nişanə vardi." Kürd yazarlarından merhum Əmin Zəki Bəy, "Tarix-i Kurd u Kurdistan" adlı əsərində belə izah edirdi: "Qərbədə İskəndərun körfəzinin tam Şimalından başlayaraq, şimalışərqi yönündə Maraş, Elbistan, Axçadağ, Həkimxan və Xaruka qədər çıxıqdan sonra Anadolunun ortasında yerleşən Sivas şəhərinin yaxınlarında Şərqə doğru Bayburt və Ərzurum şəhərləri üzərində doğru bir çizgi halında Qafqazların Şimalında, Kars şəhərinə qədər uzanır. Və buradan cənubi-şərq yönündə bir süre Qafqaz sərhəddi boyunca davam etdi. Kürd hökumətləri 1965-ci ildə Musuldan etibarən cənubi-şərqə doğru Tikrit və Şəhribanidən geçərək və Xuzistan bölgəsini qərbədə buraxaraq Bəndərəlindən keçərək yenə Fars körfəzinə enir. Bu çizgi də Kürdüsdən cənubi-qərbi sərhədlərini çizir." deyir. Bəzi yazarlar və tarixi mənbələrə görə, Orta-Anadolunun ƏNQƏRƏ şəhərində Kürdlər yəni "Kurdi" və "Guti" əşirətləri yaşamışlar. Bu ərazilər də kurd hökumətlərinin sərhədləri içərisindəyim. O zamanın Kürdləri bu şəhərdə qara üzüm bağlarını ekmişlər. Ənqərə şəhərinin adı o zaman ki Kürdçədə qara üzüm mənasını verirmiş. Bu gün bu şəhər Türkiyənin paytaxtidir. Mən bu yazımda, Kadri Cəmil Paşanın yazdığı "DOZA KURDİSTAN" adlı əsərində faydalandım. Hər Kürd fədakarı kimi Kadri Cəmil Paşa da Kürdüstan üçün mücadilə etmişdi. Onu və mübariz yoldaşlarını hörmətlə anıram. Kürdüsdən tarixi ilə bağlı, bir çox parti, qurum və şəxsiyyətlərə görüşmələr və araşdırımlar davam etməkdədir. Və bu çalışmalar danışan tarixlə bağlı yazıların davamı veriləcəkdir.

**Davamı novbəti sayımızda
Kurd dilindən tərcümə edən
Tahir Süleyman**

bütün Kürdləri birləşdirib bir araya gətirərək, böyük bir Med İmperatorluğu qurmuşdu. Təkrar Miladdan 612 il önce Keyqubadın nəvəsi olan Kayassar digər adıyla Hohistər, Asur hökumətini yıxaraq Asurların paytaxtı olan Ninovanı öz idarəciliyinə almışdı. Bütün Gutilər - Subari, Huri, Lolo, və Kasi adlarıyla dörd qəbiləyə (əşirətə) ayrılmışlar. Subari qəbiləsi (əşirəti) Ararat, Toros, Anti Torosda və Ağ dəniz sahilində yerləşən İsgəndərun şəhərindən sonra, sahil boyunca Fənikə şəhərinin sonuna qədər varlıqlarını sürdürmişlər. Bu varlıq, Qərbi Kürdüsdən (Kürdüsdən Kiçik Cənubunda: - "Quzey Suriya") Mitani, Nayri, Halti və Muşki isimləriyle müxtəlif hökumətlər qurmuşlar. Toroslarda qurulan Muşki hökuməti varlığının yüz ildən artıq sürdürmişdər. Ancaq yunanlılar böyük ordularla bu dövləti yixib, özlərinə tabe etdilər. Tarixdən tanıdığımız "Memə Alan"- dəstənin qəhrəmanının gerçək kökəni Alanya şəhərindən imiş. Ehməde Xani özünün görkəmli "Məm və Zin" məhəbbət poemasındaki Məmin şəhərini tərif etmişdi. Bu tərif İskəndəruna deyil, Alanyaya bənzəyir. Çok uzun tarixi olan Alanya şəhəri Kürd Əmirliklərinin (Mirliklərinin) bir şəhəridir. Məm bu şəhərdəki bir Əmirin oğludur. Alanya və Ağdəniz Yunanlıların əlinə geçdiyi zaman, Əmirlikləri və (Mirliklər) əşirətləriyle bərabər İsgəndəruna qədar geri çekilir və orada yaşayırlar. İndiki adıyla Samandağı da, Mitani, Nayri və Muşki dövlətlərinin paytaxtları kimi böyük şəhərlərdir. Miladdan 600 il önce Kiçik Asyaya gəlmişdilər. Yeni Kürdlərin Zagros Ararat Dağlarıyla Ağ dəniz arasındaki bölgələrə yerləşib, böyük dövlətlər qurmasından 35 yüz il

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAME” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Əvvəli ötən sayımızda

KÜRD TARİXŞUNAŞLIĞINDA “ŞƏRƏFNAME” NİN ROLU

Kürdlərin ən qədim Asiya xalqlarından olması haqqında ilk məlumatı, Asuriya salnamələrindən və kitablarından (69, 49) başqa, eramızdan əvvəl IV əsrde yaşamış böyük yunan tarixçisi Ksenofonun əsərində görmək mümkündür. O, özünün «Anabazis» əsərində kürdlərin yaşadığı ərazi və onların qoçaqlıqları haqqında məlumat verir.

Eramızdan əvvəl kürdlər haqqında daha ətraflı məlumat verən məşhur yunan tarixçisi və coğrafiyasını Strabon olmuşdur (69, 109). Sonalar isə Azərbaycan, İran, ərəb və türk mənbələrində kürd və Kürdəstan tarixinə aid az-çox məlumatlar verilir. Lakin bunların heç biri kürd tarixi üçün «Şərəfname» qədər əhəmiyyətli olmamışdır. Çünkü onun müəllifi Kürdəstanı bir çox tarixçilərdən daha yaxşı tanıydı.

Bidlisi hələ vətəndən uzaqlarda olduğu zaman öz vətəni haqqında düşünür, onun hər bir hadisələrini diqqətlə izləyərək, ayrıca bir kürd tarixi üçün imkan axtarırı. Məhz bu cəhətdən də bir çox tarixçilər haqlı olaraq onu kürd tarixçisi, əsərini isə yeganə kürd tarixi-deyə qeyd edirlər. Bidlisinin «Şərəfname» əsəri ayrıca yazılan ele bir kürd tarixidir ki, o XVI əsrən sonra kürd tarixşunaslığında elmi əhəmiyyət kəsb edərək, böyük rol oynamışdır. V.Velyaminov-Zernov həmin əsərin kürd tarixşunaslığındakı rolunu qeyd edərək yazır: «Kürdəstan tarixini ardıcılıqla verən və elmi əhəmiyyətə malik olan bu əsər 300 ilə (1596-1860) yaxındır ki, mövcuddur. O vaxtdan bəri Şərqdə ele bir əsər yazılmamışdır ki, onunla müqayisə edilə bilsin» (76, 11).

Görkəmli rus aliminin yüz il bundan əvvəl irəli sürdüyü bu müddəə hələ də öz elmi əhəmiyyətini itirməmişdir, çünki sonrakı tədqiqatlar kürd tarixi üçün «Şərəfname» qədər əhəmiyyətli olan başqa bir əsərin olduğunu hələ üzə çıxara bilməmişlər.

1850-1856-ci illərdə «Şərəfname»nin əlyazmasından istifadə edən rus şərqşünası Petr Lerx «Şərəfname»nın kürd tarixşunaslığındakı əhəmiyyətindən bəhs edərək yazır: «Paytaxtimizda toplanmış və alicənab monarxiyamız üçün əhəmiyyətli olan əlyazmalarından biri də kürd xalqının tarixinin öyrənilməsində gözəl bir mənbə sayılan «Şərəfname»nın əlyazmasıdır» (20, 5-6). V.F.Minorski kürd və Kürdəstan tarixi üçün əhəmiyyətli olan «Şərəfname»dən bəhs edərək yazır: «XVI əsrin axırı kürd əmirliklərinin tarixini və xəritəsini verən məşhur kürd salnamesi ile qeyd edilir» (22, 8).

Qeyd etmək lazımdır ki, V.F.Minorski kürd əmirliklərinin tarixindən bəhs edən birinci cildi düzgün olmayıaraq salname adlandırmışdır. Halbuki mənbələrdə «Şərəfname»nın Kürdəstan tarixinə həsr edilmiş birinci cildi tam bir kürd tarixi, onun ikinci cildi isə xəbərlər məcmuəsi (105, 234) və yaxud salname kimi qeyd edilmişdir.

Almaniya Şərqşünası Herman Ette yazır: «Şərəf xan Bidlisinin «Şərəfname» və yaxud «Kürdəstan tarixi» əsəri kürdlərin tarixini öyrənmək nöqtəyinə nəzərdən çox qiymətlidir» (50, 291). A.Bukşpan qeyd edir ki, «Şərəfname» kürd tarixini öyrənmək üçün yeganə bir sənəddir (11, 57).

Fric öz əsərində «Şərəfname»nın kürd tarixşunaslığında əhəmiyyətindən bəhs edərək göstərir ki, «kürd bəyliliklərinin həyat xüsusiyyətlərini təkəcə müxtəlif millətlərin tarixlərindən öyrənmək kifayət deyildir, əsil məsələ kürdlərin özləri tərəfindən yazılan tarixə əhəmiyyət verməkdən ibarətdir ki, bu nöqtəyi-nəzərdən «Şərəfname» çox mühüm bir kitabdır (97, 82).

Beləliklə, bir daha məlum olur ki, «Şərəfname»dən istifadə edən Avropa şərqşünəsləri və alimləri XVI əsrin bu tarixi sənədini çox müsbət

qiymətləndirirək, onun kürd tarixi üçün rolundan lazımi qədər danışmışlar. Bununla əlaqədar olaraq M.Cəmil yazır: «Avropa alimlərinin etirafına görə «Şərəfname» çox qiymətli bir əsərdir. Lakin tarixin tədqiqi ilə məşğül olanların etinasızlığı nəticəsində son vaxtlara qədər bu əsər çox az dillərə tərcümə edilmişdir» (121).

Şərəf xan Bidlisinin «Şərəfname» əsəri təkəcə Qərb müəlliflərinin deyil, həm də Şərq müəlliflərinin nəzər-diqqətini özüne cəlb etmişdir. Məsələn, Məhəmmədəli Avni tərəfindən tərtib edilmiş və Seyyid Fərəculla Zəki əl-Kürdi vasitəsilə nəşr olunan «Şərəfname»nın Qahire çapında deyilir: «Məqsəd kürd tayfalarının tarixini oxuculara çatdırmaq və onları Asyanın bu mühüm şəxsiyyətinin (Bidlisinin – Ş.M.) tarixi ilə tanış etməkdən ibarət idi... Odur ki, «Şərəfname» nin ikinci cildinin nəşrindən hələlik sərf-nəzər olunur» (76, 117). Ümumiyyətə, «Şərəfname»dən tarixi bir mənbə kimi istifadə edən müasir burjua kürd tarixçiləri onun tarixşunaslıqdakı rolunu və əhəmiyyətini xüsusi ifadələrle qeyd edirlər. Onlar «Şərəfname»yə müsbət qiymət verək bərabər, onun müəllifini ən məşhur şərqşünəslər sırasında qeyd edirlər (117, 120).

Şakir Xəsbak öz əsərində «Şərəfname»nın tarixşunaslıq elmində tutduğu mövqeyini qeyd edərək, onu kürdlər haqqında ətraflı bəhs edən ilk mənbə adlandırmışdır (80, 6).

Müasir İran tarixçisi R.Yasəmi öz əsərində «Şərəfname» müəllifini kürd alimləri sırasında qeyd edir (69, 135).

«Şərəfname»dən tarixi bir mənbə kimi istifadə edən sovet alimləri onun kürd tarixşunaslığında əhəmiyyətini və rolunu qeyd edirlər. Ə.S.Şamilov «Şərəfname» haqqında bəhs edərək yazır: «Şərəfəddin tərəfindən yazılmış «Şərəfname» XVI əsrin yeganə mənbəyidir» (31, 3). İ.P.Petruşevski «Şərəfname»nın müəllifini XVI əsrin yeganə tarixçisi adlandırmışdır (25, 305). A.Ə.Rəhmani öz əsərində «Şərəfname»nın XVI əsr Azərbaycan tarixi üçün gözəl bir mənbə olduğunu qeyd edir (28, 56). Ə.O.Əfəndiyev göstərir ki, «Şərəfname» bir çox qabaqçı mənbələri özündə əks etdirmişdir... Bu əsərdə XVI əsr Azərbaycan tarixinə aid maraqlı və hərtərəfli məlumat vardır» (33, 19).

M.B.Rudenko Şərəf xan haqqında qısa məlumat verdikdən sonra yazır ki, o, 1596-ci ildə özünün məşhur və tarixi əsəri olan «Şərəfname»ni yazmışdır (29, 115).

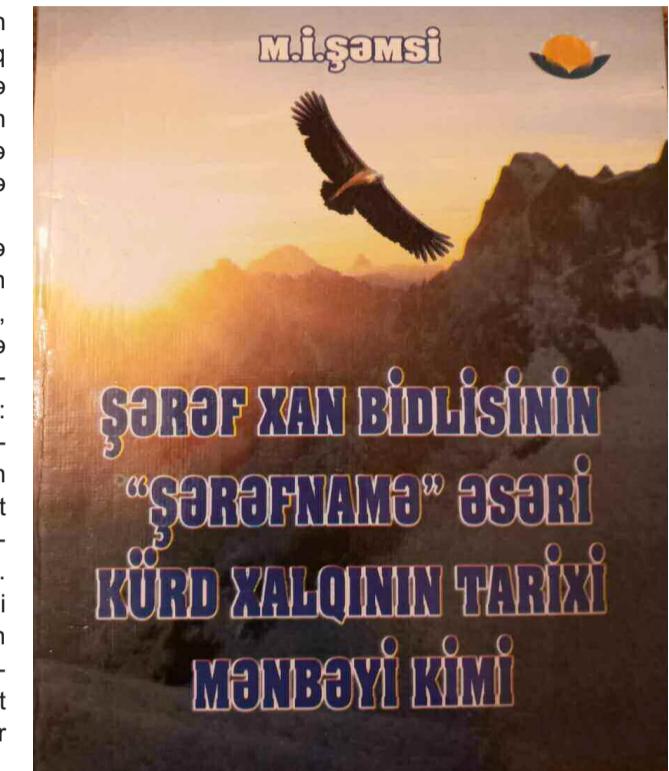
N.A.Xalfin göstərir ki, «Şərəfname» orta əsr kürd xalqının tarixi və mədəniyyəti üçün yeganə mənbədir (30). Amerika müəllifi Dana Adams Şmidt özünün «Cəsur adamlar arasında səyahət» adlı əsərində Şərəf xan Bidlisini XVI əsrin görkəmli kürd tarixçisi kimi qeyd edərək «Şərəfname» əsərinin əhəmiyyətindən bəhs etmişdir (134).

1956-ci ildə SSRİ EA tərəfindən nəşr olunan «Şərəf xan Bidlisinin tarixi» adlı kitabında deyilir ki, XVI əsrin axırında Şərəf xan Bidlis tərəfindən yazılmış «Şərəfname» orta əsrlərin kürd tarixi üçün yeganə bir mənbədir (27, 18).

Bu qiymətli əsərin fars və türk dillərində olan əlyazmaları dünyanın bir sıra mərkəzi kitabxanalarında mövcuddur. Həmin əsərin bir neçə nüsxəsi Britaniya Muzeyində saxlanılır. Onun 1945-ci ildə Həsən bəy Yəzdi, 1669-cu ildə Həsən ibn-Hacı Məhəmməd Şirvan, 1816-cı ildə Əbdül Cavad Məhəmməd Tahir tərəfindən üzü köçürülmüş nüsxələrini göstərmək olar (133, 210).

S.Şedrin adına Leninqrad Kütləvi Dövlət Kitabxanasının fars dilində olan əlyazmaları şöbəsində M.Xanıkovun kataloqunda «Şərəfname»nın əlyazması vardır. Həmin nüsxə 1836-ci ildə Məhəmməd Rza Səbrəli oğlu tərəifindən yazılmışdır.

«Şərəfname»nın əlyazmalarından bir nüsxəsi Vyanada. V.Velyaminov-Zernovun sözü ilə

desək, cənab D-r Bardda olmuşdur» (76, 22).

«Şərəfname»nın bir nüsxəsi də Paris Milli kitabxanasının fars dilində olan əlyazmalar fondunda saxlanılır (131, 304-05).

Alman şərqşünası Herman Ettenin yazdığını görə Şərəf xan Bidlisinin öz xətti ilə yazdığı «Şərəfname» əsəri İngiltərənin məşhur Bodleyan kitabxanasında saxlanılır (122, 291).

Qeyd etmək lazımdır ki, «Şərəfname» əsərinin əhəmiyyətini nəzərə alaraq, hələ fars dilində üzü köçürülməzdən əvvəl bu əsər ilk dəfə 1669-cu ildə Məhəmməd bəy ibn-Əhməd bəy Mirzə tərəfindən türk dilinə tərcümə edilmişdi. Onun həmin nüsxəsi də Britaniyadadır (133).

«Şərəfname»nın əlyazmalarından biri də 1858-ci ildə Mirzə Mahmud tərəfindən kürd dilinə tərcümə edilmişdir (29, 115). Daha sonralar isə onun əlyazmaları fransız, alman və ərəb dillərinə də tərcümə olunmuşdur.

«Şərəfname»nın Azərbaycan dilində olan tərcüməsi Azərbaycan SSR EATarix Institutunun elmi arxivində əlyazması şeklinde saxlanılır. 1967-ci ildə onun rus dilində tərcüməsi (tərcüməni E.İ.Vasiliyeva etmişdir) çapdan çıxmışdır (52, 145).

Yaxın və Orta Şərq xalqlarının tarixini özündə əks etdirən bu qiymətli əsər 1964-cü ildə İran müəllifi Məhəmməd Abbas tərəfindən yenidən tərtib edilərək geniş mütəddimə ilə çap edilmişdir (52, 145).

Bu göstərilən faktlar «Şərəfname» əsərinin tarixşunaslıqdakı rolunu və tutduğu elmi mövqeyini isbat etməkdən başqa, həm də müəllifi – Şərəf xan Bidlisinin tarixi bir şəxsiyyətə çevrildiyini aydın surətdə göstərir. Bir çox müasir müəlliflər kürd xalqının tarixi simalarından danışarkən Şərəf xan Bidlisinin XVI əsrin məşhur kürd tarixçisi olduğunu qeyd edirlər (32, 26).

Beleliklə, bir daha aydın olur ki, «Şərəfname» əsəri kürd və Kürdəstan tarixini özündə əks etdirən və elmi əhəmiyyət kəsb edən ayrıca bir tarix kitabıdır. Məhz buna görə də «Şərəfname» XVI əsrin axırına qədər kürd və Kürdəstan tarixi haqqında, eləcə də Azərbaycan, İran, Türkiyə və digər qonşu ölkələr haqqında məlumat verən başqa mənbələrdən daha qiymətli və faydalı bir əsərdir. Bütün bu cəhətləri nəzərə alaraq, onu XVI əsrin yeganə kürd tarixi və dövrün ən yaxşı mənbələrdən biri kimi qiymətləndirmək olar. «Şərəfname»nın rolu və əhəmiyyətindən danışarkən onun qonşu xalqların tarixi haqqındaki məlumatı da tədqiqatçılarının nəzər-diqqətini cəlb etmişdir.

Ardı var

QUBADLI, 06 AVQUST 1992-Cİ İL ...

Bu tarix Qubadlıların yaddaşında ən faciəvi, qara günlərdən biri hesab olunur. Təkcə bir döyüşdə, 1992-ci il avqust ayının 6-da, Laçın rayonunun "Qızartı" və "Susuzdağ" yüksəklikləri uğrunda gedən

Vüqar Həsənov Teymur Müskanlı

QUBADLI RAYONUNUN 6 AVQUST 1992 - Cİ İL TARİXİNDƏ, BİR GÜNDƏ ÖLMƏZLİK ZİRVƏSİNƏ YÜKSƏLMİŞ 12 NƏFƏR ŞƏHİD.

qanlı döyüşdə bir gündə 12 nəfər şəhid oldu. Həmin şəhidlərin 8-i bir kənddən, Qubadlınin Qarağaclı kəndindəndir. Bu döyüslərdə şəhid olanların 4 nəfəri Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür. Laçın rayonunun "Qızartı" və "Susuzdağ" yüksəkliklərini əldə etmək, möhkəmlənmiş müdafiə səddi yaratmaq üçün hücum nəzərdə tutulmuşdu. Hükum 06 avqust 1992-ci il tarixə təyin edilmişdi. Gecədən işə başlayan kəşfiyyat dəstəsi lazımı məlumatlar əldə edib, qərargaha göndərirdi. 18 nəfərlik əsgər və zabitlərdən ibarət döyüşü dəstəsi Laçının Yuxarı Fərecan kəndindən keçib, meşəylə Su arası kəndinə doğru irəliləyirdi. Dəstəyə batalyon komandiri Dağbəyi Məhyəddinov rəhbərlik edirdi.

Hükuma gedən dəstə üzvlərinin hamısı cəsur döyüşçülər idi.

Aslan Atakişiyev, Ələkbər Əliyev, Bəylər Ağayev kimi cəsur döyüşü və zabitlər də həmin tərkibdə idi. Sol tərəfdən "Qızartı dağı"na doğru hərəkət edən kəşfiyyat qrupunu izleyən 18 nəfərlik dəstə maneəsiz olaraq irəliləyirdi. "Qızartı dağı"na az qalmış qəfil səs eşidilir. Dərhal döyüş hazırlığı vəziyyəti alan dəstə az sonra arxayınlıqla hərəkətini davam etdirir. Buna əsas da vardi. Əvvəla, bizim kəşfiyyat dəstəsi həmin yerdən

Avtomat və pulemyotlardan güclü atəşə tutulurlar.

Cavab atəşinə macal tapanlar qarşıda heç nəyi görə bilmədikləri üçün hara gəldi, atırdılar. Yaylım atəş ara vermədən davam edirdi. Artıq sıralar seyrəlmişdi. Sağ qalanlar müqavimət göstərir, imkan tapdıqca yaralıları daldaya çəkirdilər. Bir saatdan çox davam edən qeyri-bərabər döyüş on bir nəfərin qəhrəmancasına həlak olmasına nəticələndi.

Qanlı döyüş Laçın rayonunun Su arası kəndi yaxınlığında baş vermişdi.

O gün Qubadlınin Qarağaclı kəndində səkkiz məzar qazıldı. Bəylər və Şirin Ağayev qardaşları, Qabil Quliyev, Vidadi İsmayılov, Savalan Eminov, İlham Əliyev, Şirin Şirinov, bir də Babək Cəfərov əbədi olaraq torpağa tapşırıldı. Aslan İsmayılovu Qarakişilər kəndində, doğma kəndində dəfn elədilər. Bakıda şəhidlər xiyanətində saysız məzarlara ikisi də əlavə olundu; Aslan Atakişiyev və Ələkbər Əliyevin gül-çiçəyə tutulmuş məzarları...

Həmin gün Qubadlıya daha bir acı xəber gəlmişdi, həmin qara xəber Aqil Səməd oğlu Məmmədovun şəhid xəbəri idi.

Belə ki, 1992-ci il avqust ayının 4-də Briqada komandiri Nüsret Namazov Aqil gili çağırıb, xüsusi

keçib getmişdi. İkincisi de düşmənin mövqeyi dəqiq məlum idi. Kökündən yanlış olan bu qənaət dəstəni düz ölümün üstüne aparırdı. Bulaqdan su içib açıq talaya çıxan döyüşçülər, qəfil

tapşırıq vermişdi. Onda Aqil Gəncədən təzəcə gəlməşdi. Yorğun olmasına baxmayaraq, əməliyyatda iştirak edəcəyini bildirmişdi. Laçın rayonunun "Susuz dağ" yüksəkliyində kəşfiyyat aparmalı, zəif və güclü nöqtələri müəyyən etməli idilər. İki gün əvvəl həmin yerə 24 nəfərlik dəstədən altı nəfər ağır yaralanmış, əməliyyat uğursuzluqla nəticələnmişdi. Bunları da onlara xatırladan Polkovnik Namaзов onlara son dərəcə ehtiyatlı olmayı döndə-döndə tapşırırdı. Elə həmin gün Aqilgil Laçın rayonu istiqamətində hərəkətə başladılar. Bu, onların "Susuz dağ" yüksəkliyinə üçüncü səfərləri idi. Səfərlərin birində mühasirəyə düşən dəstə bir neçə saatlıq gərgin mübarizədən sonra çətinliklə olsa da dairədən çıxa bilmişdir. Bu gedisədə yaxşı bir şey vardısa, o da az-çoq getdikləri yerə bələd olmaları idi.

6 avqust 1992-ci il tarixdə səhər saat 4-də Laçın rayonunun Yuxarı Fərecan kəndindən "Susuz dağ" a doğru yola düşdülər. Bələdçilər və rabitəçi də hesaba alınsa, cəmi çəkkiz nəfər idilər. İki gün əvvəlki hücumdan sonra ermənilər əlavə ehtiyat tədbirləri görmüş, bütün keçidləri minalılmışdır. Sağdan və soldan yüksəkliyə nəzaret edən düşmən oraya xeyli qüvvə toplamışdı. Mina axtaranın köməyilə hərəkət edən dəstə mümkin qədər zirvəyə yaxın yerdə mövqə tutmağa çalışırdı. Axşama yaxın qəfil başlayan atışma onları bir az da ehtiyatlı olmağa vadar elədi. Məcburiyyət qarşısında açıq döyüşə girən kəşfiyyatçılar yenə də çıxılmaz vəziyyətə düşmüşdülər.

Bələdçilərin və rabitəçinin qorxaqlıq eləyib aradan çıxmazı onları məhv olmaq təhlükəsiyle üz-üzə qoymuşdu. Minaaxtaranın bu arada sıradan çıxmazı isə artıq taleyin üzü dönüklüyüdən xəbər verirdi. Qaranlığın düşməsi, atışmanın nisbətən səngiməsi yaxşılığı doğru heç nəyi dəyişmirdi. Hər an minaya toxunmaq qorxusu vardi. Cəsur kəşfiyyatçılar hər şeyi taleyin öhdəsinə buraxıb aşağı düşməyə başladılar. Qəfil partlayan mina onların bütün ümidi lərini alt-üst elədi. Aqil düz minanın üstüne çıxmışdı. Çoxlu qan itirdiyindən onun həyatını xilas etmək mümkün olmamışdır. Xalqımızın daha bir qəhrəman oğlu şəhid olmuşdur. Aqili Qubadlı rayon mərkəzindəki "Şəhidlər Xiyabani"nda dəfn elədilər.

Rayon mərkəzində oxuduğu məktəbə, geniş bir küçəyə onun adı verilmişdi. Məktəbin həyətində büstü qoyulmuşdu.

Həmin qanlı gündə şəhid olan 4 nəfərə, Aslan Atakişiyevə, Ələkbər Əliyevə, Aqil Məmmədova və Bəylər Ağayeva ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmişdi.

Allahdan bütün şəhidlərimizə rəhmət diləyirik, ruhları şad olsun !

MƏTNİ HAZIRLADI:
Vüqar Həsənov Teymur Müskanlı

01-07 Avqust, Tebax sal 2024

Nêçîrvan Barzanî Cejna Çilê Havînê pîroz kir

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, Cejna Çilê Havînê ya Kurdên Ézidî pîroz kir.

Nêçîrvan Barzanî hêvî kir ku Kurdên Ézidî cejneke xweş ə aram derbas bikin û got:

"Ez cejna Çilê Havînê ya xwişk ə birayên me yên Ézidî li birêz mîr ə civata rûhanî ə hemû Ézidiyê li Kurdistanê, li İraqê ə li hemû cihanê bin bi germî pîroz dikim. Ez hêvîdar im cejneke aram ə tena derbas bikin."

"Çi ji me bê em dê bikin"

Serokê Herêma Kurdistanê careke din piştgiriya xwe ya ji bo Kurdên Ézidî bi bîr anî ə li pey çû:

"Em bi vê helkeftê careke din hemû welatiyên xwe yên Ézidî piştrast dikan ku wekî her dem em dê alîkar, parêzvan ə piştevanê maf ə daxwazên wan bin ə ci ji me bê em dê di her warî de xizmeta wan bikin. Cejna Çilê Havînê cejneke sereke ya Kurden Ézidî ye.

Kurdên Ézidî her sal 2yê Tebaxê vê cejnê bi çalakiyên cuda pîroz dikan. Gelek Ézidiyê ku li derveyî welêt dijîn jî ji bo pîrozkirina vê cejnê berê xwe didin Başûrê Kurdistanê.

Sefîn Dizeyi: Rê li vegera Şingaliyan re ji bo deverên wan tê girtin

Berpirsê Fermangeha Peywendiyê Derve ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê eşkere dike, hêzên

neyasayı rûyê li Şingaliyan digirin ku vegerin devrên xwe ə ci xizmetkariyan jî pêşkêş nakin.

Li nav merasimên nasandina kitêbeke wêneyî ya hunermend Rustem Axele di bîranına 10 saliya komkujiya Ézidiyan de, ku kovara Kurdistan Chronicle piştevanîya çapkirina wê kirîye, Berpirsê Fermangeha Peywendiyê Derve ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê Sefîn Dizeyi got, "Em rojeke nexweş a gelê xwe bibîr tînîn, ku komkujiya Ézidiyan bû, ew roja ku min ew nûçe bihîst ku DAIŞê êrif kir ser Ézidiyan ə xwest wan binbir bike, me bizav kir ku bergiriyê ji xwe bikin ə Kurdistanê biparêzin, di demekê de ku me peywendî bi aloziyan ve nebû."

Sefîn Dizeyi herwesa spasiya piştevaniya Hevpeymaniya Navdewletî di şerê li dijî DAIŞê de kir ə got, "Çiroka xembar a Ézidiyan bidawî nehatiye, ew li kempan ə li derve dijîn. Ev gelek sal in ku em rûbirûyî nemanê dibin. Di demekê de ku em şanaziyî bi pêkvejîyanê dikan. Xelkekî xwest vê pêkvejîyanê li Kurdistanê nehêle".

Berpirsê Fermangeha Peywendiyê Derve ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê amaje da wê yekî jî ku, xelk ji destê DAIŞê revî ə Kurdistan ji xwe re kir penageh.

Sefîn Dizeyi di pareke din a gotinê xwe de got, "Me pêdivitî bi alîkariya berdewam a civaka navdewletî heye, ji bo ku ew xelk bi silametî vegere deveren xwe."

Navbirî herwesa got, "Ew hêzên ku bi awayekî neyasayı li Şingalê ne di rêya vegeriyanâ xelkî ji bo ser malên xwe de rêgir in ə ci xizmetkarî jî nînin." Herwesa got, "Divê lihevkirina Şingalê bê bicihanîn, ew komên neyasayı yên ku li Şingalê ne deverê ji bo Şingaliyan bihîlin ku niha dagir kiriye."

(Əvvəli ötən sayımızda)

Wana zû-zû xwe amade kırin, barən xwe hildan û derketin derva, hewşa malê. Zarok safk (hemû) li wir top bûn. Zütirekê ewana rê ketin. Daristan dûr bû. Ewana li dora rê gellek darən mezin û hêşin ditin. Li wir çiyayê bilind, çiyayê nimz û topikê gulover hebûn. Ewana sertara çiyayê Işıqlarê jî ditin. Ewana şabûn û jorê mîze kırin. Jorê esmanê hêşin û ewrên siyî hebûn. Şahîn got:

-Jorê bedew e. Jérê jî bedew e!

Zarokan li jérê nêhîrîn. Dû ra ewana ser kevirekî pen rûniştin û épêcekî li wir mîze kırin. Wana jérê zinarêne mezin, şewlêne kur û newalêne dirêj ditin. Wê demê ji newalê dengê sitrana kewan hat. Şahîn got:

--We dengê sitrana kewan bîhist?

Zarokan bi şabûn got.

-Erê, me bîhist! Dengê kewan cawa xwes e!

Zütirekê ewana pireke biçük dît, ser pirê ra derbaz bûn. Dû ra ewana berbi daristanê çûn.

Qeyd: Kurd dilinde -ra söz önlüsü bir neçə mîna daşıyır.

1. Şikir ji Xwedê ra (Allaha şükür).

2. Ewana ser pirê ra derbaz bûn (Onlar körpünün üstündən keçdilər).

3. Min ji wî ra got (Mən ona dedim).

4. Ew ber min ra çû (O, mənim qabağımdan keçdi).

5. Ewana fêza rê ra çûn (Onlar yolun yuxarısına ilə getdilər).

Ferheng 12

1. rê ketin-yola düşmek
2. mîze kırin- baxmaq
3. safk (= hemû = gişk) - hamî, hamîsi

4. top bûyîn-toplaşmaq
5. épêcekî- xeyli
6. zinar(m,-ê)-qaya
7. berbi- təref
8. stendin - almaq
9. berbang(f,-a)- sübh
10. topik(f,-ê)- təpə
11. gulover- yumru
12. hebûn-mövcud olmaq, var olmaq

13. bi şabûn- sevinclə
14. şewq dayîn- şefeq saçmaq
15. bîhîstîn- eşitmek
16. kew(f,-a)- kæklik
17. newal (f,-a)- dêre
18. pire (f,-ya)- körpü
19. esman(m,-ê)(ob.h.ezmîn)- səma

20. şewl (f,-a)- yarğan
21. vê derê- burada, bu yerde
22. wê derê- orada ,o yerde
23. her derê- hər yerde
24. li jérê- aşağıda
25. li jorê- yuxarıda
26. pêşda- irəlidə
27. paşda- geriye
28. dûr va- uzaqdan
29. binda- altında
30. binra- altından
31. cî-cîna- bəzi yerlərdə
32. dor(m,-a)- kənarında
33. hindik -az
Çalışmalar
34. beş(f-a)- hissə
35. pen- yastı
36. kîngê- ne vaxt
37. duh na pêr- irəli gün

38. betir pêr- üç gün əvvəl
39. pêrar- inişl
40. betir pêrar- üç il əvvəl
41. berê - əvvəl,əvvellər
42. zûda-çoxdan
43. zütirekê -tezliklə
44. berî évarê- axşamçağı
45. bîryar kırin-qərara gəlmək
46. têderxistinok(f,-a) - tapmaca

47. sinc(f-a) - iydə
48. ar(m,-ê)- un
49. eyar(m,-ê) - dəri

1. Sözbirləşmələrini cəm halına salın.

1. Berbi çiyê - berbi çiyan

2. Fêza şewlê -

3. Berbi newalê -

4. Ser topik -

5. Ji gund -

2. Verilən qeyri-müyyəyen isimləri cəm formada yazın ve Azərbaycan dilinə

tərcümə edin.

1. Çiyakî bilind – çiyane bilind

Hündür bir dağ- (bəzi) hündür

dağlar

2. Dengekî xwes... -----

2. Yuxarıda səma mavi idi.-----
3. Mən uşaqların səsini eşitdim.

4. Onlar yuxarıda bulud gördülər.-----

5. Buludlar ağ idilər.-----

6. Aşağıda biz kæklik gördük.----

7. Kækliklər çox gözəl idilər.----

8. Kækliklərin səsi çox xoş idi. --

8. Suallara mətnə əsasən cavab verin

1. Naha kîjan demsal e? 2. Roj

çawa nin? 3. Zarok kuda çûn? 4.

Ewana li dora rê

çi dîtin? 5. Daristan dûr bû, yanê

nêzîk? 6. Ewana jorê ci dîtin? 7. Lê

jérê ci dîtin?

8. Dengê ci hat? 9. Dengê

kewan çawa bû?

Təkrar üçün çalışmalar

1. Nümunəyə uyğun tərcümə

edin.

1. Mən kitabı gördüm. Mən

kitabları gördüm. Mən bir kitab

gördüm.

Min pirtük dit. Min pirtük dîtin.

Min pirtükək dit

2. Mən topu götürdüm. Mən

toplari götürdüm. Mən bir top

götürdüm.-----

3. Sən alma yedin. Sən almaları

yedin. Sən bir alma yedin.-----

4. O məktub göndərdi . O məktublar

göndərdi. O bir məktub

göndərdi.-----

5. Bir alma - qırmızı bir alma

-qırmızı almalar

2. Obyekt halda olan ifadələrə

fikir verin və onları cümlədə işlədin.

1. Ezmanê şîn - ji ezmîn

4. Newala kûr- ji newalê

2. Topikê gulover- berbi topik

5. Aşê kevn- ji êş

3. Hewşa mezin - ji hewşê

6. Bajarê mezin - ji bajêr

3. İslimləri tərcümə edib artıkkı effektine fikir verin.

1. Qaya- bir qaya- Zinar- zinarek

2. Təpə- bir təpə -----

3. Həyət- bir həyət -----

4. Top- bir top-----

5. Səs- bir səs -----

6. Kæklik- bir kæklik -----

4. Mötərizələri açın və feilləri

keçmiş sadə zamanda yazın.

1. Min pirtükək (stendin). 2.Ew

pirtükə pirr balkəş (bûyîn). 3. Birayê

min ji hez ji

pirtükə (kirin). 4. Birayê min

(çûyîn) çend pirtükən din ji

(stendin). 5.Me ewana

(xwandin).6. Ewan pirtükəna zor

balkəş (bûyîn).

Bi kurdî biaxfîn

Dialoqları tamamlayıb oxşar

dialoqlar qurun.

1-ci variant

A: Sala par tu çûyî gund?- B:

Erê,ez çûm.

A: Fêza gundê we ci hebû?- B: -

A: Bintara gundê we ci hebû?- B: -

A: Li nav gundê we ci hebû?- B: -

A: Vî aliyê gundê we kew hebûn, yanê wî

T. R. Fatiyeva, K. R. Mustafayeva

Gavek berbi
ZIMANÊ KURDÎ
KÜRD DİLİNƏ
doğru bir addım

Bakı - 2020

alîyê gundê we?- B:-----

2-ci variant

A: Duh te ci xwend?- B: Duh min rojname xwend.

A: Duh we ci xwar?- B: -----

A: Duh te ci stend?- B: -----

A: Duh birayê te ci...?- B: -----

Têderxistinok (Tapmaca)

Ew ci ye? - Binî dar, hundur ar, ser eyar (sinc).

(O nedir ki, dibi ağacdır, içi undur, üstü dəridir (iydə).

Qrammatika: 1. Feilin quruluşca növləri

2. Terzi hərəkət zərfləri

1. Feilin quruluşca növləri. Feil quruluşca sadə, düzəltmə və mürəkkəb olur.

1. Sade feillər bir kökdən ibarət olurlar. Məs: şûştin, xwarin, kolan, ketin, kırin, petin, dîtin, xistin.

2. Düzəltmə feillər əsasən aşağıdakı ön şəkilçiləri kırin, dayîn(dan), ketin, xistin və s. feillərə əlavə etməklə düzələrlər.

Hil: hildan (götürmək), hilkirin (qoparmaq);

Ve: vekirin (açmaq), vegirtin (qurmaq, hörmək), veşartin (gizləmək);

Vê: vêxistin (yandırmaq), vêketin (yanmaq);

Ra: rakirin(qaldırmaq), rabûn (qalxmaq), raxistin (sərmək);

Da: daxistin (endirmək), daketin (enmək);

Ber: berdan (buraxmaq), bergirtin (köçürmək), berketin (darixmaq); Der: derketin (çixmaq), derxistin(çixartmaq), derdayîn (uduzmaq); Jê: jêkirin (kəsmək), jêhatin (bacarmaq), jêbirin (udmaq);

3. Mürəkkəb feillər adətən isim və ya sıfatlara dayîn (dan), xistin, girtin, dîtin, kırin, ketin, mayîn(man), bûyîn kimi feillərini əlavə etməklə düzələrlər.

Məs: bersîv dayîn (cavab vermək), dest xistin (əldə emək), rî

kirin (yola salmaq), dûr xistin (uzaqlaşdırmaq), cî girtin (yer tutmaq), av dayîn (sulamaq) ava kırin (tikmək, qurmaq, abadlaşdırmaq), beşter bûyîn (iştirak etmək), top bûyîn (toplaşmaq), top kırin (toplamaq), bîryar kırin (qərara almaq), sar kırin (soyutmaq), sar bûyîn (soyumaq) ji bîr kırin (unutmaq), cîwar kırin (yerləşdirmək), cîwar bûyîn (yerləş- mək), der ketin(çixmaq), ser ketin (qalib gəlmək, üstün gəlmək), tê derxistin (tap- maq), roda berdan (axıtmaq), roda çûyîn (axmaq) və s.

Düzəltmə və mürəkkəb feillərin həm təsdiq, həm də inkarda zamanl

Almanya'dan, Kurdistan Bölgesi Hükümetine övgü

Kurdistan Bölgesi İçişleri Bakanı Reber Ahmed, Baden-Württemberg Bölge Parlamento Başkanı Muhterem Araz ile gerçekleştirdiği görüşmede, Almanya'ya, IŞİD'le mücadelede Kurdistan Bölgesi'ne yaptığı insanı ve askeri yardımlarından dolayı teşekkür etti.

İçişleri Bakanı Reber Ahmed, Almanya ziyareti çerçevesinde bugün (5 Ağustos 2024 Pazartesi) Baden-Württemberg Bölge Parlamentosu Başkanı Muhterem Araz ile bir araya geldi.

Açıklamaya göre Alman Hükümetine ve halkın, DAİŞ'le mücadelede Kurdistan Bölgesi'ne yaptıkları insanı ve askeri yardımlarından dolayı teşekkür eden Bakan Ahmed, Baden-Württemberg Bölgesi'ne mültecilere sürekli destek verdiği ve çok sayıda Ezidi kadın ve çocuğu Kurdistan'dan Almanya'ya getirdiği için şükranlarını iletti.

Baden-Württemberg Bölge Parlamentosu Başkanı da Kurdistan Bölgesi Hükümetine, çok sayıda mülteciye yardım sağladığı ve barındığı ayrıca Kurdistan Bölgesi'nde etnik ve dini bir arada yaşama değerlerinin pekiştirilmesini savunduğu için övgüde bulunduğu aktarıldı.

Açıklamada, iki bölge arasındaki ikili ilişkilerin güvenlik ve kültür açısından güçlendirilmesi, insanı yardımların sürdürülmesinin önemi ve yasadışı gögün önlenmesine yönelik ortak çabaların da görüşmede masaya yatırılan konular olduğu belirtildi.

Erbil Valisi çevreyi korumak için önemli kararlar aldı

Erbil Valisi Omid Koşnav, şehirdeki hava kirliliğini azaltmak amacıyla Doğal Kaynaklar Bakanlığı'ndan ham petrolün kaçak rafinerilere gönderilmemesini talep ederek,

"138 kaçak rafineri kapatılacak." dedi.

Vali Koşnav düzenlediği basın toplantısında "Doğal Kaynaklar Bakanlığı rafinerilere ham petrol vermemelidir. Bugünden itibaren Erbil ilinde hiçbir sözleşme geçerli olmayacak." ifadesinde bulundu.

Koşnav, kaçak olan 138 rafinerinin kapatılacağını, yasal olanların ise çevre şartlarına ve tedbirlere uyması gerektiğini kaydetti. Mahalle jeneratörleriyle ilgili olarak ise jeneratörlerin kalitesiz gaz kullanmaması gerektiğini, daha önce ihlal edenlere ceza kesildiğini ancak bugünden itibaren cezaların daha ağır olacağını belirten Koşnav, çevreyi kirleten her türlü araca el konulacağını vurguladı.

Erbil Valisi, tüm kararlar için yüksek bir komite oluşturulacağını bildirdi.

Mesrur Barzani Avusturya'nın Irak Büyükelçisini kabul etti

Başkan Mesrur Barzani (Bugün) Avusturya'nın Irak Büyükelçisi Andrea Nassi'yi ofisinde kabul etti.

Görüşmede, Avusturya'nın Irak Büyükelçisi, Kurdistan Bölgesi ile ülkesi arasındaki ilişkilerin özellikle akademik alanda geliştirilmesi, her iki tarafın üniversiteleri arasındaki işbirliği, ekonomi ve ticaret konularında briefing verdi.

Başkan Barzani ise Avusturya halkına ve hükümetine Kürt halkın davasına gösterdikleri destek ve sempatisinden dolayı teşekkür etti ve Kurdistan Bölgesi arasındaki ilişkilerin ve dostluğun daha da geliştirilmesi çağrısında bulundu.

Görüşmede ayrıca Kurdistan Bölgesi'ndeki siyasi durum, Kurdistan parlamento seçimleri, Kurdistan Bölgesel ile Irak Federal Hükümeti arasındaki ilişkiler ve sorunların çözümü ele alındı.

Dünyada ve bölgede devam eden

terör tehdidinin yanı sıra Şengal'daki lanamamasının nedenleri de toplantıların diğer konularıydı.

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü: Ezidileri savunmaya devam edeceğiz

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Matthew Miller, Ezidileri savunmaya devam edeceklerini söyledi.

Miller, sosyal medya platformu X hesabından yaptığı paylaşımında, "Hayatta kalanların gücünü ve direnişini takdir ediyoruz. Ezidi Soykırımı'nın kurbanlarını saygıyla anıyoruz." ifadelerine yer verdi.

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Miller, Ezidiler ve soykırımanın tüm kurbanları için adaleti savunmaya devam edeceklerinin sözünü verdi.

ABD'nin Erbil Konsolosluğundan "Ezidi Soykırımı" mesajı
ABD'nin Erbil Konsolosluğu, dün (3 Ağustos 2024 Cumarte-

si) Ezidi Soykırımı'nın 10. yıldönümü dolayısıyla mesaj yayımladı.

ABD'nin etnik ve dini gruplara desteği yinelenen mesajda şu ifadelere yer verilmiştir: "Yaşamını yitirenleri ve hayatı kalanları unutmayacağız. Ezidi toplumunun direnişini takdir ediyor, mağdurlar için adalet sağlanması ve faillerin hesap vermesi için çabalarımızı südüreceğiz."

Kamusal alanda hoşgörü ve katılım ruhunu teşvik etmek adına hükümetteki ve sivil toplumdaki ortaklarımızla birlikte çalışıyoruz."

3 Ağustos 2014'te başlayan saldırılarda kadın ve çocukların da içinde olduğu binlerce Ezidi Kurt hayatını kaybederken, binlerce kişi de DAİŞ tarafından kaçırıldı.

Kaçırılan yüzlerce insan köle pazarlarında satıldı, binlercesinin akibeti hala bilinmiyor. IŞİD saldırıcılarının ardından Şengal ve çevresinde onlarca toplu mezra da bulundu. Katliamda 5 binden fazla Ezidi Kurt öldürüldü, toplu mezarlara gömüldü, binlercesi de kaçırıldı. 2 bin 745 çocuk anne babasız kaldı.

325 binden fazla Ezidi Kurt evlerinden oldu. 135 bin 860 Ezidi Kurdistan Bölgesi'ne sığındı. 189 bin 337 kişi de Kurdistan Bölgesi'nden koparılan bölgelere, 100 bin kişi de farklı ülkelere göç etti.

Kurdistan Parlamentosu, 3 Ağustos tarihini Ezidi Soykırımı Günü olarak kabul etti.

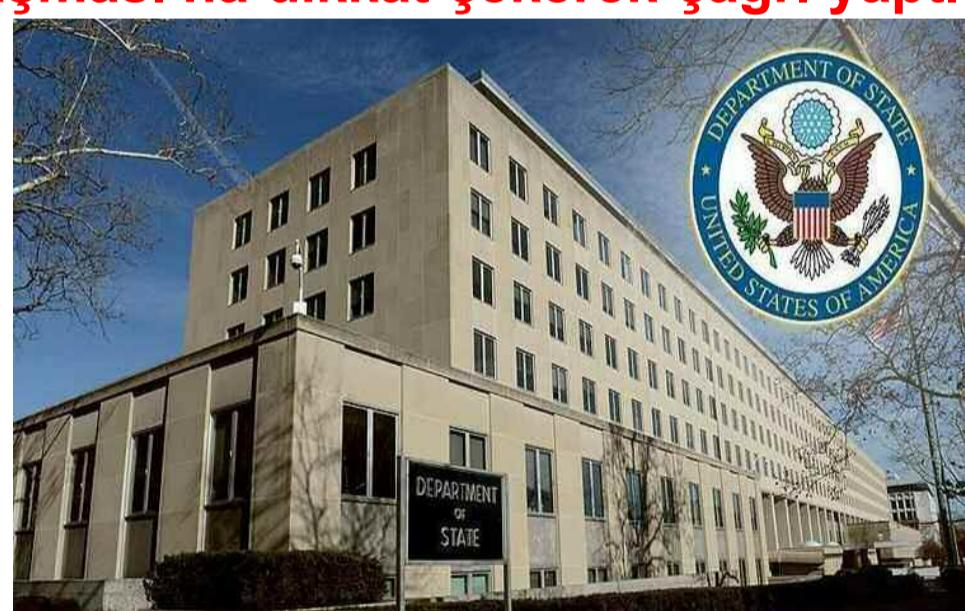
ABD, Şengal Anlaşması'na dikkat çekerek çağrı yaptı

ABD, Ezidi Kürtlerine yönelik katliamın 10'uncu yıldönümünde Şengal Anlaşması ve kurtulan Ezidilere yönelik yasanın maddelerinin uygulanması çağrısında bulundu.

ABD Dışişleri Bakanlığı, Ezidi Kürtlerine yönelik katliamın 10'uncu yıldönümünde yayınladığı açıklamada, "Bugün IŞİD'in Ezidilere, Hristiyanlara ve Şii Müslümanlara karşı uyguladığı soykırımı, insanlığa karşı suçlar ve etnik temizlik kurbanlarını anıyoruz. Kurtulanların gücünü de takdir ediyoruz. Ayrıca IŞİD suçlarının kurbanı olan Sünni Müslümanları, Kürtleri ve diğer azınlıkları da anıyoruz" ifadelerini kullandı.

ABD Dışişleri Bakanlığı açıkladı, bu korkunç trajediyle karşı karşıya kalan topluluklara desteklerinin değişmediğini belirtti. Hâlâ 2 bin 600'den fazla Ezidi Kurt kadın ve kız çocuğunun kayıp olduğunu açıklayan ABD Dışişleri Bakanlığı, "Ezidi kurtulanlar yasasının uygulanması ve 2020 Şengal Anlaşması'nın (bölgenin) güvenliği, yeniden inşası ve yönetimi ile ilgili hükümlerinin, Şengal'i evleri olarak gören tüm topluluklarla istişarede bulunarak tam olarak uygulanması için sürekli çağrıda bulunuyoruz" dedi.

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Matthew Miller adına yayımlanan açık-

lamada, "Bugün, bu korkunç trajediden on yıl sonra, Irak, tüm Irak oluşumları için barış, istikrar ve refah doğru yeni bir yol izleme fırsatına sahip. Bunu yaparak Irak, tüm bölge için dini ve etnik çeşitliliğin bir örneği haline gelebilir" denildi.

IŞİD, 3 Ağustos 2014'te Ezidi Kürtlerin yurdu olan Şengal'e saldırarak binlerce Ezidi Kürt katletti, binlerce genç kız, kadın ve çocuğu da kaçırıldı.

IŞİD'in yenilgiye uğratılmasından üç yıl sonra, Kurdistan Bölgesi ile Irak hükümeti, Ekim 2020'de Şengal'daki durumu normalleştirmek amacıyla bir

anlaşma imzaladı.

Anlaşma, Haşdi Şabi ve PKK bağlantılı tüm güçlerin ilçeden çekilmesini, Şengal'a yeni bir kaymakamın atanmasını, ilçenin güvenliğini sağlamak ve görevini yerel polise, ulusal güvenlik teşkilatlarına ve federal istihbarata teslim edilmesini, kentin yeniden inşasını ve kentteki mültecilerin geri dönüşünü içeriyor. Ancak anlaşma, Erbil ile Bağdat arasındaki anlaşmazlıklar ve silahlı grupların bölgeden çekilmeyi reddetmesi nedeniyle o tarihten bu yana uygulanmadı.

Vyan Dexil: Şengal halkın yüzde 70'i kamplarda yaşıyor

Irak Parlamentosunun Kürtistan Demokrat Partisi (KDP) Fraksiyonu Sözcüsü Vyan Dexil,

"Bölgede silahlı güçlerin ve grupların varlığı nedeniyle Şengal halkın yüzde 70'i Kürtistan Bölgesi'ndeki kamplarda yaşıyor." dedi.

K24 haber bültenine konuk olan Vyan Dexil, Irak Hükümetinin geçmişte, mültecilerin kendi evlerine geri dönenbilmeleri için Şengal Anlaşması'ni uygulama konusunda ciddi olmadığına dikkat çekerek, "Bölgede silahlı güçlerin ve grupların varlığı nedeniyle Şengal halkın yüzde 70'i Kürtistan Bölgesi'ndeki kamplarda yaşıyor." ifadesini kullandı. Federal hükümetin Şengal Anlaşması'ni uygulaması gerektiğini vurgulayan Dexil, "Bir Ezidi nesli var Şengal'i henüz görmedi. 2014 yılında 1-2 yaşında olanlar şimdi 10-11 yaştalar. Şengal'in ne olduğunu bilmiyorlar. Federal hükümet, biz Ezidilerin acılarını dikkate almalı ve Şengal Anlaşması'ni uygulamalıdır." diye konuştu.

Ezidi milletvekili, Irak Hükümetinin henüz Ezidi ailelere tazminat ödediğini belirterek, "Federal hükümet, 8 bin tazminat davasından sadece 20 Ezidi aileye tazminat ödedi; bu da çok düşük bir rakam ve kabul edilemez." dedi.

Şengal ve çevresindeki Ezidi kız ve erkek çocuklarına yönelik katliama karışanların adeta önune çıkarılması gereğini altını çizen Vyan Dexil, "Ezidi kız ve kadınlarının bu terör örgütünün elinden kurtarılması için de çalışmalar yoğunlaştırılmalı. Çok sayıda Batılı ülke Ezidi katliamını soykırımla tanırken, Irak Hükümeti Ezidi Soykırımı konusunu ciddiye almadı." ifadelerini kullandı.

3 Ağustos 2014'te başlayan saldırılarda kadın ve çocukların da içinde olduğu binlerce Ezidi Kürt hayatını kaybederken, binlerce kişi de IŞİD tarafından kaçırıldı. Kaçırılan yüzlerce insan köle pazarlarında satıldı, binlercesinin akiteti hala bilinmiyor.

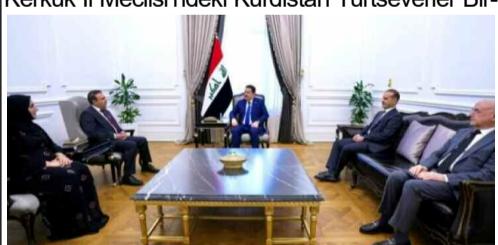
IŞİD saldırısının ardından Şengal ve çevresinde onlarca toplu mezardan da bulundu.

Katliamda 5 binden fazla Ezidi Kürt öldürüldü, toplu mezarlara gömüldü, binlercesi de kaçırıldı. 2 bin 745 çocuk annebabasız kaldı. 325 binden fazla Ezidi Kürt evlerinden oldu. 135 bin 860 Ezidi Kürt Bölgesi'ne sığındı. 189 bin 337 kişi de Kürt Bölgesi'nden koparılan bölgelere, 100 bin kişi de farklı ülkelerde göç etti.

Kürtistan Parlamentosu, 3 Ağustos tarihini Ezidi Soykırımı Günü olarak kabul etti.

Irak Başbakanı Sudani: Kerkük'te acil yerel yönetim kurulmalı

Irak Başbakanı Muhammed Şiya Sudani, Kerkük İl Meclisi'ndeki Kürtistan Yurtseverler Bir-

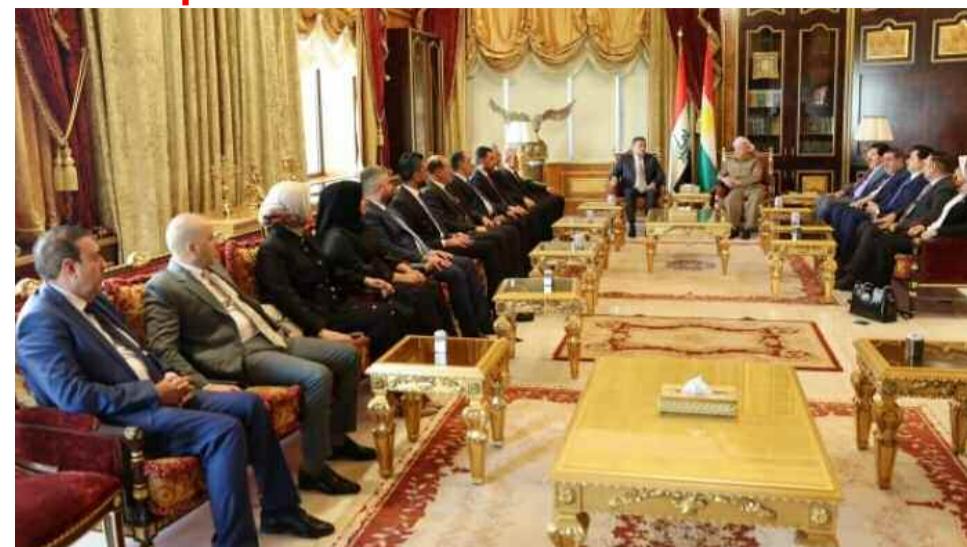

liği (YNK), Kürtistan Demokrat Partisi (KDP) ile Hristiyan temsilciler ile bir araya geldi. Sudani, Kerkük İl Meclisi'ndeki hem Kürt hem de Hristiyan topluluklarından üyelerini kabul ederek çabaların sürdürülmesinin ve Kerkük'ün çıkışlarının her şeyin üstünde tutulmasının önemine değindi. "Kerkük'ün ihtiyaçları karşılayan dengeli bir yerel yönetim kurması gerekiyor." diyen Sudani, vatandaşların hizmet ve ekonomik durumu iyileştirme ve devlet kurumlarının çalışmalarını geliştirmeye yönelik isteklerini vurguladı. Sudani, Kerkük İl meclisine tam destegini yineledi, vilayet genelinde istikrarın korunmasına katkıda bulunmak amacıyla kalkınma planlarının uygulanmasına devam etmek için birlikte çalışmanın ve ötekileşirmeyi reddetmenin önemine değindi.

Mesud Barzani Kerkük'teki Arap ve Türkmen temsilcilerini kabul etti

Başkan Mesud Barzani, Kerkük İl Meclisindeki Arap ve Türkmen gruplarından oluşan ortak bir heyeti ve Hamis Hancer liderliğindeki bir dizi parlamenter ve siyasi lideri kabul etti.

Başkan Mesud Barzani, bugün (4 Ağustos 2024) Salahaddin'de, Kerkük İl Meclisindeki Arap ve Türkmen gruplarından oluşan ortak bir heyeti ve Hamis Hancer liderliğindeki bir dizi parlamenter ve siyasi lideri kabul etti. Toplantıda, Irak'taki siyasi durumun yanı sıra Kerkük'teki durum, yerel yönetim kurulması, Kerkük valisinin seçilmesi ve Kerkük'teki diğer idari görevlerin belirlenmesi sorununun çözümüne yönelik çabalar hakkında görüş alışverişinde bulunuldu. Çözümlerin Kerkük'teki tüm toplulukların haklarına saygı gösterilmemesi ve kente istikrar ve barışın sağlanması

ması, vatandaşlara hizmet verilmesi ve Kerkük'ün ulusal uzlaşı çerçevesinde yeniden canlandırılması yönünde olması gereği de vurgulandı.

ABD Kerkük'e asker konuşlandırdı

16 Ekim 2017 olayları sonrası ABD ilk kez 7 yılın ardından Kerkük'e

yeniden asker konuşlandırdı. Rûdaw muhabiri 13 Hummer marka zırhlı araç ve 60 askeri personelden oluşan ABD kuvvetlerinin Kerkük'e girdiğini aktardı.

Rûdaw'da yer alan haberde, 3 Ağustos'u 4 Ağustos'a bağlayan gece (dün) Irak ordusu ve anti terör güçlerinin kontrolündeki kent merkezine 13 km mesafedeki K1 Askeri Üssüne ABD güçlerinin konuşlandırdığını aktardı. 60 askeri personel ve 13 Hummer marka zırhlı araç ile çekiciden oluşan ABD kuvvetlerinin üsse yerleştirildiği kaydedildi.

koordineli bir şekilde kontrol noktalarından Kerkük kent merkezine oradan da K1 Askeri Üssüne girişlerine izin verildi.

ABD askerleri kalıcı olabilir ABD, 16 Ekim 2017'de Heşdi Şabi ve Irak ordusunun Kerkük'ü ele geçirmesinden sonra ilk kez bölgeye asker gönderiyor.

Rûdaw'ın haberinde, ABD kuvvetlerinin Irak emniyet güçleri ile ortak operasyon düzenlemek amacıyla geldiğini bildirdi.

Haberde "ABD güçlerini getiren

konvoydaki bazı araçların askeri malzeme ve yiyeceleyle yüklü olduğu görüldü. Bu durum, ABD askerlerinin herhangi geçici bir operasyon için değil bölgede uzun süreli kalmak için geldiğini gösteriyor" dedi.

Rûdaw: Kerkük'te olası bir istikrarsızlığın önüne geçilmesi amaçlanıyor

Irak'ta 18 Aralık 2023 tarihinde il meclisi seçimleri yapılmış ancak Kerkük'te hala valilik ve yerel idare taraflar arası anlaşmazlık nedeniyle belirlenemiyor.

Seçimlerin ardından bir ayı aşkın süredir Kerkük'te güvenlik ve idari kadrolarda değişiklikler yapıldı. Polis komutanlığı görevine yeni bir isim atandı. ABD' kuvvetlerinin geliş Çarşamba günü yapılacak söyleyen değişikliklerle aynı zamana denk geliyor. Haberde, Kerkük'teki güvenlik kaynaklarının ABD birliklerinin konuşlandırılmasının kentteki görev değişikliği sonrasında güvenlik durumunu istikrara kavuşturmak ve istenmeyen bir durumla karşılaşılmaması için hazırlıklı olduğunu söyledi.

2020'de ABD öncülüğündeki IŞİD karşıtı uluslararası koalisyon güçleri, Kaim ve Geyara'dan sonra Kerkük'teki K1 Askeri Üssün'ü de Irak ordusuna teslim etmiş.

Kürtçe trafik yazılarının silinmesine Ehmedê Xani Derneği'nden tepki

Ehmedê Xani Derneği, DEM Partili belediyelerin cadde ve sokaklara yazdığı Kürtçe trafik uyarı yazılarının silinmesine tepki gösterdi. Dernek, "Devlet büyüklerinin bir an önce bunları durdurması dileğimizdir" ifadeleriyle çağrıda bulundu.

Diyarbakır, Van, Mardin, Nusaybin, Cizre ve Dargeçit'te DEM Parti yönetimindeki belediyeler trafik uyarı yazılarını Türkçe ve Kürtçe olarak yazdı. Yazılar bir süre sonra Valilikler tarafından sildirildi.

Pek çok kesim Kürtçe yazılarının silinmesine tepki gösterdi.

Konuya dair Ehmedê Xani Derneği yazılı bir açıklama yaparak devlete çağrıda bulundu.

Dernekten yapılan Kürtçe ve Türkçe açıklamada şu ifadelere yer verildi:

"Biz Ehmedê Xani Derneği olarak, son senelerde, Kürt dili için yapılan bazı düzenlemeleri, olumlu görmüştük.

Bu sürecin devamını ve bu toprakların kadim bir dili olan Kürt dilinin üstünde baskıların kaldırılması,

toplumsal barışın sağlanması, ülkemizin medeniyet seviyesinin yükselmesini beklerken, çok üzgündür ki önce Van ilinde bağınaz birinin "PEŞİ PEYA" (Once yaya) yazısının üzerinde irkçı bir yazı yazıp, bunun diğer şehirlere de sıçraması, kabul edilebilir bir şey değildir.

Yirmi birinci asırda, Avrupa Bir-

liğine girmeye aday, dünyanın sayılı büyük devletlerinden olan birine bunu hiç yakışık görmediğimizi, devlet içinde kümelenen bu gibi kişi veya kişilerin bilmeleri gereklidir ki Kürt dili, Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan binlerce yıl önce bu toprakların diliydi.

Devlet büyüklerinin bir an önce bunları durdurması dileğimizdir."

Nêçîrvan Barzanî Cejna Çilê Havînê pîroz kir

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, Cejna Çilê Havînê ya Kurdên Êzidî pîroz kir.

Nêçîrvan Barzanî hêvî kir ku Kurdên Êzidî cejneke xweş û aram derbas bikin û got:

"Ez cejna Çilê Havînê ya xwişk û birayêne me yên Êzidî li birêz mîr û civata rûhanî û hemû Êzidiyêne li Kurdistanê, li Îraqê û li hemû cihanê bin bi germî pîroz dikim.

Ez hêvîdar im cejneke aram û tena derbas bikin."

"Çi ji me bê em dê bikin"

Serokê Herêma Kurdistanê careke din piştgiriya xwe ya ji bo Kurdên Êzidî bi bîr anî û li pey çû:

"Em bi vê helkeftê careke din hemû welatiyêne xwe yên Êzidî piştrast dîkin ku wekî her dem em dê alîkar, parêzvan û piştevanêne maf û daxwazêne wan bin û ci ji me bê em dê di her warî de xizmeta wan bikin. Cejna Çilê Havînê cejneke sereke ya Kurdên Êzidî ye. Kurdên Êzidî her sal 2yê Tebaxê vê cejnê bi çalakiyêne cuda pîroz dîkin. Gelek Êzidiyêne ku li derveyî welêt dijîn jî ji bo pîrozkirina vê cejnê berê xwe didin Başûrê Kurdistanê.

Seîd Cirdo: Hikûmeta Herêma Kurdistanê zêde xizmeta Êzidiyan dike

Serokê Desteya Bilind a Bingeha Lalişê radigehîne, "Biryarêne Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Serokwezîr

Mesrûr Barzanî bi xwe jî di xizmeta civaka Êzidiyan û pêkhatêne din ên Kurdistanê de ye, bi awayekî ku ew birînar birînêne wan çare dîkin."

Serokê Desteya Bilind a Bingeha Lalişê Seîd Cirdo iro 04.08.2024 ji K24ê re ragehand, "Alîkarîkirina rizgar-bûyîyen destê DAIŞê ji aliye Serokwezîr Mesrûr Barzanî ve, ji bo çareseriya birîna jenosîd û êş û azarêne wî xelkê azar ji destê DAIŞê dîtî pêngaveke pîroz e."

Seîd Cirdo herwaha got, "Ji bili alîkariya darayı, Hikûmeta Herêma Kurdistanê bi vekirina navendike çareseriya derûnî jî ku xelkê şareza jê re dabîn kiriye alîkariya Êzidiyan kiriye, tevî derfetên karî û baştirkirina jiyanâne wan."

Navbirî amaje jî da, "Biryara Wezareta Perwerdeyê ji bo zarokêne Êzidî, ku li ser dema DAIŞê ji xwandinê hatine vejetandin, ew e ku vebigerin ser xwadinê û xwandina xwe temam bikin. Herwesa li zanîngeh û peymangehan jî xerciya xwandinê jê re dike, bi wî awayî jî Êzidî bi çavekî ron temaşeyî paşeroja xwe dîkin."

Serokê Desteya Bilind a Bingeha Lalişê eşkere jî kir, "Hikûmeta Herêma Kurdistanê pirojeyek ji bo çêkîrîna dadgeheke hevpar amade kiriye, ku ji dadwerên navxweyî û navdewletî pêk tê, ji bo ku kar bi tawanêne navdewletî re bikin û doza jenosîda Êzidiyan pêş bixin. Hikûmeta Îraqê jî rî li bicihanîna wê pirojeyê girt. Eger ew rîgirî neba, niha doza Êzidiyan dê li qonaxeke pêştirba."

Seîd Cirdo ron jî kir, "Heta niha çarenivîsa hezar û 500 Êzidiyan diyar nîne. Ji 94 gorêne bikom, heta niha 61 gorêne bikom hatine vekirin û kesûkarêne wan li benda encamîn pişkinînen wan rufatan in, ji bo ku bêne veşartin. Hikûmeta Îraqê rî li rîkxistina UNITADê girt ku karê xwe bike, ku wê rîkxistinê li ser doza Êzidiyan lêkolîn dikirin."

Serok Barzanî pêşwaziya Balyozê Brîtanya li Iraqê kir

Îro dûsema 05.08.2024 li Selaheddîn Serok Mesûd Barzanî pêşwaziya birêz Stephen Hitchen Balyozê Brîtanya li Iraqê kir.

Li vê hevdîtinê de behsa pêşhat û aloziyên dawî yên navçeyê bi gişî û Rojhilata Navîn bi taybetî kirin, di derbarê hengavê çareser û aramkirina rewşê de danustandina bîr û ramanañ kirin. Her du aliyan tekez li ser wê yekê kirin ku navçe xwe zêdetir li beramber girîj û aloziyên zêdetir nagrê û pêwîstî bi aramî û asayîşê heye.

Peywendiyêne di navbera Hikumeta Herêma Kurdistanê û Hikumeta Iraqa Federal û encama dawî ya serdana Serok Barzanî ya Bexda û hevdîtin û civînêne li gel aliyeen siyasiyêne Iraqê û balyoz û nûnerêne welatan li Iraqê mijareke dinê vê hevdîtinê bûn.

Her li vê hevdîtinê de rewşa Şingalê û pêwîstiya asayîkirina

rewşa navçeyê û bi cîhkirina rîkeftinnameya Şingalê xistin ber behs, ji aliye xwe ve Serok Barzanî behsa wan hewl û qurbanîdan kir ku bi navê azadkirina Şingalê û şikandina terorîstan hatine avêtin, lê mixabin niha çend hêzekî neyasayî li wirin ku rîgirin li asayîkirina rewşa Şin-

galê û vejerana xelkê wan navçeyan li ser mal û mulkên wan.

Li dawiya hevdîtinê de behsa encama dawî ya guftûgoyêne di navbera Hikumeta Iraqa Federal û hêzên hevpeymanen yên li ser pirsa hebûna wan ya li Iraq û Herêma Kurdistanê kirin.

Li Almanyayê merasimek ji bo bîranîna komkujiya Şingalê bi rê ve çû

Li bajarê Frankfurtê yên Almanyayê bi boneya 10emîn sala komkujiya Şingalê merasimek bi rê ve çû.

DAIŞê 3ê Tebaxa 2014an êriş navçeyâ Şingalê kir ku Kurdên Êzidî lê dijîn kir û di encamê de bi hezaran Kurdên Êzidî qetil kir, zêdetir 6 hezar kes jî ku piraniya wan jin û zarok bûn revand.

Kurdên Êzidî 10 sal berî niha ji aliye DAIŞê ve rastî komkujiyeke mezin hatin.

Her sal 3ê Tebaxê Kurdên Êzidî ku bi awayekî hovane hatibûn qetikirin, bi merasiman tên bîranîn.

Merasîmî li Dêra Polê hat lidarkîstin

Li Dêra Polê ya li bajarê Frankfurtê ji merasîma bîranîna salvegera Komkujiya Şingalê bi rê ve çû.

Di merasîmî de Wezîre Karêne Derve yên Îraqê Fuad Husêne, Wezîre Karêne Navxwe yên Herêma Kurdistanê, Rêber Ehmed, hînek siyasetmedar û parlementernê Almanya ji tevlî bûn û gotar pêşkêş kirin.

"Siyasetmedarên Almanyayê ji rewşa Êzidiyan agahdar in"

Hevserokê Partiya Sosyal Demokrat a Almanyayê Saskia Esken ji Rûdawê re got, gereke rewşeke bi hevre jiyanê ji pêkhatayêne cuda yên Îraqê re were çêkirin.

Saskia Eskenê herwiha da zanîn ku hikûmet û parlamentoa Almanyayê ji berdewam wan devoran ku Êzidî tê de niştecî bûne ziyaret dîkin û haya wan ji rewşa Êzidiyan heye.

Raspardiyê hikûmeta Almanyayê ji bo azadiya olî Frank Sichwabe ji diyar kir ku Almanya piştevaniya dike ku Kurdên Êzidî rewşeke gunca a azadiya olî hebe.

"Kar ji bo Êzidiyan tên kirin"

Raspardiyê hikûmeta Almanyayê ji bo azadiya olî Frank Sichwabe wiha got:

"Mixabin jenosîd û tundûtujiya li

hemberî Êzidiyan ne awarete ye lê li seranserî cîhanê rû didin lêbelê bêguman ev nimuneyeke geleki xirab a jinosîda olî ye.

Bi taybetî wê demê zehmet dema ku olek dibêje ev kes ji bawerîye derketiye.

Li Almanyayê bi taybetî ji bo Êzidiyan rewşen din hene ku kar li ser vê pêkhatayê tê kirin."

Parlamente û Almanyayê hatin xelatkirin

Çar parlamentarên Almanyayê yên ji sê fraksiyonan ji bo piştevanîkirna li Ezidiyan hatin xelatkrin û ew dixwazin hikûmeta Îraqê û herêmê stratecyeke baş ya vejerandina xelkê Şingalê hebe herwisa deportkirna Êzidiyan ji Almanya bê sekinandin.

Endama Parlamentoya Almanyayê Derya Turk-Nachbauerî got, "Armanca me devê ew be ku hikûmeta navendî ya Îraqê her wisa hikûmeta Hewlîrê bi hev re rûnin û sitratecyeke hevbeş deynin ku ew xelk çawa dê bikaribe bi silamet vejerin warêne wan."

Dema ku ez li gel Êzidiyan daxivim, hemû dixwazin vejerin malen xwe.

Hemû dixwazin ev bê maliya di welatê wan de tûş bûne bi dawî bê.

Ji bo me gelekî giringe ev di vê çendê da piştgiriyê bikin.

Di dema bê de em dê seredana Şingalê bikin û rewşa wê derê bi çavêne xwe bibînîn.

Belê ya li pêşiyê jî ew e em

danûstandinê li gel nûnerêne hikûmetê li hikûmeta navendî herwisa li Hewlîrê bikin ji bo bizanin asayîşa Şingalê çawa ber qerar dibe.

Almanya bi hindek pareyan li wê derê ye. Em gelek tiştan ava dkin, nexweşxaneyan û tiştîn din li Şingalê hatne avakirin. Bê guman divî dirêjxayen bin û wê de rê pêwîstî bi zêdetir asayîşê heye."

Endama Parlamentoya Almanyayê Peter Heidt got, "Belê ez li gel rawestandina deportkirinê me.

Hîç wateyeke wê nîne ku ev xelke bê vejerandin. Wezaretê carekê got min ku heta niha bi tenê kesék serpêçîkarên yasayê dêport dîkin lê niha min zanî, iro ez li vê çalakiyê agahdar bûm ku bi wî awayî nîne.

Kelkê bê serpêçîkarî ji hatîne deportikrin. Ji dûsemê ve ez dê lê binêrim ku diyar bibe.

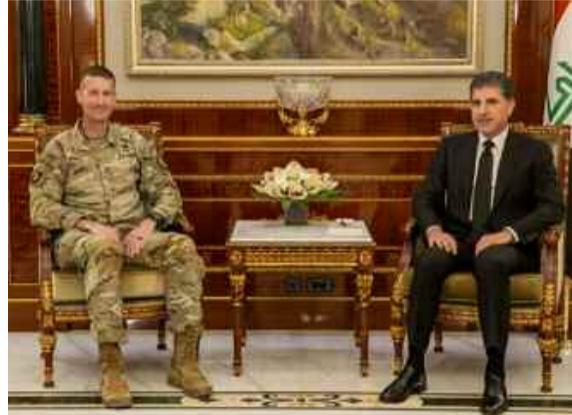
Serpêçîkarên yasayê dikarin bêne vejerandin lê eger serpêçîkar nebin, nabe bêne deportikrin."

Ev birîn birîna komkujiya Kurdistanê Êzidî ji bo dûrî welat hevnetewe û hevbaweran mîna xelkê Şingalê hîn jî li benda sarbûn û dermankirinê ye.

Wezîre Karêne Derve yên Îraqê Fuad Husêne li Frankfurtê got, "Şingal divê di destê xelkê wê de be. Em hewl didin welatê cihanî komkujiya Şingalê wekî jenosîd nas bikin."

Nêçîrvan Barzanî û Fermandarê Hevpeymanan rewşa Iraq û Sûriye û navçeyê gotûbêj kirin

Îro Şemiya 03.08.2024ê li bajarê Hewlêrê, Nêçîrvan Barzanî Serokê Herêma Kurdistanê

pêşwaziya Fermandarê Giştî yê Hêzên Hevpeymanan li Iraq û Sûriye General Joel Vowell kir ku ji ber bidawîhatina erkê wî û ji bo xatirxwestinê serdana Serokê Herêma Kurdistanê kiribû.

Di hevdîtinê da Serok Nêçîrvan Barzanî spasiya xizmeta General Vaul ku di dema erkê xwe da pêşkêş kiriye kir û hêviya serkeftinê di erkê wî yê nû da xwest. Serokê Herêma Kurdistanê hevkarî û piştgiriya Hevpeymaniya Navdewletî di dema şerê têkşikandina DAIŞê de ji Iraq û Herêma Kurdistanê bilind nirxandin.

Ji aliyê xwe ve, General Vaul kêfxweşya xwe ji bo karkirina li Iraq û Sûriye nîşan da û spasiya hevkarî û piştevaniya Herêma Kurdistanê di dema erkê wî da kir û tekezî li ser girîngiya berdewamiya piştevaniya navdewletî ya ji bo Iraq û Herêma Kurdistanê kir.

Di civînê da ku Supasalarê Pêşmergeyê Kurdistanê û hejmareke berpirsêñ her du aliyen amade bûn, hevdeng bûn ku heta niha jî terorîstên DAIŞ metirsîyeke mezine û metirsîyê li ser aramî û seqamgîriya deverê dike.

Tevgerên DAIŞê û rewşa Iraq û Sûriye û pêşhatên dawî yê navçeyê çend mijarêñ din yêne vê hevdîtinê bûn.

Brîtanya piştevaniyê xwe ji bo Pêşmergeyan berdewam dike

Paşkoyê Serbazî yê Balyozxaneya Brîtanyayê li Îraqê bi Serokerkanê Wezareta Pêşmerge re

tekez dike ku, Brîtanya dê li ser piştevanîkiriina hêza Pêşmergeyan berdewam be.

Wezareta Pêşmerge duh roja Yekşem, parve kir, Serokerkanê Wezareta Pêşmerge Ferîq Rukin Isa Uzêr bi Serokê Paşkoyê Serbazî yê Balyozxaneya Brîtanyayê li Îraqê General Gream Wearmouse û şanda pê re civiya.

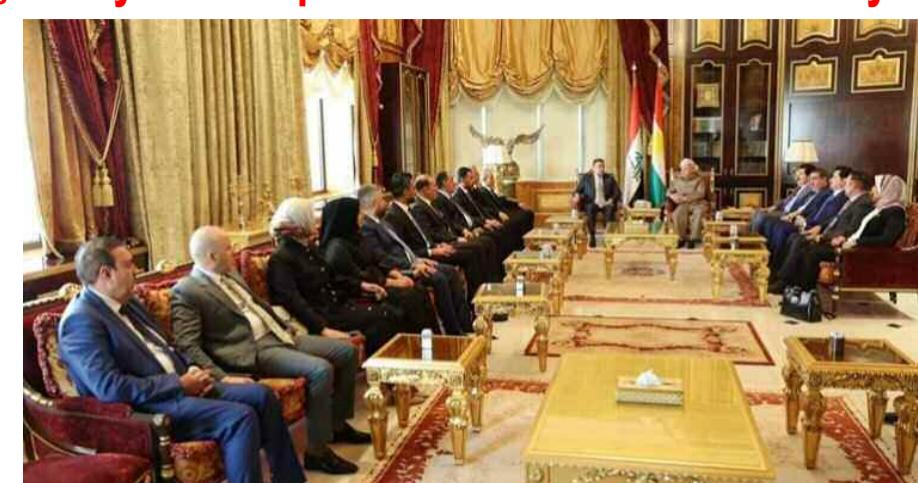
Li dû ragehandina Wezareta Pêşmerge, di wê civînê de danûstandin li ser alîkarî û hevahengiyênen welatê Brîtanyayê ji bo hêzên Pêşmergeyan hat kirin, şanda Paşkoyê Serbazî yê Balyozxaneya Brîtanyayê li Îraqê jî soza berde-wamiya alîkariyênen xwe ji bo Pêşmergeyan tekez kir. Wezareta Pêşmerge eşkere jî kir, di wê civînê de danûstandin li ser pêşvebirina peywendiyênen navbera Herêma Kurdistanê û Brîtanyayê hatin kirin, herwesa her du aliyen tekez li ser bihêztirkirina peywendiyênen xwe kir.

Her di wê civînê de, danûstandin li ser dawî pêşveçûnên piroseyâ çaksaziyê ya Wezareta Pêşmerge hatin kirin. Di vî warî de jî, Paşkoyê Serbazî yê Balyozxaneya Brîtanyayê li Îraqê piştevaniya xwe ji bo wê piroseyê tekez kir.

Serok Barzanî li gel şandeyeke hevpar a Ereb û Tirkmenan civiya

Serok Mesûd Barzanî şandeyeke hevpar a ji Ereb û Tirkmenîm Meclîsa Parêzgeha Kerkükê û hinek perlemanter û serkirdeyêni siyasi pêk tê pêşwazî kir. Serok Barzanî li navçeya Pîrmamê ya Hewlêre bi şanda hevpar a bi serokatiya Şêx Xemîs Xencer civiya.

Di wê civînê de, her du aliyen dîtin û nerînên xwe li ser rewşa siyasi ya Îraqê û herwiha rewşa Kerkükê û hilbijartina Parêzgerê Kerkükê û diyarkirina posten din ên îdarî yên Kerkükê ji hev re zelal kirin. Li gorî daxuyaniya Ofîsa Serok Barzanî, di wê civînê de tekez li ser wê yekê hat kirin ku pêwîst e çareserî li gorî mafê

hemû pêkhaten Kerkükê û di xizmeta parastina aramiya wî bajarî de be. Herwiha hat gotin ku divê

pêşkêşkirina xizmetkariyan ji bo welatiyan û vejandina Kerkükê be, ew jî di çarçoveya lihevkirin û yekdengiya niştîmanî de be.

Kerkük bûye hedefa planen emperyal

Dewleta Tirk ji bo dagirkeriya xwe berfireh bike, hewldanen xwe yên li ser

Kerkükê zêde kiriye. Saziyên dewleta Tirk ên mîna MÎT û SADAT ji çar allian ve li Kerkükê xebatên xwe zêde kirine.

Dewleta Tirk dixwaze bi Kerkükê re dagirkeriya xwe hîn berfirehtir bike û bi temamî xaka Başûrê Kurdistanê bi dest bixe. Nîqaşen ku li ser Walîtiya Kerkükê zêde dibin, gelek ihtiimalan bi xwe re tîne û xeteriya ku Kurd walîtiya bajêr wîndi bikin jî mezin dibe. Aliyekî geşedanîn digihîje sala 2017'an ku PDK'ê bi hincta referandûmê Kerkük li holê hişt. Li aliyê din Londonê bi Bexdayê re li hev kir û piştî 100 salan jî rîya bîdestxistina petrola bajêr dît. Washington jî hêz şande herêmê û parastina herêmê petrolê ya dikeve çarçoveya peymanê, girt ser xwe.

SADAT PÊŞENGTIYÊ DIKE

Enqere di bin navê Eniya Tirkmen a Iraq (ITC) de gelek hêzên paramîlîter perwerde dike û vê organîzasyonê jî bi destê SADAT pêk tîne. Karêñ ku li Sûriye û Iraqê MÎT'ê pêşengî jî jê re kir û di sala 2014'an de tirêñ MÎT'ê dema ku çek dişandin Sûriyeyê, desîfre bûn. Lewma li ser vê yekê di xebatên navborî de navê SADAT'ê dan pêş. Di vê rewşê de di çarçoveya sûcûn şer de ji bo paşerojê rû bi rûyê ti zehmetiyan nemînin, serî li vê yekê hate dayîn.

NÜNERÊN SADAT'Ê YÊN DÎ NAVA ITC'Ê DE

Agahiyênen têkildarî ITC ku Enqere li pişta wê ye, plana dewleta Tirk a li ser Kerkükê nîşan dide. Berpirsê giştî yê ITC'ê Hasan Turan yek ji nûnerên SADAT'ê ye, ev yek têkiliyêni hikûmeta Erdogan û Iraqê digihîne asteke cuda. Ji xeynî Turan berpirsê giştî yê berê Erşad Salihî Saddețîn Ergeç û kesen wiha li ser navê SADAT'ê di nava xebatên li Rojhilata Navîn de hatine bicikirin. Xebatên ku bi giştî li Iraqê û bi taybetî jî li Kerkükê têne meşandin, ji herêma koordinasyona girêdayî 'ASSAM ASDER' tê birêxistinkirin. Ji van herêmê koordinasyonê jî Alî Coşar berpirsyar e, ku wezîfeya alîkariya serokatiya SADAT'ê girtiye ser xwe.

HEWLDA KOMÊN TIRKMEN

MÎT û SADAT ji bo ji 4 aliyen ve li Kerkükê bibin artêş, ketine nava hewl-

Tugayên Tirkmen çêbûn. MÎT li ser Tugayên Tirkmen ên di bin sîwana Heşdî Şebî ya ku Iran piştgiriyê didê de, dikeve hewla planen nû û vê yekê hêzên Şia û Iranê xiste nav liv û tevgerê. Berê dewleta Tirk li baregeha Başıka ya Mûsilî hêza bi navê 'Heşdî Vatanî' perwerde kir û bi cih kir û ev hêz di sala 2017'an de girêdayî hêzên Heşdî Şebî hate kirin. Ji wê rojê heta iro jî planen ku hatine kirin, di bin sîwana Heşdî Şebî de dixistin meriyetê.

FESHA KOMÊN ITC'Ê Û GEŞEDANÊN PIŞTRE

Lê belê, Konseya Heşdî Şebî rojén borî biryar da û fesha Tugayên Tirkmen ûlan kir. Pişî biryarê di serî de lîderê olî yê Şia Alî Sîstanî, ji çend cihan bertek hatin. Di bingehê bertekan de jî, ji dewleta Tirk re ev yek tê gotin, "Em di nava vî karî de nînîn." Hikûmeta Iraqê li aliyekî jî diyar kir ku di bin sîwana Heşdî Şebî de hemû dînamîkên Iraqî hene. Artêşa Tirk dixwaze heta navenda Iraqê jî leşkerên xwe bi cih bike. Hikûmeta Iraqê dixwaze di çarçoveya siyaseta Erdogan a 'Divê Tirkmen bêñ parastin' de, pêşî li vê daxwaza artêşa Tirk bigire. Iraq li dijî planen Enqereyê takîkîn cuda ji bo pêşî girtinê, pêş dixe û bi vê armancê dixwaze politikayê Tirk vale derxîne.

BAREGEHÎN PARAMÎLÎTER ÊN DEWLETA TIRK

Dewleta Tirk ev politikayê Iraqê jî derbas kir. Dewleta Tirk hewl dide li hemberî van politikayê Iraqê li Kerkükê bi rîya Tirkmenan hêzeke nû bi des bixe û bi rîya vê hêzê jî di serî de Çemçemal dixwaze êrisî gelek devoran bike. Li hemberî vê yekê jî pêkanîn li dijî hêza navborî kete rojêvê. Tugayên Tirkmen ên ku li rojavayê Kerkükê û hin deveren bejahî baregehî leşkerî ava kirine, weke alarma xeteriyê hate dîtin. Ji ber ku ev hêz girêdayî Heşdî Şebî ye û ji aliyê hikûmeta navendî ya Iraqê ve tê finansekirin. Tê payîn ku dewleta Tirk bikeve nav hewldanen nû jî.

NÎQAŞÎN WALÎTIYÊ Û TEXMÎNÊN MUHTEMEL

Di çarçoveya pêvajoya ku bi hev ve girêdayî pêş dikeve de, Serokwezîrê Iraqê Sudanî ji bo hilbijartina waliyekî heta 11'ê Tebaxê wext daye aliyen li Kerkükê. Heta vî wextî eger alî li ser namzeteke walîtiyê yê hevpar li hev nekin, pêvajo rû bi rûyê 3 bijartekan dimîne. Ya yekem, bi ferma serokwezîr diyarkirina waliyekî ku YNK û hikûmeta Iraqê jî wî guncaw bibîn; di çarçoveya nîqaşan de Wezîrê Edaletê yê Iraqê Xalid Siwanî û Neşet Şahwê Xurşîd di nava kesen derdi kevin pêş de ne. Bijarteka duym betalkirina hilbijartinan e; bijarteka sêyem jî di encama israra politikayê pêkhateya PDK, hêzên Sunnî û Tirkmen de li şûna waliyekî Kurd waliyekî Şia bê hilbijartin.

ÎNGILISTAN JI BO ARMANCA XWE YA ESAS LI QADÊ YE

Têkildarî petrola Kerkükê ku di hedefa planan de ye, rojîn borî hikûmeta Sudanî bi şirketa İngilîz (British Petroleum) BP re li hev kir û pişî vê yekê geşedan qewimîn. Pişî Şerî Cîhanê yê Yekemîn İngilîzan ji ber girîngiya stratejîk û çavkaniyê wê yên binerd mudaxileyî Kurdistanê kirin. Pişî 100 salan jî İngilîz li ser peymana petrolê politikayen pêş dixe. Ev yek sedem û encamên şerîn li Rojhilata Navîn, şîrove dike.

DYE'YÊ JI BO PETROLÊ HÊZ ŞAND

Girêdayî geşedan, DYE'yê pişî referandûma 2017'an cara ewîli li Kerkükê hêz bi cih kir. DYE'yê bi hêzên Antî Teror ên Iraqê, hikûmeta Bexda û BP'ê re li hev kir û li herêmên petrolê yên mîna Bay Hasan, Zembur, Havana û Baba Gurgur bi cih bû. Ev yek weke encameke peymana petrolê, hate nîşandan. Di qonaxa pişî wê jî de tê pêşbînîkirin ku petrola bi destê PDK'ê dihat firotin, edî wê bi rîya hikûmeta navendî ya Bexdayê re bê firotin.

NÊZÎKATIYA IRAQÊ

Tê fikirin ku haya Iranê jî liv û tevgera ku hewl tê dayîn di bin navê têkoşîna li dijî DAIŞ'ê de bê nîşandan, hebû. Di rewşa heyî de ku hikûmeta Sudanî ewqasî di bin bandora Iranê de ye, zehmet e ku hikûmeta Sudanî li Bexdayê bi tena serî xwe bi şirketa BP re rûnê û peymana petrolê pê re mohr bike.

Her wiha Wezîrê Petrolê yê Iraqê Hayan Abdulgani ji Koalîsyona Dewletê ya Yasayî ye. Nurî Malîkî serokatiya ve Koalîsyonê dike û her wiha bi nêzîkatiya xwe ya bi Tehranê re tê naskirin. Ev yek daneyeke temamker bi bîr dixe ku ka di çarçoveya geşedan de têkiliya di navbera hêzên navborî de di ci astê de ye.

Serok Barzanî û Konsulê Giştî yê Fransayê civyan

Serok Mesûd Barzanî û Konsulê Giştî yê Fransayê yê Herêma Kurdistanê li Hewlîrê civyan û pêwendiyên dualî gotübêj kirin.

Serok Barzanî duh li navçeya Pîrmamê ya Hewlîrê Konsulê

Giştî yê Fransayê yê Herêma Kurdistanê M. Yann Braem pêşwazî kir. Li gorî daxuyaniya Ofîsa Serok Barzanî di civînê de her du aliyan tekezî li ser dostîn û pêwendiyên dîrokî yên di navbera Herêma Kurdistanê û Fransayê de û pêşxistina wan pêwendiyen kirin.

Di daxuyaniyê de wiha hat gotin: "Di wê civînê de, her du aliyan dîtin û nerînên xwe li ser dawî pêşhatên siyasî yên Îraq û herêmî û pêwendiyên di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Îraqê û herwiha hilbijartînên Parlamentoya Kurdistanê ji hev re veguhastin."

Çalakiya 'Deng bide azadiyê': Dawî li tecrîda li Îmraliyê bînin

Di çalakiya 'Deng bide azadiyê' ya li ber girtîgeha Bakirkoyê hat lidar xistin de,

astengiyeke çîqas mezin e. Divê tecrîda li Îmraliyê tavilê bê rakirin. Di serî de girtiyen

Hevserokêni Giştî yên DEM Partîyê Tulay Hatîmogulları û Tuncer Bakirhan daxwaza rakirina tecrîda li Îmraliyê û serbestberdana girtiyen kirin.

Xizmîn girtiyen û Komeleya Piştevaniya bi Malbatêni Girtî û Hikûmxwaran re ya Marmarayê (MATUHAY-DER) di çarçoveya kampanyaya "Ji Abdullah Ocalan re azadî, ji bo pirsgirêka Kurd çareseriya demokratîk" de li pêsiya Girtîgeha Jinan a Bakirkoyê çalakiya "Deng bide azadiyê" li dar xistin.

Di çalakiyê de pankarta "Ji bo şikandina tecrîdê û aştiya civakî deng bide azadiyê" hate hilgirtin. Her wiha beşdaran pêşmalkîn "Meşa azadiyê" li xwe kirin. Hevserokêni Giştî yên Partiya Wekhevî û Demokrasiyê ya Gelan (DEM Partî) Tulay Hatîmogulları û Tuncer Bakirhan û gelek nûnerîn rêxistinê civaka sivil jî tev li çalakiya îro bûn. Beşdaran gelek caran dirûşmîn "Girtiyen siyasî rûmetâ me ne" û "Bijî berxwedana zindanan" berz kirin.

Tulay Hatîmogulları, di çalakiyê de bal kişand ser zextêni li girtîgehan û wiha got: "Tiştîn îro li girtîgehan diqewimin, mîna kiriyanerên serdemâ cuntaya 1980'ê ne. Heman sepan li girtîgehan di meriyetê de ne. Li cihekî tecrîda Îmraliyê lê didome em dibînin bê ka li pêsiya çareseriya pirsgirêka Kurd a bi rîyê demokratîk û aştiyane

nexweş, divê muameleya xerab û dermirovî ya li dijî hemû girtiyen tavilê bi dawî bibe. Girtiyen nexweş di mercen herî giran de tê ragirtin. Serlîdanen ji bo ATK'ê her tim bi demê re tê vêhêlandin."

Hatîmogulları, girtîgehêne bi tîpêni F, L û S'yê rexne kir û wiha pê de çû: "Li van girtîgehêne behsa xeberê, êşkence di nava êşkencyê de tê kirin û tecrîd di nava tecrîdê tê ferzkrin. Tu eleqeya vê pergalê bi mafêni mirovan re nîne. Em li vir bang li rayedaran dikan; van pirsgirêkan bi dawî bikin û rewşa girtiyen nexweş careke din ber çavan re derbas bikin."

Hatîmogulları, bal kişand ser taloqkirina tehliyeya girtiyen û wiha dirêjî da axaftina xwe: "Hewcye ev binpêkirinêni giran ên li girtîgehan tavilê bêni bidawîkirin. Ji bo vê jî malbat her roja yeksemê dengê xwe bilind dikan. Em jî dengê xwe li dengê wan zêde dikan û dibêjin ku li dijî van binpêkirinêni giran ên mafêni mirovan û ji bo parastina azadiyê em bi malbatêni xwe re ne. Em ê piştevaniyê mezintir bikin. Em ê teqezi bi ser kevin û wan caxêni hesin û wan dîwarêni sar bi hev re parce bikin."

Bakirhan, jî ev tişt anî ziman: "Heke hûn bixwazin bê ka li welaletê azadî û demokrasî heye yan na, wê demê li girtîgehan binêrin. Axaftina bi Kurdi û govenda Kurdi weke sûc tê dîtin. Bakirhan, jî ev tişt anî ziman: "Heke hûn bixwazin bê ka li welaletê azadî û demokrasî heye yan na, wê demê li girtîgehan binêrin. Axaftina bi Kurdi û govenda Kurdi weke sûc tê dîtin. Pişti ayaftinan, çalakiya rûniştinê hate lidarxistin."

Nêçîrvan Barzanî: Pêwîste PKK li Şingalê nemîne û divê Ézidî bênen qerebû kirin

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî ragehand, Ézidî divê ji hemû aliyan ve

bênen qerebû kirin, herwaha divê PKK li Şingalê nemîne.

îro 03.08.2024ê 10 sal li ser êrîşa rîexistina terorîst a DAIŞê bo Şingalê û jenosîda Ézidiyan re derbas dibe. Di merasîmeke salvegera wî tewanê mezin de Serok Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî gotarek pêşkeş kir û di gotara xwe de amaje bi wê yekê kir ku divê hemû aliyan ve Ézidî bênen qerebû kirinê.

Herwiha ragehand, pişti 10 salan ew tewan hîn jî birîna wê vekirî maye û got, Jenosîda Ézidiyan şokekî mezin bû ji bo hemû cîhanê, yek ji tewanên herî mezine di dîrokê de.

Barzanî got, tiştâ ji bo Ézidiyan hatiye kirin têrê nale, em agahdarê rewşa Ézidiyan in û pêwîste PKK li Şingalê nemîne.

Serokê Herêma Kurdistanê teqezi kir divê rîkeftina Şingalê bê cîhbîcîhkirin û Ézidî bixwe karûbarêni xwe birêve bibin.

Balyozê Yekîtiya Ewropayê: Me bang li Hikûmeta Iraqê kir ku çareseriyeke bingehîn ji rewşa Şingalê re bibîne

Balyozê Yekîtiya Ewropayê li Iraqê daxwaz jî Hikûmeta Federal û Hikûmeta Herêma Kurdistanê û bi taybetî ji Hikûmeta Iraqê kir ku, dawî li

nebûna aramîyê li deverê bînin û çareseriyeke bingehîn ji bo Şingalê bibînin.

Balyozê Yekîtiya Ewropayê li Iraqê Thomas Zeiler îro 3ê Tebaxê bi boneya 10 saliya jenosîda Ézidiyan got: "Di van salêni dawî de xizmetê pêwîst, wek elektîrik, perwerde û xizmetê din ji Ézidiyan re nehatine kirin."

Zeiler got jî: "Hinek ji Ézidiyan vegeriyane Şingalê, lê em hemû dizanîn ku rewşa Şingalê bi tevahî ne aram e, ji bo kesen vegeriyane hest bi azadî û mafêni xwe bikin."

Herwiha got: "Yekîtiya Ewropayê daxwaz jî hikûmeta Iraqê dike ku çareseriyeke bingehîn ji bo Şingalê bibîne û em daxwaz jî hikûmeta federal û hikûmeta Herêma Kurdistanê dikan ku dawî li nearamiya deverê bînin. Ez bang li her du hikûmetan û bi taybet hikûmeta Bexdayê dikim ku kar ji bo aramî û avedankirina Şingalê û navçeyen derdora wê bikin."

Balyozê Yekîtiya Ewropayê got: "Ez hestê erêni li ser hevahengiye di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û hikûmeta navendî de dikim, lê mixabin heta niha ew nearamî bi dawî nebûne. Di vî warî de, me bi herdu hikûmetan re hemû hewldanêni diplomatîk kirine. Çareseriyeke hatine dîtin çareseriyeke demkurt in, pêwîst e çareseriyeke demdirêj bênen qerebû kirin û rî bidin koçberêni Şingalê û hemû şeniyê deverê vegerin."

Serok Barzanî pêşwaziya şandeke hevbeş a Fraksiyona Erebî û Tirkmenî ya Encûmena Parêzgeha Kerkûkê kir

İro 4.08.2024, li Selahedînê Serok Mesûd Barzanî pêşwaziya

şandeke hevbeş a Fraksiyona Erebî û Tirkmenî ya encumena

parêzgeha Kerkûkê û hejmarek parlementer û berpirsên siyasi bi serokatiya Şêx Xemîs Xencer kir.

Di wê civînê de di derbarê rewşa siyasi ya Iraq û herwaha rewşa Kerkûk û hewlê bo çareserkirina pirsgirêkên pêkanîna hikûmeta xweçihî û hilbijartînê parêzgariya Kerkûkê û diyar kirina posta rêveberiyê din yên Kerkûkê nêrîn hatin dayîn. Herwiha di civînê de tekezî li ser wê yekê hat kirin ku divê çareserî li ser rêzgirtina mafê hemû pêkhateyên Kerkûkê û di xizmeta parastina seqamgêrî û aramiya bajêr û xizmetkirina welatiyan û vejandina Kerkûkê di çarçoveya lihevkirina niştimanî de bin.

'Divê girtiyê nexweş Yaşar û Aytaç demildest bêr berdan'

Hat diyarkirin ku rewşa girtiyê nexweş Mustafa Yaşar û Mustafa Aytaç giran e û peyama "divê demildest bêr berdan" hat dayîn.

Komîsyona Girtîgehan a Şaxa Komeleya Mafêni Mirovan (İHD) a Stenbolê di hefteya 645'emin de çalakiya xwe ya "Rûniştina F" lidar xistin. Çalakî, li pêşîya avahiya şaxê hat lidarxistin. Di çalakiya vê hefteyê de bal kişandin ser rewşa girtiyê nexweş Mûstafa Yaşar ku ji sedî 68 astengdar e, bi nexweşîya Wer-nicke Korsakofê ketiye û li Girtîgeha Hej-mar 5 a Marmarayê tê ragirtin. Di çalakiya de pankartên "Tedawî maf e nayê astengkirin" û "Girtiyê nexweş berdin" hatin hilgirtin. Her wiha beşdaran dirûşmîn "Girtiyê nexweş berdin" û "Tecrîd dikuje piştevanî dide jiyan" berz kirin. Endamê Lijneya Rêveberiya Navendî ya Partiya Wekhevî û Demokrasiyê ya Gelan (DEM Partî) Mûsa Pîroglû û gelek parastvanê mafan tev li daxuyaniyê bûn.

Endamê Şaxa İHD'a Stenbolê Ferît Barût daxuyanî xwend û got ku Yaşar di sala 1996 û 200'e de ketiye çalakiya rojîya mirinê ya li girtîgehan û pirsgirêkên wî yêndi tenduristîyê hene. Barût, wiha dom kir: "Nexweşxaneya Perwerde û Lîkolînê ya Etfalê ya Şîşliyê di rapora xwe ya sala 2006'an de got ku Taşar ji sedî 68 astengdar e. Dema di bin çavdîriya Weqfa Mafêni Mirovan a Tirkîyeyê (TİHV) de tedawiya pirsgirêkên norolojîk û KOAH'ê dibû hate girtin. Parêzer dibejin ku heke neyê berdan, dê pirsgirêkên jêneveger bijî. Divê Mûstafa Yaşar û hemû girtiyê nexweş tavilê bêr berdan û mafê wan ê jiyanê bê parastin. Em banga hestiyârî li raya gişî dikin." Daxuyanî, bi dirûşman bi dawî bû.

ENQERE

Înisiyatîfa ji bo Girtiyê Nexweş Azadî, ji bo balê bikişîne ser rewşa girtiyê nexweş, di hefteya 517'an de de li

çalakiyê de pankarta "Tedawî maf e, nayê astengkirin. Girtiyê nexweş berdin." hate hilgirtin. Di çalakiya vê hefteyê de bal kişandin ser rewşa girtiyê nexweş Mûstafa Aytaç ê li Girtîgeha Hej-mar 1 a Tipa T a Afyonê tê ragirtin.

Endama Lijneya Rêveberiya Navendî ya İHD'ê Nûrû Çevirmen daxuyanî xwend. Çevirmen, da zanîn ku Aytaç li girtîgehê bi nexweşîya penceşîra lenfomayê ketiye û dest bi tedawiya kemoterapiye kiriye. Çevirmen, da zanîn ku pişti tedawî Aytaç dîsa li girtîgehê hatiye veguhestin û wiha got: "Dema Aytaç li girtîgehê şert û mercen hîyenê tune ne. Her wiha divê pişti tedawiya kemoterapiye sexbîrkirina wî taybet be. Lî ji ber ku ji van bêpar e, tedawiya wî baş pêş neket. Pişti kemoterapiye dîsa pet hatiye kişandin û hatiye tespitkirin ku tedawîyê tu encam bi xwe re ne anîne. Piştre dîsa birin nexweşxaneyê."

Çevirmen, da zanîn ku Aytaç niha li Beşa Hemotolojîye ya Nexweşxaneya Zanîngeha Afyonê tê tedawîkirin û wiha

bixwe û ji ber ku cihê lê dimîne ne bihîyen e, ev yek bandoreke neyînî li ser tenduristya wî dîke. Hevîna wî dixwaze xwarinan jê re bîne lê destûr nayê dayin. Tenê heta astekî destûra xurekên biambala jî werin dayin. Her wiha di mijara serşûştin û sexbîra paqîjiya şexsî de zehmetîyan dîkişîne. Neçar dimîne ku serê xwe li daşîra nexweşxaneyê biço. Divê Aytaç emeliyat bibe. Tedawî maf e û divê ji ber mafê jiyanê tavilê were berdan."

Parlementerê DEM Partiyê yê Agiriyê Heval Bozdag ji got ku AKP rewşa girtiyê nexweş nake rojeva xwe û vedihêle. Bozdag, bi domdarî ev tiş anî ziman: "Mafê tedawîyê yê gelek girtiyê nexweş tê astengkirin. Divê tedawiya van girtîyan birêkûpêk were kiri. Dema vedimîne, rî li ber xetereyê mezin vedike. Lewma divê bi hûr û kûr tevbigerin. Neberdana girtiyê nexweş û zexta tedawiya di şertîn girtîgehê de, hewldana cînayetê ye. Binpêkirina mafê jiyanê ye. Divê girtiyê nexweş bêr berdan."

Pentagon: Li Eyn Esedê hinek leşker û karmendêne me birîndar bûne

Wezareta Parastinê ya Amerîkayê (Pentagon) ji ajansa Rûdawê re ragihand ku li Eyn Esedê hinek leşker û karmendêne wan birîndar bûne.

Şeva borî bi müşekan êrişî Baregeha Leşkerî ya Eyn Esedê ya li parêzgeha Enbarê ya Îraqê hat kiri. Berdevkê Pentagonê ev êriş piştarst kir û ji Berpirsê Ofîsa Rûdawê ya

Washingtonê Diyar Kurde re got: "Em dikarin piştarst bikin ku bi müşekan êrişî hîyenê Amerîka û Koalisyonê yên li baregeha Eyn Esedê hatiye kiri." "Hinek leşker û karmendêne me birîndar bûne" Berdevkê Pentagonê diyar kir ku ew li ser êrişê û zerer û ziyanê wê nirxandinan dîkin û berdewam kir:

"Li gorî agahiyê destpêkê hinek leşker û karmendêne me birîndar bûne."

Divê were gotin, koma ku navê Berxwedana İslâmî ya Îraqê li xwe dike çend caran êrişî wê baregehê kiriye lê heta niha kesî ev êrişâ dawiyê nexistiye stûyê xwe.

Li gorî amarênu ku Amerîkayê belav kirine, komên çekdar ji 7ê Çirîya Pêşîn a 2023yan ve herfî kêm 150 carî êrişî hîyenê Amerîkayê yên li Sûriye û Îraqê kiriye.

Amerîka ji gelek caran baregehên grûpên çekdar ên li Sûriye û Îraqê bombebaran dike.

Amerîkayê 30ê Tîrmeha 2024an ji li parêzgeha Babilê ya Îraqê 4 çekdarê Heşdî Şebîyê kuştin.

01-07 Avqust, Tebax sal 2024

Mesrûr Barzanî: Em tekezî li cîbicîkirina rîkeftina Şingalê wek xwe dikin

Serokwezîre Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî bi boneya 10emîn salvegera jenosîda welatiyê Ezidî

peyamek belav kir û tê de ragiahnd, "Em tekezî li ser cîbicîkirina rîkeftina Şingalê wek xwe dikin, ji bo vegerandina ewlehî û aramîyê bo navçeyê û parastin û birêvebirina deverê bikeve destê xelkê resen ê Şingalê."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî di peyama xwe de got: "İro deh sal di jenosîda xwişk û birayê Ezidî li Şingalê û derdora wê derbas dibin, ku di encama êrîşen hovane yên terorîstên DAIŞî de, bi hezaran kes ji rûniştvanen devera Şingalê bi komî hatin kuştin û bi dehhezaran kes ji wînda û koçber bûn."

Herwiha got: "Tevî ku deh sal di ser vê tawanê re derbas bûne, lê mixabin êş û azarêni xwişk û birayê Ezidî bi dawî nebûne û gelek ji wan hîn winda ne û ji ber xwesepandina milîşa û hêzên çekdar ên deryasayı li Şingalê, rewşa deverê venegeriyaye rewşa asayı û koçber nekarîne vegerin navçeyê xwe."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî di peyama xwe de got: "Di vê bîranînê de, em qurbanîdana Hêzên Pêşmergeyê Kurdistanê bi rîbertya Serok Barzanî di rizgarkirina Şingalê de bilind dinirxîn û bi rîz û pêzanînê ve lê dinîrin."

Tekez kir ji: "Hikûmeta Herêma Kurdistanê hewlê xwe ligel hikûmeta federal ji bo asayîkirina rewşa ne libar a li Şingal û derdora wê û kar ji bo avedankirina navçeyê tekez dike. Ji bo rî li ber vegera serbilind a xwişk û birayê Ezidî yên awarebûyî bo cihê xwe, veke. Ji ber wê jî em tekezî li ser cîbicîkirina rîkeftina Şingalê wek xwe dikin, ji bo vegerandina ewlehî û aramîyê bo navçeyê û parastin û birêvebirina deverê bikeve destê xelkê resen ê Şingalê."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî di dawîya peyama xwe de dibêje, "em bejna xwe li hember şehîd û qurbaniyên komkujiya Şingalê û hemû şehîdên Kurdistanê ditewînin."

Ji ber zêdebûna aloziyê li navçeyê, Amerîkayê 12 keştiyêner ser li Rojhilata Navîn dê belav bike

Pişti zêdebûna aloziyê di encama kuştina Serokê Polîtburoya Tevgera Hemasê İsmail Haniye ya li Tehranê û herwaha pişti kuştina fermandarê

leşkerî yê Hizbulaha Lubnanê li Beyrutê Fuad Şukir û ji aliyê din ve ji berpirsê baskê leşkerî yê Tevgera Hemasê li Xezeyê Mihemed Zeyf, Amerîkayê biryara zêdekirina hejmara keştiyêner ser li navçeyê da. Vê derbarê de kanala Sky News ji rojnameya Washington Postê belav kir ku keştiyêner ser ên Amerîkayê têkşikandinê dîkin û li navçeyâ kendava erebî û rojhilata derya naverast dê bîn belav kirin. Herwaha keştiyâ balefir helgir a USS Theodore Roosevelt û tîma êrîşê ya behrê û bejâyî û zêdetir ji çar hezar leşkerên piyadeyên deryayî û keştiyanî hene. Li gor heman rapportê Amerîka ji nû ve hejmarek keştiyê xwe yên ser li avêni Derya Sor ku ew jî taybetin ji bo êrîşa ser Husîyên Yemenê, vegerandine ji bo kendava erebî û derya naverast. Ev jî ji ber wê aloziyê navçeyê ye. Duh 31.07.2024ê Serokê Polîtburoya Tevgera Hemasê İsmail Haniye li Tehran a paytexta Iranê li gel parêzvanekî xwe bi müşekê hat kuştin.

Serok Barzanî: Pêwîst e dawî li rewşa neyasayî û neasayî ya devera Şingalê were

Serok Barzanî di 10 saliya jenosîda Kurdên Êzidî de bi pêwîst zanî ku dawî li rewşa neyasayî û neasayî were ku ev 10 sal in bi neheqî li ser xelkê Şingalê hatiye sepandin."

Serok Mesûd Barzanî îro 3ê Tîrmehê bi boneya 10 saliya jenosîda Kurdên Êzidî peyamek belav kir û tê de ragihand, "Jenosîda Şingalê û tawanên ku terorîstên DAIŞ'ê beriya deh salan li hember xwişk û birayên

me yên Êzidî pêk anîn, birîneke li ser bedena gelê Kurdistanê ye. Ev tawan, hevşewe û berde-wamiya jenosîd, qirkirin û tawanan ku di dîrokê de li dijî gelê Kurdistanê hatine kîrin. Xwişk û birayên me yên Êzidî ji ber kurd-bûn û baweriyên xwe yên olî, rastî kîn û hovîtiya tawanbarê DAIŞ'ê hatin û qirkirin."

Serok Barzanî got: "Di dehemîn salvegera vê karesatê de, silav li giyanê şehîd û qur-

baniyên vê tawanê û silav li giyanê wan Pêşmergeyên qehreman ên ku xwîna xwe ji bo şikandina dorpêça ciyayê Şingalê û azadkirina Şingalê bexşî û Serê DAIŞa hov xistin bin lingên xwişk û birayên me yên Êzidî û tola wê neheqî û zilêm li terorîstan hildan."

Herîha got: "Di vê bîranîna xemgîn de, em tekez dikin ku em bi hemû hêza xwe piştevaniya maf û daxwazên xwişk û birayên Êzidî û şeniyê devera Şingalê dikin."

Serok Barzanî tekez kir: "Pêwîst e rîkeftina di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Iraqa Federal de, ji bo asayîkirina rewşa Şingalê were cîbicîkirin û rewşa neyasayî û awarte ya ku ev deh sal in bi neheqî li ser gelê herêmê hatiye ferzkirin, bi dawî bibe. Divê dawî li wê yekê were ku alî, jan û azarêن Şingalê ji bo mebestêni siyasi, xweferzkirin û alozkirina rewşa Şengalê bikar bînin, divê xwişk û birayên me yên Êzidî vegerin malêni xwe û di nava aştî û aramîyê de bijîn."

'Jinêñ Kurd tevahiya jinêñ cîhanê ji hovîtiya DAIŞ'ê rizgar kîrin'

Jinêñ Wargeha Penaberan a Mexmûrê diyar kîrin ku jinêñ

Medîne Hilalî di destpêka axaft-inên xwe de hemû şehîdên di

soreşger ên Kurd li hemberî hovîtiya DAIŞ'ê şer kîrin û jinêñ cîhanê ji hovîtiya DAIŞ'ê rizgar kîrin.

Di sala 2014'an de çeteyêñ DAIŞ'ê ji bo wêrankirin û qirkirina gelê Kurd û Kurdistanê, dest bi êrîseke berfireh kîrin. Çeteyêñ DAIŞ'ê li ber çavê hemû cîhanê civaka Êzidî û gelê Rojava qetil kîrin! Di heman demê de metrisiyek mezin li ser cîhanê dan çêkirin. Lî tu hêzek cîhanê nekarî li hemberî van çeteyan şer bikin û cîhanê ji vê hovîtiyê rizgar bikin. Gerîlayê azadiyê di pêşengtiya jinêñ têkoşer de, li hemberî çeteyêñ DAIŞ'ê şer kîrin û mirovahî ji qirkirinê rizgar kîrin. Di vê dîrokê de, yek ji cihênu ku bi êrişêñ DAIŞ'ê re rû bi rû ma, Wargeha Penaberan a Mexmûrê bû ku di heman demê de cihê destpêkê yê DAIŞ lê hate têkbirin.

Bi boneya 10'emîn salvegera êrîşêñ çeteyêñ DAIŞ'ê yên li ser Mexmûrê, jinêñ Wargeha Şehîd Rustem Cûdî (Mexmûr) ji ANF'ê re axivîn û qala wan rojê reş û berxwadana jinêñ têkoşer a li dijî DAIŞ'ê kîrin.

JINÊN KURD ÇETEYÊN DAIŞ'Ê TÊK BIRIN'

pêvajoya êrîşêñ çeteyêñ DAIŞ'ê de bi bîr anî û wiha got: "Bi belavbûna DAIŞ'ê re cîhan sekîn û tenê PKK'ê li dijî DAIŞ'ê şer kîrin. Keç û xortêne me li hemberî DAIŞ'ê li ber xwe dan. Di pêşengtiya jîna Kurd de, çeteyêñ hov hatin têk birin. Çeteyêñ DAIŞ'ê digotin, 'divê em bi destê jinan neyên kuştin.' Dijberî wê jinêñ Kurd pişti van gotinan hêza xwe ya têkoşînê mezintir kîrin. Di pêvajoya DAIŞ'ê de jinêñ Kurd rola xwe leyîstin û DAIŞ têk birin. Sembola herî şenber, Şehîd Arîn Mîrkan bû. Jinêñ Kurd bi tilîliyan berê xwe dan ceperan û gelê xwe parastin. Erdogan çete ava kir û xwest me Kurdish tîne bikin. Jîna Kurd serî li hember Erdogan û çeteyêñ wî netewandin. Ya rast, DAIŞ'ê hêvî nedikir ku wê jinêñ Kurd wan têk bibe. Jinêñ Kurd ên li hemberî DAIŞ'ê şer kîrin digotin, 'em ê di oxira azadiya gelê xwe de canê xwe jî bidin'."

Medîna Hilalî bang li keç û xortêne Kurdish kîrin ku xwedî li Kurdistanê û destketiyêñ ku şehîdan avakirine derbikevin û wiha got: "Ez bang li her çar aliyan Kurdistanê, bi taybetî jî bang li gelê me yên li Bakurê Kurdistanê dikim, divê me xwedî li vîna xwe

01-07 Avqust, Tebax sal 2024

Serokwezîr Mesrûr Barzanî alîkariyêñ darayî pêşkêşî rizgarbûyêñ destê DAIŞê dike

Bi bîryara Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî alîkariyêñ darayî li ser zêdetirî 3

hezar û 500 welatiyêñ Êzidî yên ku ji destê terorîstên DAIŞê rizgar bûne, têne dabeşkirin.

Serokê Binkeya Çandî û Civakî ya Laleşê Seîd Jirdo îro 4ê Tîrmehê di kongreyeke roj-namevanî de got: "Alîkariyêñ darayî ji bo hemû welatiyêñ Êzidî yên ku ji destê DAIŞê hatine rizgarkirin, dibe, heta ewen ku pişti rizgarbûna xwe çûne derveyî welat jî."

Seîd Jirdo diyar kir, welatiyêñ Êzidî yên li derveyî welat dijîn, dikarin online forma xwe dagirin ku dê roja yekşemê ji aliyê Binkeya Laleşê ve bêne belavkirin.

Serokê Binkeya Laleşê spasiya Serokwezîr Mesrûr Barzanî kir, ji bo pêşkêşkirina wan alîkariyêñ darayî û tekezî li ser wê yekê kir ku Serokwezîr hertim piştgîriya Êzdiyan kiriye û hewla dabînkirina mafîn wan daye.

Li gor Seîd Jirdo, kesen rizgarbûyê yên li Şingalê dijîn, dikarin serdana wan bikin û alîkariyâ darayî ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê werbigirin û ji bo vê yekê jî komîteyeke taybet hatiye avakirin.

Her di çarçoveya piştevaniya Serokwezîr Mesrûr Barzanî bo Êzdiyan de, roja 18-07-2024an, li ser raspardeya Serokwezîrê Herêma Kurdistanê, Wezareta Perwerdeya Herêma Kurdistanê bîryar da, kesen ku ji édestê DAIŞê rizgar bûne û di lîsteuya rizgarbûyan de hatine tomarkirin û ji xwendinê hatine dûrxistin, tevahiya hêsankariyan ji wan re têne kîrin, ta ku careke din dest bi xwendinê bikin.

Ji ber zêdebûna aloziyêñ li navçeyê, Amerîkayê 12 keştiyêñ şer li Rojhilata Navîn dê belav bike

Pişti zêdebûna aloziyêñ di encama kuştina Serokê Polîtburoya Tevgera Hemasê İsmail

Haniye ya li Tehranê û herwaha pişti kuştina fermadarê leşkerî yê Hizbulaha Lubnanê li Beyrutê Fuad Şukir û ji aliyê din ve ji berpirsê baskê leşkerî yê Tevgera Hemasê li Xezeyê Mihemed Zeyf, Amerîkayê bîryara zêdekirina hejmara keştiyêñ şer li navçeyê da. Vê derbarê de kanala Sky News ji rojnameya Washington Postê belav kîr ku keştiyêñ şer ên Amerîkayê têkşikandinê dikin û li navçeyâ kendava erebî û rojhilata derya naverast dê bêne belav kîrin. Herwaha keştiyâ balefir helgir a USS Theodore Roosevelt û tîma êrîşê ya behrê û bejayî û zêdetir ji çar hezar leşkerêni piyadeyêñ deryayî û keştiyanî hene. Li gor heman raportê Amerîka ji nû ve hejmarek keştiyêñ xwe yên şer li avêne Derya Sor ku ew jî taybetin ji bo êrîşa ser Husiyê Yemenê, vegerandine ji bo kendava erebî û derya naverast. Ev jî ji ber wê aloziyêñ navçeyê ye. Duh 31.07.2024ê Serokê Polîtburoya Tevgera Hemasê İsmail Haniye li Tehran a paytexta Îranê li gel parêzvanekî xwe bi müşkê hat kuştin.

Nêçîrvan Barzanî: Em dê tim û tim mafêن birayên xwe yên Êzidî biparêzin

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî got, "Ez xwişk û birayên xwe yên Êzidî piştast dikim ku em dê tim û tim piştgiriyê bidin wan û mafêن wan biparêzin."

DAIŞê 3yê Tebaxa 2014an êrişî Şingalê kir û bi hezaran Kurdên Êzidî kuştin. Ji bo bibîranîna vê komkujiya giran li Zanîngeha Kurdistane Hewlîrê merasîmeke bibîranînê hat lidarxistin û Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî jî li merasîmê axivî.

Nêçîrvan Barzanî bi bîr anî ku "Komkujiya Şingalê yek ji sûcên herî xwînmij ên cihanê ye" û got:

"Em wan piştast dikin, heta ku yekî revandî mabe jî em dê ji bo rizgarkirina wan bixebeitin."

Divê hemû civaka navneteweyî bixebite da ku ti carî súcekî din ê wiha dubare nebe."

Serokê Herêma Kurdistanê bi bîr anî ku DAIŞê Şingal wêran kiriye, bi sed-hezaran Kurdên Êzidî ji warê xwe derketine û got: "Eşa vê komkujiye ne 10 salan, heta hetayê nayê jîbîrkirin. Divê xizmetkirina ji Şingalê re û rizgarkirina xelkê Êzidî karê me yê ewil be."

"Divê PKK ji Şingalê derkeve"

Nêçîrvan Barzanî di berdewamiya axaftina xwe de bal kişand ser hinek pirsgirêkîn li Şingalê û li pey çû:

"Divê em hemû bi hev re bixebeitin da ku Şingal nebe qurbaniya nakoyîn hêzên herêmî.

Divê Şingalî karê xwe bi xwe bikin û

nebin dîlên hêzên derveyî sînor.

Divê PKK û hêzên din ên neyasayı ji Şingalê derkevin da ku hemû karibin ewlehi, aramî û ewlehiyê vegerînin Şingalê."

"Êzidî dînê jiyandostî, mirovdostî û hevqebûlkirinê ye"

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li ser Êzidî û Êzidiyan jî wiha axivî:

"Êzidî dînê jiyandostî, mirovdostî û hevqebûlkirinê ye. Pirsgirêka wê bi ti dîn û baweriyyê din re nîne."

Êzidî gelekî dixwazin bi kesên li derdora xwe de bi di nava aşîfî û xweşiyê de bijîn.

Ji ber vê jî heta ku te bivê ji aşîfî, aramî û seqamgîriyê hez dîkin."

"DAIŞ heta niha jî metirsîyeke jîdîl e"

Nêçîrvan Barzanî got, "DAIŞ heta niha jî metirsîyeke jîdîl e" û destrişan kir ku DAIŞê xwestîye bi qirkirina Êzidiyan dijiminahiyê bixe nav pêkhateyên Kurdistanê. DAIŞê 10 sal berê wekî iro li Şingalê komkujiyeke mezin kir û hîn jî birînê Kurdan nekewiyane.

Amarêñ herî nû yên wê komkujiya giran bi vî rengî ne:

- 6 hezar û 417 jin û zarokên Êzidî hatin revandin

- Herî kêm 5 hezar Êzidî hatin kuştin

- 3 hezar û 469 Êzidî hatin windakirin

- Heta niha 50 gorêñ bikom hatine dîtin

- Heta niha 2 hezar û 948 jin û zarok hatine xelaskirin

Mesrûr Barzanî: Em bejna xwe li hember şehîd û qurbaniyê komkujiya Şingalê ditewînin

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî bi boneya 10emîn salvegera jenosîda welatiyên Êzidî

peyamek belav kir û tê de ragiahnd, "Em tekezî li ser cîbicîkirina rîkeftina Şingalê wek xwe dikin, ji bo vegerandina ewlehî û aramîye bo navçeyê û parastin û birêvebirina deverê bikeve destê xelkê resen ê Şingalê."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî di peyama xwe de got: "IRO deh sal di jenosîda xwişk û birayên Êzidî li Şingalê û derdora wê derbas dibin, ku di encama êrîşen hovane yên terorîstên DAIŞê de, bi hezaran kes ji rûniştvanen devera Şingalê bi komî hatin kuştin û bi dehhezaran kes jî wînda û koçber bûn."

Herwiha got: "Tevî ku deh sal di ser vê tawanê re derbas bûne, lê mixabin êş û azarêñ xwişk û birayên Êzidî bi dawî nebûne û gelek ji wan hîn wînda ne û ji ber xwesepandina milîşa û hêzên çekdar ên deryasayî li Şingalê, rewşa deverê venegeriyaye rewşa asayî û koçber nekarîne vegerin navçeyen xwe."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî di peyama xwe de got: "Di vê bîranînê de, em qurbanîdana Hêzên Pêşmergeyên Kurdistanê bi rîbertya Serok Barzanî di rizgarkirina Şingalê de bilind dinirxîn û bi rîz û pêzânînê ve lê dinîrin."

Barzanî got: "Hikûmeta Herêma Kurdistanê hewlîn xwe ligel hikûmeta federal ji bo asayîkirina rewşa ne libar a li Şingal û derdora wê û kar ji bo avedankirina navçeyê tekez dike. Ji bo rî li ber vegera serbilind a xwişk û birayên Êzidî yên awarebûyî bo cihêñ xwe, veke. Ji ber wê jî em tekezî li ser cîbicîkirina rîkeftina Şingalê wek xwe dikin, ji bo vegerandina ewlehî û aramîye bo navçeyê û parastin û birêvebirina deverê bikeve destê xelkê resen ê Şingalê."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî di dawiya peyama xwe de dibêje, "em bejna xwe li hember şehîd û qurbaniyê komkujiya Şingalê û hemû şehîdên Kurdistanê ditewînin."

Dema êrîşkirina Îran û Hizbulah a ser Îsraîlê hat ragehandin

Îran û Hizbulahê gefa tolhîdanê xwar û Îsraîl bi kuştina Serokê Buroya Siyasî ya Hemasê Îsmâîl

Henîye tawanbar kir û Wezîrê Derve yê Amerîka jî dîroka êrîşê eşkere kir.

Îro 05.08.2024, Serokê Amerîkayê Joe Biden li gel tîma asayîşa neteweyî ya wî welatî ji bo gotûbêj kîna li ser pêşketinêñ rojhilata navîn dicive.

Malpera nûçeyan a Amerîkî Axios ji aliyê xwe ve ragihand ku Wezîrê Derve yê Amerîka Anthony Blinken ji heft hêzên mezin re gotiye ku Îran û Hizbulah dê roja Duşemê êrîşan li ser Îsraîlê bikin.

Ji aliyekî din ve, Fransa, Brîtanya, İtalya û Misir di nava pêwendîyan de ne û hewl didin rewşa herêmê aloztir nebe.

Leşkerên Amerîkayî li Kerkûkê hatin bicihkîrin

Piştî êrişen 16 Çîriya Pêşînê bi 7 salan careke din hêzên leşlerî yên Amerîkayê li Kerkûkê hatin bicihkîrin.

Hêzeke leşkerî ya Amerîkî ji Hewlîrê derbasî Kerkûkê bû û çû baregeha leşkerî ya K-1 ku 13 kilometreyan dûrî navenda bajêr e ku di bin kotrolaartêşâ ïraqê û hêzên dijî-terorê tê de ye.

Nûçegihanê Rûdawê Hîwa Husamedîn ji Kerkûkê ragihand ku hêza Amerîkayê ya ji 60 leşkerî pêk tê, bi 13 wesayîten leşkerî gîhîştine baregehê û li wir bi cih bûye.

Li gorî zanyariyê destpêkê, hêzên leşkerî yên Amerîkayê bi hevahengiya hêzên xwecîhî giheştine Kerkûkê û li ser xalêñ pişkinînê rî dane wan ku derbasî nav bajêr bibin û ji wir derbasî baregeha leşkerî ya K-1 bûne.

Li gorî agahiyê nûçegihanê Rûdawê, hatina wê hêza leşkerî ne ji bo ti operasyoneke hevbeş a ewlehiyê ya li gel hêzên dijî terorê yên ïraqê ye û wiha pê de

çû:

"Ev cara yekem e ku leşkerên Amerîkî derbasî Kerkûkê dibin û dibe bixwazin bîmînîn, ji ber ku yek an du wesayîten wan bi kelüpelîn pêwîstî barkirî bûn."

"Armanc li Kerkûkê rî li ber nearamiya muhîtemel bigirin"

Li ïraqê di 18ê Kanûn Pêşîna 2023yan de hilbijartinê encumenên parêzgehîn ïraqê hatin kirin, lê ji ber lihevnekirina aliyan heta niha parêzgar û rîveberiya xwecîhî ya Kerkûkê nayê diyarkirin.

Piştî hilbijartinan zêdetirî

mehekê li Kerkûkê guhertin di kadroyên asayîş û îdarî de hatin kirin.

Navekî nû wek fermandarê polîsan hat tayînîrin. Hatina hêzên Amerîkî hevdem e ligel guhertinê ku tê gotin roja Çarşemê bîn kirin.

Nûçegihanê Rûdawê ragihand, çavkaniyê ewlehiyê yên Kerkûkê ragihand ku şandina hêzên Amerîkayê ji bo aramkirina rewşa ewlehiyê piştî guhertina erka li nav bajêr û nehiştina her rewseke nexwestî hatiye amadekirin.

Koşka Spî: Em dê bersivê bidin êrişa li Eyn Esedê

Koşka Spî ragihand ku Serokê Amerîkayê Joe Biden ji êrişa li Eyn Esedê hatiye agahdarkirin û gefa bersivdayînê xwar.

Şeva borî bi müşekan êrişî Baregeha Leşkerî ya Eyn Esedê ya li parêzgeha Enbarê ya ïraqê hat kirin. Koşka Spî bi daxuyaniyeke nîvîskî ragihand ku Joe Biden û alîkara wî Kamala Harris ji rewşê hatine agahdarkirin û got: "Pêngavêñ ji bo parastîna hêzên me hatin nîqaşkirin û em dê bi şêweyekî guncav û bi wayekî guncav bersivê bidin hemû êrişen ku karmendên me dikin hedef." Li gorî daxuyaniye, Biden û Kamala Harris ji rûdanêñ dawiyê yên li rojhilata Navîn jî hatine agahdarkirin. Daxuyaniye amaje "bi rola Îranê ya di êrişan de" kir û got: "Di civînê de êrişen Îran û hêzên bi ser Îranê ve hatin nirxandin ku Îsraîlê û hêzên Amerîkayê yên li herêmê dikin hedef."

Hat ragihandin, di civînê de egera ku Îran êrişen Îsraîlê bike jî hatiye nîqaşkirin.

Nêçîrvan Barzanî: Divê PKK û hêzên din ên neyasayê ji Şingalê derkevin da ku aramî û jiyan vegezin Şingalê

Serokê Herêma Kurdistanê bidin wan û mafêna wan biparêzin." Nêçîrvan Barzanî bi bîr anî ku

PKK û hêzên din ên neyasayê ji Şingalê derkevin da ku aramî û ewlehhî û jiyan û hêvî vegezin Şingalê. Ji bo 10emîn salvegera komkujiya Şingalê li Zanîngeha Kurdistan a li Hewlîre meraşimeke bibîrânîn hat lidarxistin û Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî jî li merasîmê axivî.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî got, "Ez xwişk û birayên xwe yên Êzidî piştast dîkim ku em dê hertim piştgiriye

"Komkujiya Şingalê yek ji sûcên herî xwînmij ên cîhanê ye" û got: "Em wan piştast dîkin, heta ku yekî revandî mabe jî em dê ji bo rizgarkirina wan bixebeitin. Divê hemû civaka navneteweyî bixebite da ku ti carî sûcekî din ê wiha dubare nebe."

Serokê Herêma Kurdistanê bi bîr anî ku DAIŞê Şingal wêran kiriye, bi sedhezaran Kurdên Êzidî ji warê xwe derketine û got: "Êşa vê komkujiye ne 10 salan, heta

hetayê nayê jibîrkirin. Divê xizmetkirina ji Şingalê re û rizgarkirina xelkê Êzidî karê me yê ewil be."

Nêçîrvan Barzanî di berde-wamiya axaftina xwe de bal kişand ser hinek pirsgirêkîn li Şingalê û li pey çû: "Divê em hemû bi hev re bixebeitin da ku Şingal nebe qurbanîya nakokiyê hêzên navçeyê. Divê Şingalî karê xwe bi xwe bikin û nebîn dilîn hêzên derveyî sînor."

Serokê Herêma Kurdistanê wiha domnad: "Divê PKK û hêzên din ên neyasayî ji Şingalê derkevin da ku hemû karîbin asayış, aramî û ewlehiyê vegezinin Şingalê."

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li ser Êzidî û Êzidiyan jî wiha axivî: "Êzidî û dînê jiyandostî, mirovdostî û hevqe-bûlkirinê ye. Pirsgirêka wê bi ti dîn û baweriyyê din re nîne. Êzidî gelekî dixwazin bi kesen li derdora xwe de bi di nava aştî û xweşiyê de bijîn. Ji ber vê jî heta ku te bivê ji aştî, aramî û seqamgîriyê hez dîkin." Nêçîrvan Barzanî got, "DAIŞê xwestîye bi qirkirina Êzidiyan dijminahiyê bixe nav pêkhateyê Kurdistanê."

Mîrê Êzdiyan: Em dixwazin welatiyê me bi rûmet vegezin warê xwe

Mîr Hazim Tehsîn Beg radigîhîne: "Em spasiya alîkarî û helwestê Hikûmeta Herêma Kurdistanê dîkin ku di dema karesatê de, deriyê mal, mizgeft, dêr û dibistanê xwe ji Êzidiyan re vekirin û pêşwaziya wan kirin û her tiştê ku ji destê wan hat, pêşkêşî me kirin."

Mîr Hazim Tehsîn Beg di gotarekê de bi boneya dehemîn salvegera jenosîda welatiyê Êzidî got: "Dema ku em behsa komkujiya 3'ê Tebaxâ 2014'an li ser Êzidiyan dîkin, çend karesatê ku bi serê Êzidiyan de hatine kirin, ji bîra me naçin. Bi giştî karesatê qirkirinê yên di dîrokê de bi serê Êzidiyan de hatine, digihîje 73 trajediyan, ev tê wê wateyê ku dîrok xwe dubare dike û welatiyê Êzidî weke civakeke qirkirî bidin naskirin."

Herwiha got: "Dema em behsa komkujiya Êzdiyan dîkin, em behsa wê karesatê dîkin ku ti Êzidî di malîn xwe de nehiştin, hemû hatin derxistin û bi hezaran ji wan li çiyayê Şengalê hatin dorpeçkirin."

Bi hezaran Êzidiyan din koçber Herêma Kurdistanê bûn û hejmareke din jî penaberî welatê din bûne. Em qet komkujiye ji bîr nakin, me dît ku çawa keçen me wek kole hatin birin û li bazara parêzgeha Neynewayê hatin firotin."

Mîr Hazim di beşeke din a gotara xwe de got: "Ji destpêka komkujiye û heta niha zêdetirî 6 hezar welatiyê Êzidî hatine kuştin, bi hezaran jî dîl hatine girtin, heta niha 94 gorîn bikomî yên welatiyê Êzidî hatine dîtin û bi dehan mezargehî olî hatine teqandin."

Amaje bi wê jî kir, "Lê tevî têkbîrina DAIŞ'ê jî, çarenivîsa bi hezaran jînê Êzidî yên revandî ne diyar e, gorîn bikomî nehatine kolandin û qurbanî li gorî bne-mayen ola Êzidî nehatine veşartin. Bi hezaran Êzidî hîn jî di nav germ û sermayê de li kampan êş û azarê dîkişînin, di demekê de ku koçberên deverên din ên Iraqê, vegeziyane malîn xwe." Mîr Hazim got: "Em spasiya alîkarî û helwestê Hikûmeta Herêma Kurdistanê

dîkin ku di dema karesatê de, deriyê mal, mizgeft, dêr û dibistanê xwe ji Êzidiyan re vekirin û pêşwaziya wan kirin û her tiştê ku ji destê wan hat, pêşkêşî me kirin." Herwiha got: "Serok Barzanî xwedî helwesteke bi rûmet bû û piştgirî da me. Spasiya Nêçîrvan Barzanî li ser vekirina offisa azadkirina revandiyê Êzidî dîkin. Herwiha ew alîkariya ku Serokwezîr Mesrûr Barzanî pêşkêş dike, bi dabînkirina budgeyek ji bo alîkariya darayî ji bo jîn û keçen Êzidî yên rizgarkirî, tevî krîza darayî ya li Herêma Kurdistanê, ev yek gelek cihê destxweşiyê ye. Vê jî kiriye ku em bi bîyartîr li ser axa xwe û welatê xwe bin."

Mîr Hazim got jî: "Em dixwazin bi rûmet, ne bi tirs û xofê, vegezin cih û warê xwe, ji ber ku em naxwazin karesateke din were serê me. Em dixwazin welatiyê Êzidî bi serbilindî û bawerî vegezin warê xwe, lê ligel vê jî divê pêwîstî û xizmetguzariyê sereke ji wan re bîn dabînkirin, weke çawa ji bo hemû pêkhate û xelkê Iraqê hatiye kirin."

Mîr Hazim got: "Divê hikûmeta Iraqê di mijara Êzidiyan de cidîtir be û pirsgirêkîn siyâsî û ewlehhî yên Şingalê çareser bike, da ku welaî bibin xwedî bawerî û ewlehhî û vegezin warê xwe."

Herwiha tekez kir jî: "Divê hikûmeta federal jî xizmetê ji herêmê re bike, ciwanê Şingalê weke polîs bîn xebitandin, rêve-beriya Şingalê bi rîkeftin be û nûnerên Êzidî jî di danûstandinan de cih bigirin. Serokwezîr Iraqê Mihemed Shiya Sûdanî jî divê bûdcyekejî bo Şingalê dabîn bike."

01-07 Avqust, Tebax sal 2024

Sûdanî: Hikûmet kar ji bo dabînkirina mafêna pêkhateyê tûşî terorê bûne dike

Mihemed Şeyah Sudanî bi boneya dehemîn salvegera jenosîda qirkirina Êzidiyan li ser destê

rêxistina terorîst ya DAIŞ'ê li ser hesabê xwe yê platforma (X) daxuyaniyek da û têde ragihand ku hêzên wan hîna jî li pey bermahiyê DAIŞ'ê ne dîgerin ku ci riyeke revê ji bo wan nemaye.

Sûdanî got: Em roja 3'ê Tebaxê bi bîr tînin ku gelê me yê Êzidî û pêkhateyê din yên deverê bi binpêkirin êşkere rû bi rûyê kiryarê hovane yên terorsîten DAIŞ'ê mabûn. Hikûmeta me berdewam kar ji bo dabînkirina mafêna hemû pêkhateyê din yên tûşî kiryarê hovane ya terorîstan bûne, û kar ji bo cîbîcikirina yasa û yasayan ji bo dabînkirina dadweriyê ji qurbanîyan û ji nûve avakirina devêrên wan ji bo vegeza hemûyin dîkin, û hîna jî hêzên me li pey bermahiyê terorê ketine ku tu çare ji bo wan ne maye.

'Kurdên li Ermenistanê dikarin li ser pasaportên xwe Kurd binivîsin'

Parlamente Kürd ê Parlamento Ermenistanê Kinyazê Hemîd got ku Kürdên li Ermenistanê dikarin li

ser pasaportên xwe ola xwe kî Êzidî û netewaya xwe ji wekî Kurd binivîsin.

Parlamente Kürd ê Parlamento Ermenistanê Kinyazê Hemîd bersiva pîrsîn nûcegihanê Rûdawê Xerîb Mecîd da.

Kinyazê Hemîd ragihand ku 31 hezar Kürdên li Ermenistanê li ser Pasaportê xwe ola xwe wekî Êzidî tomar kiriye û 2 hezar kesî jî li ser pasaportê netewaya xwe wekî Kurd tomar kiriye.

Kinyazê Hemîd got, "Êzidî ol, ziman, rûmeta min e. Ez him Kurd im û him Êzidî me û ji bo min serbilindî ye."

Li Ermenistanê 22 gundên Kurdan hene Derbarê hejmara gundên Kurdan ên li Ermenistê, Parlamente Kürd da zañîn ku 22 gundên Kurdan hene û gelek Kurd li bajaran jî dijîn. Li ser mafê Kurdan ên li Ermanistanê, Kinyazê Hemîd wiha got: "Di yasayê Hikûmeta Ermenistanê de, mafê netewa û pêkhateyan parastî ye.

Hikûmeta niha jî ji bo pêkhateyan gelek kar dike ku çalakî xwe yên çandî bikin.

Her wiha li wan navçe û gundênu ku hejmara Kurdan gelek in, mafê wan heye li dibistanan di hefteyekê de 3 - 4 waneyêni bi zimanê Kurdi bîxwînîn.

Hikûmeta Ermenistanê kar li ser wê yekê dike ku zimanê pêkhateyan zindî bîmîne."

Radyoya Erivanê

Parlamente Kürd behsa Radyoya Erivanê jî kir ku çawa bûbû dengê hemû Kurdan û Kurd li herçar perçeyen Kurdistan û cîhanê lê guhdarî dîkir û got:

"Radyoya Erivanê bûbû navenda çandî ji bo hemû Kurdan."

Kinyazê Hemîd di berdewamiya axavtina xwe de wiha anî ziman:

"Parlamento biryar daye ku rojeke taybet ji bo pêkhateyan hebe û hikûmet li ser wê yekê kar dike ku hemû pêkhate çalakiyê xwe yê çandî û henerî di wê rojê de bikin."

Di hikûmeta niha ya Nikol Paşîyan de jî desteyeke şêwîrmendiyê hatiye avakirina ku her neteweyek an pêkhateyan du endamên xwe hene û Alîkarî Serokwezîr Ermenistanê seroktiya wê dike.

Mafê endamên wê desteyê heye ku 3 - 4 wezîren hikûmete destnîşan bikin wekî Wezîre Perwerdeyê û Wezîre Mirovan."

Ji Quştepe heta Enfalê û tevkujiyên bêrawestan!

Pêşkêşî du hevalên min:
Kovan û Maaf Barzanî
Dîmenê Yekemîn

Tîrmeh li Kurdistanê bi piraniya rojên xwe yên germ re dem û saetên reş an jî baştire bêjim kêm rojên xweş bi bîra me tîne!

Di rûyê wê yên tije êş, di çavêن wê yên tije tirs û di lerzîna destêن wê yên mandî de dîsa jî hêzek heye, lê sirr û gotinêن hê nebihîstî jî hene. Ew li min dinêre û bi gotineke watedar sirra mayîna xwe a li ser pêyan aşkera dike: "Hêvî haveynê jiyanâ min bûye kurê min..."

Navê wê "Xemê. B" ye û naxwaze kes wê binase. Belki niha nebûye 60 salî lê weke pîre-jineke 80 salî dixuyê û ev jî dide diyarkir ku ci çez û tam jî salên bihara jiyanâ xwe nekêşane. Serbihûriya wê romaneye rastin a nenivîsandî ye.

Xemê gotin û peyvîn xwe wisa xweşik beyan dike ku destanbêjén sedsalên berê bi bîra mirov tîne. Carna li kurê xwe dinêre û wiha dibêje: "Dema wê rojê sibê zû êrisî kempa me kirin em hemû razayî bûn. Ji bo peydakirina pariyekî nanê jiyanê, malxê min, du tî û xezûrê min yên 75 salî diçûne bajarê Hewlîrê. Karkerî û carna jî di nava erdê gundiyan de dixebeitin. Hemû deh meh bû ku ez hatibûm wê malê û 19 salî bûm. Zikê min sê mehî bû. Kovan 6 mehan piştî wê roja tehil hate dinê...."

Li kurê xwe dinêre û bi qasî ku dikare naxwaze li cem bûk, nevî û kurê xwe bigirî, lê dema li wêneyê piştî serê xwe yên bi dîwar ve daliqî dinihêre, hêşirên çavan weke baranê dîbarin, nikare xwe bigire. Dema ew bi hesreteke kûr behsa heyzînê xwe dike, li ser evîneke nîvcûmayî jî diaxive: "Niha em li Barzan bûn ku me ji hev hez dikir. Ew 4 salan ji min mezintir bû. Du sala kêşa heya yên me razî bûn ku min bidenê, lê piştî zewacê jî em tenê deh mehan bi hev re man. Gelek xweziyên me hebûn û roja ku zanî ez pêgiran(hemle) me wiha got:" Binihîre Xemê eger kur bû navê wî Dilşad e, bes eger keç bû navê wê Gulhat e..."

Dîsa li kurê xwe dinihêre û bi van gotinê tije axîn re em jî hemû li wan dinihêrin û veciniqîneke tije hestên dilsojiyê riha me dadigire. Min jê pişî lê navê kurê te Kovan e..."

Belê êdî ew nema ku bi navekî wiha re dilxweş bibe. Min ji ber êş û elemên ku me bi çavê xwe dîtin, navê Kovan danî ser kurê xwe yên paşbab.

Ez ji bo xeman hatibûn dinê û navê min jî xwe Xemê ye..."

Wê rojê ci qewimî?

Bila kes nebîne, xwedê bi nisibê kesî neke, ya me dît iñşelah kes nebîne. Weke wehşan hatin ser serê me. Ber deriyê hemû malan girtin, hinek li derve û du-sê kes jî bi postalên xwe yên pîs ve diketin hûndir. Wê rojê yek kes jî bi

kempê derneketibû. Hemû zilamên nav malan bi zorê jî nav cihan derxistin. Li kêleka jin, zar û dayikan derxistin. Tu

31'ê Tîrmehê bû!
Sibeha roja 31. 07. 1983'an bû.
Cih: Qempa Quştepe li nêzî

dem û wext nedan ku heta kincen xwe jî bikine ber xwe. Li cem Refîq Hizbî(1) û Beesîyan ci merhemet û mirovahî nebû. Weke goran pirdidane ciwan û zilaman. Tîyê min ê bicük hê 15 salî bû. Xwe li bersingê diya xwe da û bi dengekî bilind qîriya, lê piştî stûyê wî girtin û bi dûv xwe re kişandin. Tevî hemû qîrîn, hawar û daxwazênu ku me ji wan dikirin, çar kesen malê bixwe re birin, wê rojê qîrînen jin û zarikan esman jî tije kiribû..."

We texmîn dikir ku êdî ew venagerin?

Na! Ez heya sala 2003'an jî bi hêvîya vegera malxê xwe bûm, lê xwesûya min heya roja mirina xwe wiha digot: "Keça min ew birin û êdî venegeriyan...". Ew bi wê êş û xemê çû, gotin jî rast derketin, ne yên me û ne jî hezaran kesen din..., kes venegerî nav me. Hemû winda kirin. Bûne qurbana şerê Iran û Iraqê, qurbana wan Kurdên ku li aliye din ê sinor bûn û em jî li vira hêşirên destê Sedam bûn...."

Debara jiyanâ we li pey wê rojê bi ci awayî derbas bû?

Min û xwesûya xwe di nav malên Hewlîriya de weke xûdam kar dikir. Carna roj hebû me sê-çar mal diuguherandin. Wan salan xelkê Hewlîrê gelek qencî li me kirin. Me karê paqîjiya malan dikir û êvarê jî vedigerîn mala xwe a kampê ku tim ji aliye îstixbaratê ve dihate kontrolkirin. Jiyanâ wan salan nexweş qet û qet ji bîra min naçe, lê dawî bi jiyanâ wan kesan jî hat yên ku hê di bihara jiyanâ me de ew qedera kirin para me..."

Xemê hê jî bi wêneyê hevalê xwe re dijî û carna jî pêre xeber dide.

"Hinek caran çend saetan li hemberî wêneyê wî disekinim. Pêre diaxivim. Li ser hêvî û xweziyên ku tev bi avê de cûn. Li ser delalî û salên xweş nexweş yên jiyanê pêre diaxivim, lê ew bersiva daxwaz û pîsîyaren min nade! Bêdeng e û tenê li min dinêre!. Qet bawer nakim ku ew bejna bilind, çavên zer û kena wî ya xweş careke din nebînim..."

bajarê Hewlîrê
Demjimêrê 05'ê sibeha roja yekşemê bû.

Hatina wan hovîn dîn û har Magolên xwînrej bi bîra xelkê dianîn. Têhniyên xwînrej û birçiyen kuştina jiyanê bûn. Ew Beesî û dijiminên hebûna kurd û Kurdistanê bûn. Ji Germiyan û Barzan bigire heya Kerkûk, Behdînan, Soran û deverên din ên başûrê Kurdistanê ferma kurdan xistibûn pilana xwe ya yekê. Bi awayekî sistematik siyaseta Enfal û Teirîbkirina û axa Kurdistanê dabûn destpêkirin. Li hemberî doza Kurdistanê li her derê agir û xwîn bibûn hevalbendên hev. Siya balen domaneke reş a tunekirinê biser esmanê Kurdistanê de zal bibû. Çavên cîhanê kor, Sedam jî sermesetê şerê li dijî Iranê wisa difikirî ku di qîr û harênen şerekî wiha de dê bikaribe li Kurdistanê meremên dilê xwe cî bi cî bike. Siyaseta wî a rasîsîtî gihabû asta xwe ya herî bilind.

Şoreşgerên doza Kurdistanê jî nekarîn derfetên hingî baş bikar bînîn. Hinek alşîgirîn Iranê û yên din jî hevnegirtî li dora xwe dizivirin! Bêhtir ji kar û xebatê bînerên pêşatên rojê bûn û carna jî bi belavkirina daxûyanîyekê dixwestin bêjîn ku di vê qadê de em jî dîkêne meydana şoreşê ne!

Dema tirajediya Helepçeyê qewimî, hingî, cîhana bêdeng, demokratên kerr û kûr, zimandirêjên lal û temaşaker" wiha gotin: "Ew pîrsîgîrêka Iraqê a hûndirîn e...", lê wexta ku Kuveyt bû armanca dewleta Iraqê, êdî mafân mirovan, kesen stemkar û sînorên welatan ketin rojeva Rojava!

Dengê kurdan li tu dereke cîhanê nedihate bihîstîn.

Pênc sal piştîre Enfal jî hat!

"Enfal" peyveke Erebî û bî wateya "parvekirina xenîmet û talana ye" yên ku di çaxê şer de misliman ji kafiran distînîn! Herwiha Enfal navê heştemîn sûreya Quranê ye ku beriya zedetir ji 1400 salan dema ku misliman dixwestin ola İslâmî di nav gelên nemisilmanbûyî de li her derê belav

bikin, li ser şerê kafir û misîlman nazil bûye.

Bihara sala 2005'an min çîroka Enfalê ji zimanê çend dayikên kurd(wek şahidîn zindî) li gundê Barzan bihîst ku niha jî dengê wan ê melûl di guhê min de ye. Ew xemgînî û hesretên bêderman, hezaran xewnên ku dikarîn bibîne rastî, xwezî û daxwazênu ku bêbersiv mane, tev bûne qurbana xeyalîn pûc yên mirovîk dîn û har yê otorîter. Desthilata otorîter a ku êdî ne navek jê maye û ne malek ji xwedîyên wê re! Beesîyên cînayetkar cûn û winda bûn, lê şûnewarêne kîyarên wan yên tije hovîf dê zû bi zû ji hişê civakê winda nebin.

Piştî tevkujî û wendakirina heşt hezar Barzaniyên qampa Quştepe û deverên din ên başûrê Kurdistanê, bi nêzîkbûna dawîhatina şerê du welatên Iran û Iraqê re li sala 1988'an sed rojên herî reş xwedî nas-navekî bûn ku weke Enfal dê qet ji bîra mirovahîyê neçin.

Tevkujiya 182.000 kesên bêşûc!

Ew sal salen qederê bûn, lê roj ji roja berê zêdetir siyaset dewletê a qirêj û tunekirina kurdan ber bi pêşve dicû. Hêzîn kurdan yên siyasi jî zêde xwedî iradeyeke ser-

piraniya herêm û gundê Germiyanê

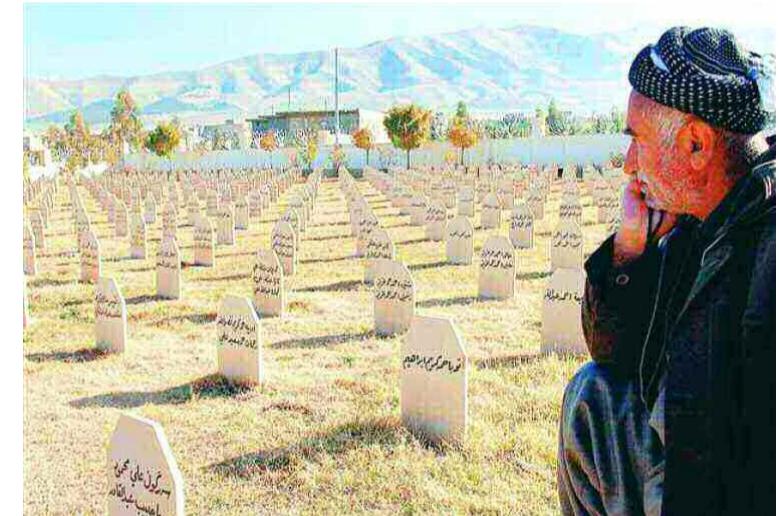
Qunaxa çaremîn : Ji 3'ê heta 8'ê gulana sala 1988'an li herêma Qelay Sîyoke û Şêx Berzînî

Qunaxa pênc, şes û heftemîn: Ji 9'ê gulanê heyta 25'ê tebaxa sala 1988'an li herêmên Dukan heya sinorê Rewandiz berdewam bû ku têda çekên kîmyayî gelek caran hatin bikar anîn.

Qunaxa heştemîn û dawiyê jî: Ji 26'ê Tebaxê heya 6'ê İlona sala 1988'an li herêmên Behdînan û çendîn gundê din ku têda çekên kîmyayî jî bi giranî hatin bikar anîn.

100 rojên Enfalê reştirin rojên jiyanâ kurdan têni hesibandin ku niha jî ne ji aliye pisporê kurdan û ne jî ji aliye rêxistinê mafân mirovan ên navneteweyî ve lêkolîneke berfireh li ser nehatiye çêkirin.

Di wan rojên reş de berê cih, gund an jî herêm ji hêla Beesîyan ve dihatin destnîşankirin, piştîre gel li cihêkî kom dikirin û di dawiyê da jî ew tev bi hevre dikuştin û gelek caran jî ew zindî bi gor dikirin. Bi taybetî jî li dijî gundî û cotyaren kurd ku ji şoreşgeran re weke gola avê û jiyanê bûn, bi dijwarî ketibûn liv û lebateke

hemû alî. Wan dixwestin ava gola ku masî ji bo jiyanê hewcedarî wê bûn, heya diłopa dawiyê biçikînin. Beesîyên cînayetkar piştî zêdetir ji 1400 salan cewherê wê sûreya Quranê li Kurdistana ku zêdetir ji sedî 95'ê a nifusa wê misilman in, careke din di piratîkê de dan xuyakirin!

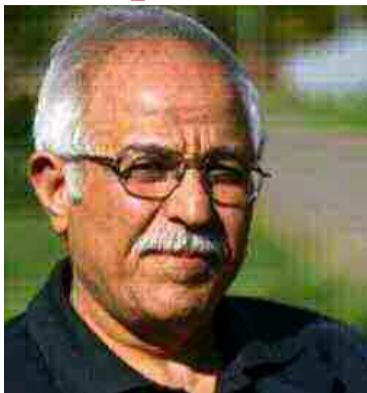
Dîmenên duymîn, sîyemîn û çaremîn jî bila bîmîne bo heftiyê din.

(1). Erebîn neteweperest, Beesîyên perwerdekirî û dewredîti ku di parastina dewletê de kar dikirin û sîxûr bûn. Di nav wan gelek kurdên xwefiroş jî hebûn.

Kakşar Oremar

Împeratoriya Osmanî û netewetiya kurd...

İbrahim GÜÇLÜ

Ji bona ku sedemên belavbûna Împeratoriya Osmanî bê diyar kirin, divê ku mirov li ser avabûna Împeratoriya Osmanî raweste.

Împeratoriya Osmanî jî, di destpêkê de encama desthilatdarî û şerê bandorî ya malbeta Osmanî dest avabûna xwe kir.

Piştî ku di nav esîr û cemaatên cihê û cihê de yekîtiyek pêk anî, Împeratoriya Osmanî, ji bona ku desthilatdariya xwe fireh bike, ji bona xwe siyaset û mejiyekî emperyal û kolonî çekir; firehkîrina sînorê Osmaniyan ji bona xwe kir armanc.

Ev siyaseta Osmaniya, bi awayekî siyaseta avabûyina Împeratoriyen erebî, wek Împeratariyen eyyûbî, emewî û Edulusî bû.

Osmaniyan jî ceribandina desthilatdariya İslâmî, eyyubîyan, emewiyan, endlusiyî ji bona xwe wek wîzyon û stratejiyekî tespît kirn. Osmanî û di ev stratêjiya xwe de jî bi ser ketin.

Osmaniyan, bi şer û êrişkeriya emperyal heta ber deriyê Wîyanayê çûn û li wir şikest xwarin, vegeriyan.

Lê encama vê êriş Balkan ket bin bandora Osmaniyan. Li Balkanan jî Yunanî û Bulgarî û gelek gelên din dijîyan; ev gelan, herêm û welatê wan gelan ketin bin bandora Osmaniyan. Cezîra û welatê Ereban jî ket bin bandora Osmaniyan. Kurdistan û Ermenîstan jî ket bin desthilatdariya Osmaniyan.

Osmaniyan Împeratoriyek ava kirin. Di Osmaniyan de gelên bindest desthilatdariya merkezî bi Osmaniyan re parve nedikir û gelê bindest ji desthilatdariyê dûr dihatin sekinandin.

Bes gelên bindest li herêmên xwe nîv-azad û nîv-otonom bûn. Ev yeka di Împeratoriya Osmanî de her dem dibû pirsgirêkeke mezin û şerîhildanan. Lewra qanûneke xwezayî heye, ku her kesek û her gelek û her netewek dixwaze ku qasî kesê din, gel û neteyê din xwediyê maf be.

Imperatoriya Osmanî, dewleteke nîv-merkezî û feodal û kolonyalîst bû. Di Împer-

atoriya Osmanî de her gel, weletek, herêmek nîv-azad û nîv-otonom bû. Lê ev sisteme ji bona gelan zîndenek bû. Ji bona vê yekê dema ku Împeratoriya Osmanî tê bi nav kirin, wek zîndana gelan dihat bi nav kirin. Rastî jî, "Împeratoriya Osmanî zîndana ku gel tê de dijî bû." Di Împeratoriya Osmanî de desthilatdariya merkezî di destê Osmaniyan de bû.

Osmaniyan desthilatdariya xwe bi ew kesenê ji gelên bindest hatibûn dida meşandin.

Leşkerê Osmaniyan jî, leşkerekî taybetî bû jê re digotin ku "Yenîcerî". Yenîcerî, ji zarokên gelên bindest yêndihatin ava dibû. Piştî ku zarok mezin dibûn û dibûn leşker, wan dê û bavêن xwe; ê girîngitir jî gel û netewa xwe nas nedikirin. Leşker ji kesen bê kok û bê esil ava dibû. Ev leşkeriya bê kok û bê esil û bi wateyeke din bê netewe, wê demê gelek bi hêsanî û bê tirs û bê wîjdanî dikarî êriş bibe ser gel û herêmên din. Li ser gelan û herêmên gelên ji Osmaniyan cuda bandoreke xurt ava dikirin û tadeyeke mezin li ser wan dimeşandin.

Gelên di bin bandora Osmaniyan de jî, ji bona, ku ji bin bandora wan derkevin, azad û serbixe bin jî, Kurd di serî de, li herêmên xwe li hemberî desthilatdarî û karbidiya Osmaniyan serîhildidan. Lê hezar mixabin ev gelên bidest heta beriya salên navîna 1800-î nikarîn ji bin bandora Împeratoriya Omaniyan derkevin.

Piştî Şoreşa Fransayê (1789), li dînyayê û bi aybetî jî li Ewrupayê nasionalîzm pêş ket û pêvajoya dewletên milî dest pê kir. Encama Şoreşa Fransayê derket holê ku bi sistemike otoriter û hişk ya kolonyalîst, li herêmên din desthilatdarî û bandor meşandin gelek zehmet e. Lewra di nav gelên balkanî û ne balkanî de şûreke nû ya milî çê bû; ji bona azadî û serxwebûna xwe tevdigeriyan.

Di vê qonaxê de di nav rewşenbîr û desthilatdarîn Osmanî de jî minaqeşeyan dest pê kir. Beşek desthilatdar û rewşenbîren Osmanî, gelek aşkere diyar kirin, ku bi sistemike otoriter û hişk ya kolonyalîst, yekîtiya Împeratoriya Osmanî parastin ne mimkûn e û divê ku sisteme gorî rastiyê plûral ya olî û neteweyî û gelî jinûve realîze bibe. Sistemike ne merkezî/ademî merkezî ava bibe. Prens Sebahaddîn yek ji wan qesan bû ku Osmanîcî jinûve şirova dikir û osmaniya nû wek fikrekî û senaryoyeke nû pêşniyar dikir. Lewra

Presns Sebahaddîn dinya û Ewrupa nas dikir; sisteme û siyasi nas dikir. Jiyana neteweyan ya hevmîsterek dikare çawa û di çarçewa Kîjan sisteme de bimeş dizanî. Lê desthilatdarîn Osmaniyan dixwestin ku sistema kevn ya otorîter û hişk ya kolonyalîst bimeşinin.

Împeratoriya Osmanî, her çiqas hat xwestin jî sisteme ya hişk û nedemokrat neguhart û xwest ku sisteme xwe bi awayekî hişktir bidomîne û lê biserkeneket. Gel û neteweyen balkanî û sedasala 19-an de ji Împeratoriya Osmaniyan vejetian û bûn neteweyen azad û welatên serbixe.

Li Împeratoriya Osmanî encama nasionalîzm û pêvajoya dewletên milî parçebûnê dest pê kir û di destpêkê de jî gelên balkanî, di vê pêvajoye de biserkenet. Azadbûna gelên balkanî û serxwebûna welatên balkanî, di nav Împeratoriya Osmanî de tirseke mezin dest pê kir, ku neteweyen erek, kurd, ermen jî dê ji Împeratoriya Osmanî vejetin û bibin dewletên serbixe. Di wê qonaxê de di dawîya sedasala 19-an û destpêka sedasala 20-an de li Împeratoriya Osmaniyan pêvajoyeke nîjadperesîtî ya tirk û ittîhat terakkîciî dest pê kir. İttîhat Terakkîciyan ji bona, ku yekîtiya Împeratoriya Osmaniyan biparêze û gelên bindest azad û serbixe nebin, dest bi zulmeke mezin kirin û li hemberî neteweyen bindest, bi taybetî jî li hemberî kurdan û ermenîyan siyaseteke gelek dijwar ya nîjadperestî meşandin.

Ermenî ji bona ku gelekîne İslâm û xîristiyan bû, İttîhat terakkîciî ditîrsîyan ku welatên Ewrupayê dê ji wan re xwedî derkevin û emenîsteneke serbixe ava bikin, di destpêka sedasala 20-an de di sala 1915-an de li hemberî gelê ermenîjenosîdek meşandin û di ev jenosîda xwe de jî bi serkenet.

Lê ev tîrsa wan piştî Şerî Cîhanê yê 1-emîn bû rastiyekê. Piştî ku Împeratoriya Osmanî şer wenda kir di sala 1920-an de girêdayî Peymana Sewrê Împeratoriya Osmanaiyan mecbûr ku avabûna Ermenîstanê û Kurdistanê re, bibêje erê. Ev Peymana encama daxwaza Rojavayê û Ewrupayê pêk hat, Hezar mixabin dîsa bi iradeya Ewrupayê jî ev Peymana ji holê rabû. Lê di destpêka sedasala 20-an de jî gelên erek ji Împeratoriya Osmaniyan vejetian û bûn xweser û ketin bin mandeya Ingilîz û Fransizyan.

Di encamê de ez dikarim bibêjim, ku sedema parçebûna Împeratoriya Osmanî, netewe û gelên bindest. Azadbûn û xweserbûna van gelan bû. Dema ku gel û neteweyen bindest azad û serbixe bûn, welatên wan ji Împeratoriya Osmanî vejetia, erdê Împeratoriyê biçük bû. Rejîma Kemalîst jî, piştî salên 1919-yî û bi taybetî jî piştî sala 1923-an Împeratoriya Osmanî ji holê rakirin û rejîma sultanî/qraliyetî û xelîfîtyê dawî anîn û Komara Tirkîyeyê wek dewleteke nû ya unîter û netewaya tirk ava bû. Kurdistan bes wek kolonî ji Komara Tirkîyeyê re ma. İro jî, desthilatdarî û kolonyalîzma Komara Tirkîyeyê li Bakurê Kurdistanê dom dike.

***

Pirsa netewetî ya kurd, pirseke gelek girîng e û di vê pirsê de sergejiyek heye. Her dîrokzanek, sosyologek, siyasetvan û rewşenbîrek di vê pirsê xwedîye nerîneke cihê ye. Min jî ev mijara, di gelek nîvîsarên xwe de anîye ser zîmîn û bi taybetî jî di televîzyonan de jî ez li ser vê pirsê rawestiyam. Wusa diyar e, ku careke din divê ku li ser vê pirsê bê rawestandin.

Ji bona vê du, an jî sê pirs hene ku bêl zelal kirin.

Pirsa yekem ev e: Civata Kurd, gel û netewaya kurd jî, beşek ji mirovatiyê ye. Qanûn û pîvanen giştî û objektif ji bona hemû civatan, gelen, neteweyan derbas dibe, ji bona civata kurd, gel û netewaya kurd jî derbas dibe. Ji bona vê, di merheleya nekapîtalîst de ji bona kurdan jî, ji nasionalîzm behs kirin, ne ilmî ye. Ji bona kurdan, gel û netewaya kurd jî, nasionalîzm, fikrî neteweyîbûnê, netewetî, neteweparêzî di merheleyekê de derketiye holê, mîsyon û rola xwe lêhistiye.

Pirsa duyem: Pêvajoya fikrî azadîbûnê, netewetî û nasionalîzm, wek dem û wek naverok divê ji hevûdu bê vejetandin. Fikrî azadiyê di avabûna civatan de dest kiriye û heta iro domandiye. Fikrî netewetî û nasionalîzm, di merheleyekê taybetî û bi taybetî jî beriya Şoreşa Franseyê demekê dest pê kiriye û piştî şoreşê pêşketiyê û wek kategoriyeke fikrî derketiye holê.

Dema ku em bi van qanûn û pîvanan li civata kurd, li pêşketin û guhertina kurd mîze bikin, di fikrî azadîbûnê, nasionalîzm û netewetîbûnê de, du pêvajoye cihê derdikevin pêşîya me.

Çanda kevneşopî ya Kawayî û Newrozê xwedîye dîrkokeke gelek kevn e. Di

kurdan de fikrê azadîbûnê bi çanda Kawayî derketiyê holê, pêşketiyê û heta iro jî dom dike. Kurdistan wek civat di her merheleyekê de ji bona azadî xebat û têkoşîn daye. Çanda Kawayî û Newrozê jî, di ev xebat û têkoşîna azadiyê de ji kurdan re rîberî kiriye û moral û zindîbûn daye kurdan. Ji bona vê Newroz, sembla azadiyê û têkoşînê û serxwebûn û rizgariya civata kurd û netewaya kurd e.

Fikrê netewetî û nasionalîzm, di merheleyekê derengtir de derdikeve holê û di merheleye pêştir de jî wek kategoriyeke fikrî pêk tê. Fikrî netewetî û nasionalîzm di dema Ehmedê Xanî de dest pê dike. Lê di destpêka sedasala 19-an de reng û ketogriyeke tevgerê qezenç dike.

Lewra tê zanîn û pejrandin, ku Kurd civateke û gelekî hindî-ewrupayî ye. Gorî baweriya min, di pêşketîna civata Ewrupayê û neteweyen ewrupayê û civatnetewe kurd de paralelyek, li hevguncenbûnek heye. Li Ewrupayê di nav neteweyen ewrupayî de nasionalîzm, beriya Şoreşa Franseyê pirr zû dest pê kir û piştî Şoreşa Franseyê kategorize bû û ji bona dewletên milî û unîter bû bingeh û bû paradigmeyekê.

Di kurdan de jî fikrê neteweyî di dema Ehmedê Xanî de heta vê rojê, di nav pêvajoye de pêş ket û di destpêka sedasala 19-an de bi tevgera Şêx Ubeydullahê Nehrî û Tevgera Mîr Bedîrxanî bû destpêka dewleta netewetî ya kurd.

Pirsa seyemîn: Netewetiya kurd jî gelek kevn e. Netewetiya kurd di sala 1840 de bi serhildana Übeydullah Nehrî digihîje qonaxa dewlet avakirina milî ya Kurdistanê. 13. Hezar mixabin ev serhildana serkeftî nabe.

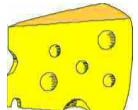
Di destpêka sedasala 20-an de bi taybetî jî piştî ku encama Peymana Lozanê Kurdistanî dibe çar parce û kolonîyeke navneteweyî, serhildanê li çar parceyên Kurdistanê rûdan jî, encama ev netewetiya xûrt û dîrokî ye. Armanca van serhildanan jî dewleta neteweyî ya Kurdistanê bû.

Hezar mixabin ew serhildanan jî serkeftî nebûn. Encama serhildanê ji bona netewaya kurd gelek trajedîk bû. Serok û bi hezaran têkoşerê tevgera milî hatin kûştin. Li Kurdistanê getlîmekte xerab domand..

Ew pêvajoya netewetî li Kurdistanê hîn jî dom dike. Li her parçayê Kurdistanê jî li qonaxeke cûda ye.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABƏYA BI FERHENG

Pp

penir

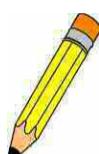
pivaz

Ev çîye? Ev penîre.
Bu nödir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

Ev çîye? Ev pîvaze.
Bu nödir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is a onion.

perçemek

pêñûs

Ev çîye? Ev peçemek.
Bu nödir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

Ev çîye? Ev pêñûse.
Bu nödir? Bu qolimdır.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Ss

sêv

Ev çîye? Ev Stérke.
Bu nödir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звёзды.
What is it? It is a star.

Ev çîye? Ev Seye.
Bu nödir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

Ev çîye? Ev Sêvike.
Bu nödir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

Uu

utî

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nödir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is a ear.

gul

Ev çîye? Ev kurme.
Bu nödir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

Ev çîye? Ev gule.
Bu nödir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

Qq

beq

Ev çîye? Ev qaze.
Bu nödir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

portagal

Ev çîye? Ev meqese.
Bu nödir? Bu qayçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

Ev çîye? Ev portale.
Bu nödir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is a orange.

Rr

kêwrîşk

Ev çîye? Ev şere.
Bu nödir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

rovî

Ev çîye? Ev tîre.
Bu nödir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is a arrow.

tîr

Tt

tûtî

Ev çîye? Ev tirîye.
Bu nödir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

pirtûk

Ev çîye? Ev pirtûke.
Bu nödir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

Ev çîye? Ev tîmsahe.
Bu nödir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodil.

Üû

bilûr

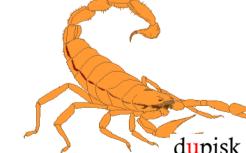
brûsk

Ev çîye? Ev bilûre.
Bu nödir? Bu tütökdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

Ev çîye? Ev brûske.
Bu nödir? Bu ildirimdir.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

çük

dupişk

Ev çîye? Ev çûke.
Bu nödir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

Ev çîye? ev dupişke.
Bu nödir? Bu əqrəbdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

çaV

Vv

keVo

Ev çîye? Ev çaV.
Bu nödir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is a eye.

biVir

Ev çîye? Ev biVire.
Bu nödir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is a axe.

berçavik

Ev çîye? Ev berçavike.
Bu nödir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glass.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABƏYA BI FERHENG

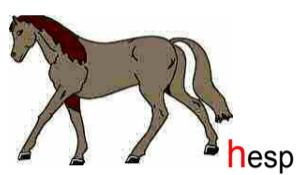
Hh

hirmê

hirç

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nədir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

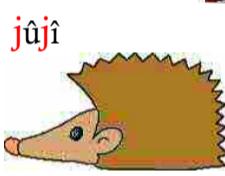
hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nədir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a a
horse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nədir? Bu dəvədir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

Jj

jûjî

roj

Ev çîye? Ev jûjîye.
Bu nədir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

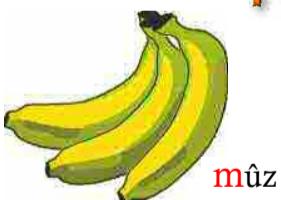

rojname

kevjal

Ev çîye? Ev rojnameyeye.
Bu nədir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

Mm

mûz

masî

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nədir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

gamêş

meymûn

Ev çîye? Ev gamêše.
Bu nədir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

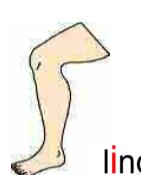
İi

dil

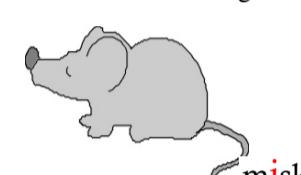
lepik

Ev çîye? Ev dile.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

ling

Ev çîye? Ev linge.
Bu nədir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nədir? Bu sıçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îî

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nədir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nədir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nədir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Ll

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nədir? Bu dodaqdır.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

lîmor

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nədir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

xezal

Ev çîye? Ev xezale.
Bu nədir? Bu ceyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

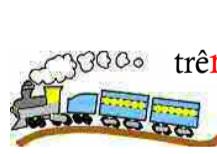
kûlî

Ev çîye? Ev kûlîye.
Bu nədir? Bu çeyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Nn

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nədir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? ev trêne.
Bu nədir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nədir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev renge.
Bu nədir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çîye? Ev Odeye
Bu nədir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

Otobûs

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nədir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

top

Ev çîye? Ev sOle.
Bu nədir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nədir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

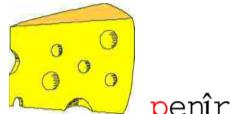
21

№ 29 (589)

DÎPLOMAT

01-07 Avqust, Tebax sal 2024

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABƏYA BI FERHENG

Pp

penir

Ev çîye? Ev penîre.
Bu nödir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

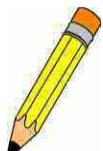
pîvaz

Ev çîye? Ev pîvaze.
Bu nödir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is a onion.

perçemek

Ev çîye? Ev perçemeke.
Bu nödir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pêñûs

Ev çîye? Ev pêñûse.
Bu nödir? Bu qolemdîr.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Ss

sêv

Ev çîye? Ev sêve.
Bu nödir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is a apple.

stêrk

Ev çîye? Ev stêrke.
Bu nödir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звёзды.
What is it? It is a star.

sêvik

Ev çîye? Ev sêvike.
Bu nödir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çîye? Ev sêvike.
Bu nödir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

Uu

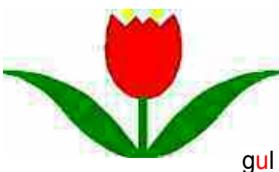
utî

Ev çîye? Ev utîye.
Bu nödir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is a iron.

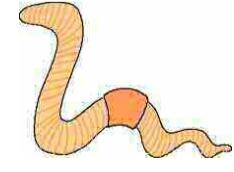
guh

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nödir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is a ear.

gul

Ev çîye? Ev gule.
Bu nödir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

Ev çîye? Ev kurme.
Bu nödir? Bu quşdur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

Qq

beq

Ev çîye? Ev beqe.
Bu nödir? Bu qurbanıdır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çîye? Ev qaze.
Bu nödir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çîye? Ev meqese.
Bu nödir? Bu qayçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çîye? Ev portqale.
Bu nödir? Bu portaqlıdır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is a orange.

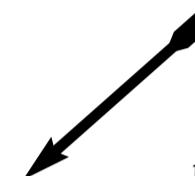
şêr

Ev çîye? Ev şere.
Bu nödir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

Rr

kêwrîşk

Ev çîye? Ev kêwrîşke.
Bu nödir? Bu dovsandır.
Что это? Это зайц..
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çîye? Ev tîre.
Bu nödir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is a arrow.

rovî

Ev çîye? Ev roviye.
Bu nödir? Bu tüküdü.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Tt

tiîr

Ev çîye? Ev tirîye.
Bu nödir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

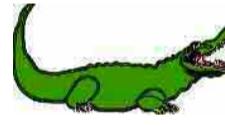
tûtî

Ev çîye? Ev tûtîye.
Bu nödir? Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай..
What is it? It is a parrot.

pirtûk

Ev çîye? Ev pirtûke.
Bu nödir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsâk

Ev çîye? Ev tîmsahe.
Bu nödir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodil

Uu**ÜÜ**

bilûr

Ev çîye? Ev utîye.
Bu nödir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is a iron.

guh

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nödir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is a ear.

brûsk

Ev çîye? Ev bilûre.
Bu nödir? Bu tütökdir.
Что это? Это свириль.
What is it? It is a pipe.

çûk

Ev çîye? Ev çûke.
Bu nödir? Bu quşdur.
Что это? Это птица
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çîye? ev dupişke.
Bu nödir? Bu əqrəbdır.
Что это? Это скорпион
What is it? It is a skarpión.

Vv

çav

Ev çîye? Ev çave.
Bu nödir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is a eye.

kevo

Ev çîye? Ev kevoke.
Bu nödir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon

bivir

Ev çîye? Ev bivire.
Bu nödir? Bu baltadır
Что это? Это топор.
What is it? It is a axe.

berçavik

Ev çîye? Ev berçavike.
Bu nödir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки
What is it? It is a glass.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABƏYA BI FERHENG

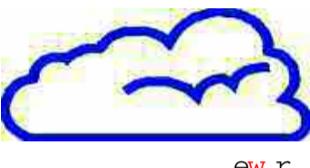
Ww

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nədir? Bu ökdəkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

Ev çîye? Ev wêne.
Bu nədir? Bu şekildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nədir? Bu buluddur.
Что это? Это туча
What is it? It is a cloud.

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nədir? Bu kəklikdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok
Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nədir? Bu arabüzəndir.
Что это? Это божья коровка
What is it? It is a lady-bird.

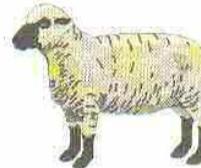
xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nədir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nədir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nədir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nədir? Bu xiyardır.
Что это? Это огурец.
What is it? It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nədir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

1

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nədir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nədir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nədir? Bu zəngidir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nədir? Bu vədrədir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

Ev çîye? Ev derzîye.
Bu nədir? Bu iynədir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

N b/s	KURDİ		Azerî
	ya bi tipêñ latinî	ya bi tipêñ kirilî	Latinî
1	Aa	Aa	Aa
2	Bb	Бб	Bb
3	Cc	҆҆	Cc
4	Çç	Чч	Çç
5	Dd	Дд	Dd
6	Êê	Ее	Ee
7	Ee	Яя	Өө
8	Ff	Фф	Ff
9	Gg	Гг	Gg
10	Hh	Хх	Hh
11	Îî	Ии	Ii
12	Ii	Ьъ	Ii
13	Jj	Жж	Jj
14	Kk	Кк	Kk
15	Ll	Лл	Ll
16	Mm	Мм	Mm
17	Nn	Нн	Nn
18	Oo	Оо	Oo
19	Pp	Пп	Pp
20	Qq	Qq	-
21	Rr	Рр	Rr
22	Ss	Сс	Ss
23	Şş	Шш	Şş
24	Tt	Тт	Tt
25	Ûû	Үү	Uu
26	Uu	Юю	Üü
27	Vv	Вв	Vv
28	Ww	Ww	-
29	Xx	Хх	Xx
30	Yy	Йй	YY
31	Zz	Зз	Zz

DIKARÎ BIXWİNÎ

КРГ одобряет Национальный день памяти жертв геноцида

Региональное правительство Курдистана (КРГ) 1 августа поддержало решение премьер-министра Ирака Мухаммеда ас-Судани учредить день, посвященный памяти жертв геноцида езидов и других геноцидов, совершенных иракскими режимами. Представитель КРГ Пешава Хаврамани объявил об одобрении федеральным правительством Ирака этой значимой инициативы, подчеркнув важность почитания памяти жертв. "Региональное правительство Курдистана всецело поддерживает решение премьер-министра Ирака объявить 3 августа каждого года днем памяти жертв геноцида езидов и всех жертв геноцидов", — заявил Хаврамани.

Он подробно остановился на директиве премьер-министра Судани, объяснив: "В соответствии с решением премьер-министра, в 10 утра в этот день каждый год правительственные учреждения, общественные места, рынки и улицы будут соблюдать минуту молчания, чтобы почтить души жертв". Это ежегодное мероприятие направлено на признание глубоких страданий, перенесенных езидской общиной и другими жертвами геноцида, и обеспечение сохранения и уважения их памяти по всей стране.

Курдские и езидские лидеры почтили память жертв геноцида

3 августа президент Иракского Курдистана Нечирван Барзани выразил

не будет подвергаться дальнейшим преследованиям". Он подчеркнул, что жители

скорбь о езирах, ставших жертвами геноцида в 2014 году. Он призвал курдское и иракское правительства активизировать усилия по судебному преследованию виновных в зверствах против езидской общины.

Выступая на церемонии, посвященной десятой годовщине геноцида езидов, состоявшейся в Эрбите, президент Барзани назвал геноцид "одним из самых отвратительных преступлений в истории". Он сказал: "Сегодня, спустя десять лет после той трагедии, рана не зажила, и наши граждане-езиды все еще страдают от ее последствий. Этот геноцид стоит в одном ряду с другими тяжкими преступлениями, такими как химические бомбардировки, кампания "Анфаль", захоронение жертв заживо и широкомасштабные разрушения — все преступления, совершенные против народа и земли Курдистана".

"Более 5000 человек были замучены, сотни из них были убиты огнестрельным оружием и похоронены примерно в 100 братских могилах под землей. Более 6000 езидов были похищены, в том числе девушки, женщины и дети. Их поработили, продали и купили на рынках. К сожалению, около 2596 похищенных езидов остаются пропавшими без вести, а их судьба до сих пор неизвестна".

Президент также повторил свой призыв к реализации Синджарского соглашения. "Синджар нуждается в нормализации посредством реализации его конкретного соглашения", — заявил Барзани. "Региональное правительство Курдистана и федеральное правительство должны договориться о нормализации ситуации в регионе, чтобы гарантировать, что езидская община

Синджара должны управлять собой без внешнего вмешательства, настаивая на том, что турецкая "Рабочая партия Курдистана" (РПК) должна покинуть район, чтобы облегчить это самоуправление.

"... Я от своего имени и от вашего имени горячо благодарю должностных лиц и команды Управления по спасению похищенных езидов", — сказал президент,

ну езидов и народ Синджара с самого начала геноцида, особенно добросердечным жителям Дохука и Бадина, которые приветствовали их с распростертыми объятиями. Их гуманность и щедрость всегда будут помнить".

Президент также почтил память генерал-майора Маджида Абдул Салама аль-Тамими, который погиб, спасая езидов. Иракский летчик погиб в результате крушения вертолета на горе Синджар при попытке эвакуировать езидов, спасавшихся от террористов.

Духовный лидер езидов Мир Хазим Тахсин Бег также призвал к решению проблем Синджара и защите их прав.

Во время церемонии, прошедшей в столице Иракского Курдистана в знак скорби о жертвах геноцида езидов, Тахсин Бег размышлял о повторяющихся трагедиях, с которыми сталкиваются езиды: "История повторяется и напоминает нам, что мы — народ резни... порабощение и продажа езидских женщин на

подчеркнув, что "освобождение и возвращение 3579 похищенных является выдающимся достижением, заслуживающим высокой похвалы".

Президент обратился к езидам, сказав: "Мы всегда будем поддерживать и защищать ваши права, продолжим наши усилия по преобразованию Синджара в провинцию и ее восстановлению, обеспечим справедливое политическое и административное представительство езидов и всех общин в учреждениях КРГ и Ирака. Мы также будем работать над повышением глобальной осведомленности о геноциде езидов и будем добиваться компенсации для них".

"Я приветствую всех, кто отмечает это трагическое событие сегодня. Спасибо тем, кто поддерживал общи-

рынках Мосула никогда не должны быть забыты".

Тахсин Бег подчеркнул, что "многие езидские женщины до сих пор числятся пропавшими без вести, их судьба неизвестна, а судьба езидской молодежи остается неопределенной, несмотря на окончание конфликта. Массовые захоронения еще предстоит раскопать".

Езидский принц призвал к возвращению езидов с "достоинством и гарантиями, чтобы не допустить повторения прошлых зверств".

"Мы такой же народ, как и другие, и не хотим покидать свою землю", — сказал он.

Тахсин Бег подчеркнул необходимость разрешения политических споров в Синджаре и призвал иракское правительство "выполнить свои обязательства" и сотрудничать с Региональ-

ным правительством Курдистана (КРГ) для решения нерешенных вопросов и обеспечения стабильности и защиты езидов. Глава "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани также призвал к реализации соглашения между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством Ирака, чтобы нормализовать ситуацию в езидском Синджаре, подчеркнув, что геноцид против езидов представляет собой "глубокую рану" на теле курдского народа.

В своем послании, посвященном десятой годовщине геноцида в Синджаре, Барзани заявил: "Геноцид в Синджаре и преступления, совершенные террористами ИГИЛ десять лет назад против наших братьев и сестер езидов, остаются глубокой раной на теле курдского народа", — сказал Барзани. "Эти преступления являются лишь продолжением исторических расправ над курдским народом, поскольку езиды подвергались нападкам только за то, что они курды, и за свои религиозные убеждения". В эту торжественную годовщину

Барзани отдал дань уважения "мученикам и жертвам этих преступлений и почтил память бойцов пешмерга, которые пожертвовали своими жизнями, чтобы снять осаду горы Синджар, освободить город и защитить езидов от ИГИЛ, отомстив за своих жертв".

Барзани подчеркнул: "В эту болезненную годовщину мы подтверждаем нашу полную поддержку прав и требований езидов и народа Синджара. Крайне важно реализовать соглашение между КРГ и Багдадом, чтобы нормализовать ситуацию в Синджаре и положить конец несправедливым и ненормальным условиям, навязанным жителям региона в течение последнего десятилетия".

Он добавил: "Крайне

важно прекратить эксплуатацию страданий и трагедий Синджара в политических целях, что усугубляет ситуацию. Езидам должно быть разрешено вернуться в свои дома и регионы с достоинством и безопасностью".

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани также повторил призывы к выполнению Синджарского соглашения и упомянул, что присутствие незаконных вооруженных группировок ополченцев в этом районе не позволяет ситуации вернуться в нормальное русло.

"Прошло десять лет преступлений, но, к сожалению, страдания братьев и сестер езидов не закончились, и многие не смогли вернуться в свои дома из-за незаконного присутствия сил и группировок ополченцев", — заявил курдский премьер.

Он также подчеркнул важную роль сил пешмерга в освобождении Синджара, заявив: "Мы высоко ценим жертвы сил пешмерга Курдистана во главе с президентом Барзани в освобождении Синджара".

"Реализация соглашения по Синджару установит мир и стабильность в регионе и позволит вернуть защиту и стабильность в руки коренных жителей Синджара", — добавил премьер-министр.

3 августа 2014 года боевики ИГ атаковали район Синджар в западной провинции Ниневия, совершив многочисленные и вопиющие акты геноцида. Нападение привело к многочисленным жертвам среди езидов, перемещениям и разрушению их районов.

9 октября 2020 года Багдад и Эрбиль достигли соглашения о нормализации ситуации в Синджаре, предусматривающего совместное административное, охранное и сервисное управление районом. Однако соглашение не было реализовано по политическим причинам.

Масуд Барзани проводит встречи с международными посланниками

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической пар-

послом Великобритании Барзани подчеркнул важность усилий по

тии Курдистана" (ДПК), и посол Великобритании в Ираке Стивен Хитчен 5 августа встретились на летнем курорте Салахаддин, чтобы обсудить последние события и напряженность на Ближнем Востоке.

Во время встречи Барзани и Хитчен обменялись мнениями о шагах по урегулированию ситуации. Они сошлись во мнении, что регион находится на "критическом этапе". Также стороны обсудили отношения между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством Ирака, сосредоточившись на недавнем визите Барзани в Багдад для встреч с иракскими политическими лидерами и послами.

Кроме того, в ходе встречи с

обеспечению мирной жизни в езидском Синджаре и выразил обеспокоенность незаконными силами, препятствующими процессу нормализации и возвращению пере-

мещенных жителей.

Согласно отчету, на встрече

ситуации в Ираке, террористических угроз, выборов в парламент Курдистана и текущих реформ в министерстве пешмерга.

Также в воскресенье глава ДПК встречался с послом Австрии в Ираке Андреа Наси, переговоры с которым были сосредоточены на политическом ландшафте Курдистана и Ирака.

Сообщается, что Барзани говорил о трудностях в реализации Синджанского соглашения, направленного на решение бедственного положения езидского меньшинства в этнически разнообразной провинции Ниневия.

С 2014 года христианское население Ниневии сократилось на 75%

Иракская провинция Ниневия столкнулась с резким сокращением христианского населения, - на 75%, до примерно 100 000 человек. Согласно отчету организации "Shlo-
to", исход христиан начался после нападения на Ирак террористического "Исламского государства" (ИГ) и последующей оккупации города в 2014 году. После освобождения Мосула лишь небольшое количе-

ство жителей вернулось, и всего 150 христианских семей поселились в своих прежних районах. Иракские христиане долгое время сталкивались с серьезными проблемами, включая депортации и угрозы. За последние два десятилетия христианская община была вынуждена мигрировать из-за различных давлений, включая межконфессиональное насилие, нестабильность в

также обсуждались результаты недавних переговоров между иракским федеральным правительством и коалиционными силами во главе с США касательно присутствия последних в Ираке и Курдистане.

Днем ранее, 4 августа Барзани принял генерального консула Нидерландов в Иракском Курдистане Жако Биренса в связи с завершением его дипломатической миссии в Эрбile.

Во время встречи Барзани поблагодарил Биренса за его усилия и пожелал ему успехов в новой роли, выразив желание укрепить "связи и дружбу между народами Курдистана и Нидерландов".

В заявлении штаба Барзани отмечается, что их обсуждения коснулись также политической

Президент Нечиран Барзани скорбит о кончине лидера иракских коммунистов

1 августа президент Курдистана Нечиран Барзани опубликовал заявление в связи с

кончиной Номана Алвана Сухайля Аль-Тамиими, президента Ассоциации Пешмерга Иракской коммунистической партии.

Барзани заявил на X: "С глубокой грустью и скорбью мы получили известие о кончине борца за свободу и национального деятеля Номана Алвана Сухайля Аль-Тамиими (лейтенанта Хадра), президента Лиги сторонников иракских коммунистов".

"Покойный был бойцом Иракской коммунистической партии и одним из самых выдающихся лидеров битвы при Хендрене 1966 года во время славной Сентябрьской революции. Он посвятил свою жизнь борьбе за демократический Ирак и получил признание своих товарищ, а также курдских и иракских национальных лидеров".

"Мы выражаем соболезнования семье, родственникам и товарищам покойного и разделяем их скорбь, мы молим Всемогущего Бога покрыть его чистую душу своей милостью и состраданием", написал президент.

США поставили пешмерга тяжелую артиллерию

6 августа министр пешмерга Регионального правительства Курдистана (КРГ) Шореш Исмаил объявил, что министерство обороны США (Пентагон) поставило силам пешмерга тяжелую артиллерию с одобрения федерального правительства Ирака.

Это заявление было сделано во время церемонии, состоявшейся в Эрбile, на которой США передали 24 тяжелых артиллерийских орудия.

Министр Исмаил назвал этот день "историческим" для сил пешмерга, подчеркнув постоянную поддержку со стороны правительства США и его армии. Он заявил, что эта поставка значительно повысит военный потенциал курдских сил.

Министр выразил свою благодарность США и Пентагону за предоставление оружия, а также поблагодарил премьер-министра Ирака Мухаммеда ас-Судани, министра обороны и начальника штаба иракской армии за их содействие в поставке оружия пешмерга.

Министр призвал иракское правительство оказать военную, финансовую и материально-техническую поддержку курдским силам наравне с той, которая оказывается федеральной армии.

ДИПЛОМАТ

№ 29 (589) 01 - 07 август 2024-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Барзани призывает к скорейшему решению вопроса правительства Киркука

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), встретился с совместной делегацией арабских и туркменских фракций провинциального совета Киркука, а также с несколькими парламентариями и политическими лидерами. Они подчеркнули необходимость создания местной администрации в Киркуке, которая уважала бы права всех общин.

4 августа совместная арабская

и туркменская делегация во главе с Хамисом аль-Ханджаром из "Партии суверенитета" встретилась с президентом ДПК в Салахаддине. Все стороны, участвовавшие во встрече, призвали к скорейшему решению проблем в Киркуке.

Как сообщил штаб Барзани, их обсуждения охватывали различные темы, включая политическую ситуацию в Ираке, ситуацию в Киркуке и усилия по формирова-

нию местного правительства. Это включает в себя выборы губернатора Киркука и определение других административных должностей.

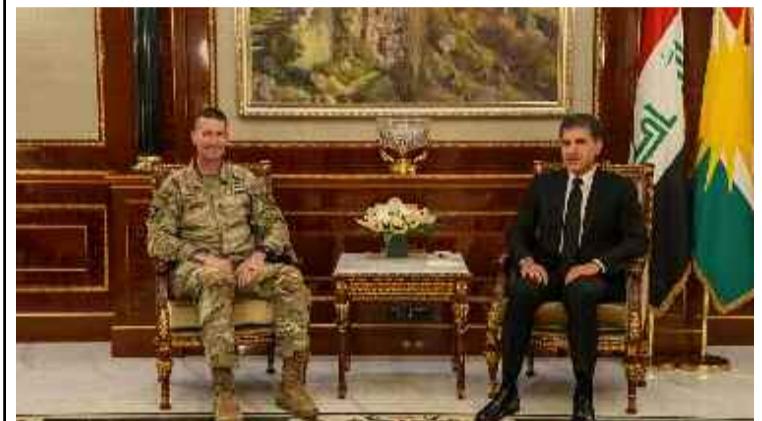
Стороны подчеркнули, что решения должны быть направлены на уважение прав всех общин в Киркуке, способствовать поддержанию стабильности и мира, предоставлять услуги гражданам и возрождать Киркук в рамках национального консенсуса.

В прошлом месяце новоизбранный провинциальный совет Киркука провел свое первое официальное заседание. Согласно закону, губернатор должен был быть избран в течение 30 дней. Но, несмотря на то, что с момента выборов прошло более шести месяцев, в Киркуке по-прежнему нет губернатора из-за продолжающихся политических споров между курдскими, арабскими и туркменскими фракциями, каждая из которых борется за эту должность.

Президент Барзани и генерал-майор Воуэлл обсудили угрозу ИГ

Во время прощального приема у президента Курдистана Нечирвана Барзани генерал-майора Джоэла Воуэлла,

главнокомандующий силами Международной коалиции по борьбе с "Исламским государством" (ИГ, ИГИЛ), стороны обсудили сохраняющуюся угрозу терроризма. Об этом сообщил офис президента.

Нечирван Барзани поблагодарил представителя коалиции за поддержку Ирака и Курдистана в ходе войны против ИГ. В свою очередь, генерал-майор Воуэлл выразил удовлетворение своей работой в Ираке и Сирии, поблагодарив регион Курдистан за сотрудничество и подчеркнув необходимость постоянной поддержки со стороны Международной коалиции для Ирака и Курдистана.

Чиновники согласились с тем, что "ИГИЛ остается реальной опасностью и значительной угрозой безопасности и стабильности региона". Кроме того, на встрече обсуждались передвижения ИГ, текущая ситуация в Ираке и Сирии и региональные события.

Вооруженные силы Международной коалиции во главе с США участвовали в борьбе с ИГ, оказывая военную поддержку и сотрудничая с местными силами в Ираке и Сирии. Несмотря на значительный прогресс, в недавних заявлениях подчеркивается сохраняющаяся угроза терроризма. При этом коалиция подчеркивает с вою приверженность постоянной поддержке региональной стабильности и безопасности.

В Омске впервые проходит фестиваль "Дни курдской культуры"

Со 2 по 16 августа впервые в историческом парке "Россия - моя история" в Омске проходит фестиваль "Дни курдской культуры". Председатель местной курдской национально-культурной автономии Муса Новрозевич сообщил в интервью телеканал "Kurdistan24", что цель фестиваля - ознакомить его гостей с национальной культурой, историей и традициями курдов. Часть фестиваля посвящена показу современной истории курдского расселения в мире, курдской культуре и обычаям, истории курдов в России (и Омской области в частности), курдским знаменитостям в России и мире, курдам в годы Великой Отечественной войны и в других локальных конфликтах.

Культурный фестиваль "Дни курдской культуры в Омске" ждет гостей

2 августа в Историческом парке Омска "Россия - моя история" впервые стартовал фестиваль "Дни курдской культуры в Омске". Гостей фестиваля ждет

мультимедийная выставка "Загадки курдской культуры", на которой в интерактивном формате рассказывается об истории курдского народа, особенностях культуры и традиций курдов.

На открытии участников фестиваля приветствовали председатель местной курдской национально-культурной автономии Махсоев Муса Наврузович, первый заместитель министра внутренней политики Омской области Киселев Антон Витальевич, депутат Омского городского совета Сокин Алексей Анатольевич, начальник отдела по делам национальностей, взаимодействию с религиозными и общественными организациями Управления общественных отношений и социальных вопросов администрации города Омска Бондаренко Антон Евгеньевич, заместитель председателя Ассоциации "БАРБАНГ" курдов Республики Казахстан Шамилов Мурад Фуридинович, директор Исторического парка "Россия - моя исто-

рия" Тихонов Александр Александрович, директор Омского Дома Дружбы Степанова Наталья Альферовна, Генеральный консул Республики Казахстан в городе Омске Кожамбердиев Керим Куандыкович, Почетный консул Республики Киргизия в Омске Исадекулу Нурсултан, начальник отдела по делам национальностей и взаимодействию с религиозными организациями министерства внутренней политики Омской области Герасимчук Рустам Сергеевич.

Председатель курдской национально-культурной автономии города Омска Махсоев Муса Наврузович приветствовал гостей, вспоминая свою личную историю: "Когда-то очень давно Омск стал для меня домом, 30 лет назад я приехал сюда и был поражен гостеприимством и открытостью омичей. Я был одним из первых курдов в Омске, но никогда не чувствовал себя одиноким. Здесь я встретил свою супругу, вместе мы вырастили детей – которые стали теми самыми – гостеприимными и открытыми омичами, которые когда-то давно так поразили меня".

Культурный фестиваль "Дни курдской культуры" в Омске проводится курдской национально-культурной автономией города Омска на средства муниципального гранта, предоставленного администрацией города Омска. Как играют свадьбу курды? Какие одежды они носят? Какие есть курдские музыкальные инструменты и национальные блюда? Почему курды расселены сразу в нескольких странах? И наконец, как они связаны с Россией и Омском? – ответы на эти и другие вопросы найдут посетители мультимедийной выставки "Загадки курдской культуры", которая будет открыта для посещения до 16 августа. Вход на выставку свободный.

ТӘSİŞÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

ÎMTÝAZ Ü SERNIVÝSAR:

TAHİR SILEMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXIR SULEYMAN

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Tariyel Cəlil

Xüsusi müxbir:

Nofəl Ədalət

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə

S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakû Az1040, soqaq

S.Məhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица

С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzeti bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnib və

"Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.

e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NFŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filialı

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500